

edukative-arsimore
per vites

ETIKA

Tremujore

Mbrojtja e brezit -1

Kundër depersonalizimit

Mos u druaj nga vetëshprehja

Mbledhja VI e organizatës së këshillit Islamik të Europazisë

Tradita e ixhazetit tek muslimanët

Abetarja e hafiz Ali Ulqinakut

Ramazani i nderuar

EROZIONI i personalitetit

NË ANAFORËN E MATERIALIZMIT...

Nga lulishtja e zemrës:

ENIGMA E DASHURISE

IN

PE

Nga lulishtja e zemrës:

ENIGMA E DASHURISE PER ALLAHUN DHE PROFETIN

OSMAN NURI TOPBASH

ENIGMA E DASHURISE PER ALLAHUN DHE PROFETIN

OSMAN NURI TOPBASH

SHTEPIA BOTËRESE ERKAM

ENIGMA E DASHURISE PER ALLAHUN DHE PROFETIN

Lexues të shtrenjtë,

Viti: I Numri: 1
Tetor-Nëntor-Dhjetor 2005
Shaban-Ramazan-Shevat 1426

Në emer të
SH. E. A. VËSHTRIMI:
Sead MORINA

Kryeredaktor:
Abdulkerim EBIBI

Redaktor përgjegjës:
Sead MORINA

Lektorë dhe korrektori:
Dr. Mithat Hoxha
Zeqirija IBRAHIMI

Drejtori i reklamave:
Sead MORINA

Këshilli redaktues:
Abdulkerim Ebibi
Sead Morina
Abdusamed Zeqiri
Ramadan Uka
Shuaib Bashan
Arif Qerazi
Idris Keskin
Arjan Ymeraj

Adresa:
Dardania Rr. banesore 4/7-d-6
kati përdhes banesa Nr. 1 Prishtinë

Tel: +381 385 423 85

Shtyp: Shtëpia Botuese ERKAM
Tel: +90 212 671 07 07

Dizenjo - Grafik:
Rasim SHAKIROV - Ahmet XHENGIZ

e-mail: arjan_99@hotmail.com

Ngjyra: IBS Grafik

Adresa e përfaqësës në Shqipëri:
Shoqata Vëllazërore Humanitare
Kulturore Stamboll
Bulevardi Zogu I pall. 97
ap. 21 shk. 2 Tiranë
Albania

Çmimi:
1 Euro

Për artikuj:
e-mail: veshtrimi@hotmail.com
etika05@yahoo.com

Falenderimi i takon vetëm Allahut, paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të Dërguarin e Tij dhe mbi të gjithë ata që ndoqën e do të ndjekin rrugën e Tij deri në Ditën e Gjykimit. Me ndihmën e Allahut të Madhëruar arritëm të përfundojmë përgatitjen e revistës "Etika", e cila shpresojmë se do të mirëpritet nga të gjithë lexuesit.

Revista jonë, në garë me revistat e tjera, synon të ndihmojë njeriun në zgjidhjet e problemeve sociale, kulturore, arsimore e fetare. Madje ajo, me një dashamirësi dhe mirëkuptim plotsisht të re, synon forcimin e lidhjeve ekzistuese historike, kulturore e fetare të të dy shteteve mike: Shqipërisë dhe Turqisë, si miq të vjetër që jemi.

Lexues të shtrenjtë,

Rinia shqiptare është zhytur në humnerën e zbrazëtisë shpirtërore e morale, prandaj ajo shpeshherë është në depresion dhe në udhëkryq. Përsëri ne po përmendim një erozion të vjetër mëse gjysmë shekulli ose ndoshta edhe më tej. Të flasësh për erozionin, si musliman, është një gjë aktoreske. Sepse muslimani vishet me një personalitet për të cilin do të jepet llogari! Erozioni i personalitetit të muslimanit do të thotë se sjelljet, entiteti ose identiteti islam gjerryhet, brehet.

Ndoshta e gjemë veten tonë duke i vënë në punë mundësitë e kompensimit dhe duke e falur këtë erozion-brejtje. Por këto nuk do të jenë justifikime të mjafueshme. Korrozioni individual, dalengadalë e bën njeriun të ftohtë, flegmatik ndaj shiut mëshirues. Personaliteti është mundësia e njeriut për t'i kontrolluar në mënyrë të ekuilibruar fuqitë njerëzore që zotëron. Shthurja dhe denigrimi i personalitetit, janë pasojë e veprimit gjerryes dhe shthurës të instinktit të epshit mbi personalitetin e njeriut. Pa tjetër që nuk duhet të harrojmë kujdesin që duhet të kemi për brezat e rindj. Se me edukim të

mirë familjar mund të ruhet personaliteti i muslimanit. Po qe se qëndrimi ynë ndaj pasurisë dhe fëmijëve orientohet kah pëlgimi hyjnor dhe bëhet pretekst për shijimin e besimit, atëherë, pasuria dhe fëmijët shndërrrohen në stoli. Në të kundërtën, shndërrrohen në intrigë.

Ngjarja që i ka ndodhur Havle Binti Thalebes (r. anha) kur burri i saj një ditë i thotë, "Ti bëhu për mua si shpina e nënës sime", është një shembull i keq, i cili na tregon se erozioni i personalitetit ka qenë qysh para kohës së profetit tonë, Muhammed (s.a.v.). Por ai e përgëzon Havlen duke i thënë se Allahu ka zbritur ajet për të dhe për të shoqin e saj.

Për këtë arsyne, me këtë revistë, synojmë të plotësojmë të gjitha boshillëqet e rinisë shqiptare dhe në veçanti synojmë të mbushim boshillëkun shpirtëror të tij, i cili shkatërron personalitetin e një muslimani të vërtetë. Por, nuk duhet të harrojmë lirinë dhe largimin nga droja e të vetëshprehurit dhe komplekset. Sepse edhe disa shembuj nga koha e profetit Muhammed (s.a.v.) dhe shokëve të tij, duke mposhtur komplekset poshtëruese, tregojnë fare qartë qëndrim të rreptë kundër erozionit personal dhe shprehen lirshëm pro apo kundër çdo individi, qofshin ata edhe prindërit e tyre.

Të dashur lexues,

Në këtë numër të parë të revistës me kryetitull *Erozioni i personalitetit në anaforën e materializmit* dhe, inshallah, në numrat e tjerë, do të njihem me artikuj nga lëmi dhe shkrimitë të ndryshëm, si nga vendi ashtu edhe nga jashtë.

Lexues të nderuar, ne e shohim të arsyeshme të përmendim se, me ndihmën e Allahut, revista jonë do të botohet një herë në tre muaj dhe do të shpërndahet në Kosovë, Shqipëri e Maqedoni.

Erozioni i personalitetit

Një paralajmërim, ky, i buruar nga droja se, disa herë, njeriu mund ta shkatërrojë botën e brendshme për ta shpëtuar pamjen e jashtme. A na thithin qumëshët nga të njëjtat burime ndjesore mjekra me zemrën, shamia e kokës me kornizën e të menduarit, haxhi me jetën shoqërore, namazi me tregtinë, ditët e ramazanit me ditët e tjera? Ç'gërryerje dhe në ç'inde të personit që e quan veten musliman, tregon grafia e tij? A u duhet bërë rektifikim personaliteteve? A e kanë në rregull vajin dhe ujin? A u janë bërë mirëmbajtjet periodike, apo çdo pjesë të trupit e kanë të dëmtuar nga harresa dhe lënia pas dore?

Ahmet TASHGETIREN

3

Kundër depersonalizimit /

Prof. Dr. H. Kamil YELLMAZ

7

Dr. H. C. Faik LULI & Islam DRIZDARI

Abetarja e Hafiz Ali Ulqinakut

Kjo vepër deri tani e panjohur prej studiuesve ka vlera të veçanta atdhetare, shkencore, gjuhësore dhe didaktike. Shkrimi i shqipes, hartimi i teksteve mësimore shqipe, aq më tepër hartimi i abetares shqipe për përdorim shkollor ishte një akt i lartë qytetarie dhe atdhetarie. Ai arrin një sukses të dukshëm në shkrimin e gjuhës shqipe me shkronjat e alfabetit të gjuhës arabe, turke-osmane ose persishtë. Në këtë fushë ai dallon mirë veçoritë gjuhësore të këtij grupi gjuhësh semite dhe, përmes alfabetit të tyre, arrin të krijojë karaktere shkronjash të veçanta për të shprehur tingujt dhe veçoritë e tyre në gjuhën shqipe.

32

Mëso, zbato, kumto dhe bëhu i devotshëm /

Dr. Kerim BULLADI

17

Edhe unë jam këtu / Zejnep OZDIL

20

Mos u druaj nga vetëshprehta! /

Dr. Alixhan Tatllë

22

Pika urtësie.....

25

GRATË SAHABË/ Havle Binti Tha'lebe (r.anha) /

Mustafa ERISH

38

NGA LULISHTJA R ZEMRËS

Mbrojtja e brezit - 1

Lumturia në familje si fryt i mirëkuptimit dhe pjekurisë reciproke mes bashkëshortëve, duhet ruajtur me ndjeshmëri. Të dy palët, pa rënë kurrë në vulgaritet, duhet të jetojnë në sinqeritet. Brenda familjes, duhet treguar kujdesi më i lartë për kufijtë e ndjeshëm mes seriozitetit dhe mendjemadhësisë, modestisë dhe banalitetit, sinqeritetit dhe vulgaritetit.

Osman Nuri TOPBASH

26

Tradita e ixhazetut tek muslimanët /

Mesut IDRIZI

41

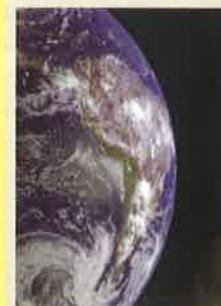
Ramazani i ndenuar.....

44

Mbledhja VI e organizatës së këshillit Islamik të Euroazise.....

47

Muhidin AHMETI

Vlera e të humburës ndërmjet së kaluarës, mësimit dhe porosisë

Një mendimtar islam, duke iu drejtuar të birit, thotë: "Bota në të cilën ke lindur, biri im, është e vdekur. Herët a vonë era edhe këtu do të sjellë farën e shkatërrimit tonë, e cila më pas do të mugullojë në çdo mal e çdo shtëpi... Në këtë botë të re ku jetojmë, ekziston një mënyrë e re e të vdekurit. Në botën e vjetër e vritnim njëri tjetrin dhe me të mbaronte çdo gjë. Por, tani e kam mësuar që indiferencia e plotë mund të jetë njësoj vdekje e pamëshirshme si edhe të humbësh kokën në dyluftim."

11

Medet Balla

Të dish të përdorësh kohën

Pasuria më me vlerë që humbasim pa e vënë re, është koha. Ajo rrjedh si uji. Zoti ynë, për të vlerësuar pikërisht këtë të vërtetë, betohet në kohën duke theksuar se jemi në humbje në këtë drejtim. Ndërsa Pejgamberi ynë thotë: "Ka dy mërsi që njerëzit nuk ua dinë vlerën ashtu siç duhet. Këta janë shëndeti dhe koha e lirë".

44

Erozioni i personalitetit

Një paralajmërim, ky, i buruar nga droja se, disa herë, njeriu mund ta shkatërrojë botën e brendshme për ta shpëtuar pamjen e jashtme. A na thithin qumësht nga të njëjtat burime ndjesore mjekra me zemrën, shamia e kokës me kornizën e të menduarit, haxhi me jetën shoqërore, namazi me tregtinë, ditët e ramazanit me ditët e tjera? Ç'gërryerje dhe në ç'inde të personit që e quan veten musliman, tregon grafia e tij? A u duhet bërë rektifikim personaliteve? A e kanë në rregull vajin dhe ujin? A u janë bërë mirëmbajtjet periodike, apo çdo pjesë të trupit e kanë të dëmtuar nga harresa dhe lënia pas dore?

Kujdes, të mos ju gënjejë jeta e kësaj bote! (Lukman, 33; Fatir, 5)

Kjo, një thirrje Kur'ani... Në Librin e Tij të shenjtë, Krijuesi i Lartë i bën një paralajmërim njeriut. Gjëja e parë që të vjen ndërmend në këtë paralajmërim, janë cilësitë e kësaj bote...

Koncepti "botë" mund t'i japë njeriut, për sa i përket kohës, ndjenjën e qëndrimit të përjetshëm. Kjo është mashtruese. Jeta e kësaj bote s'është e përjetshme. Një ditë më pas, do të marrë fund. Qysh prej miliona vjetësh, janë miliona shembuj të përfundimit të jetës së kësaj bote për çdo njeri. Po qe se njeriu do të nisej të bënte një rregullim jetësor i nisur nga mashtimi se kjo botë është e përhershme, kjo do të bëhej për të një mashtrim jetësor. Në është kështu, atëherë duhet nisur për të bërë një rregullim jetësor jo sipas përhershëmërisë, por sipas përkohshëmërisë së jetës së kësaj bote, madje, sipas një mënyre të nojashme me sjelljen e udhëtarit i cili, pasi ka kaluar vapën nën hijen e një peme, ngrihet dhe largohet që aty për të vazhduar më tej në udhën e vet!

"Jeta e kësaj bote" mund të shihet edhe për sa u përket elementëve që hyjnë në përbajtjen e jetës, në të mund të gjendet "mashtrim". Brenda botës ka çdo gjë; cilën prej tyre do ta fusë njeriu brenda kornizës së jetës së vet? Kur'an paralajmëron: Kjo shumëlojshmëri mos të të

mashtrojë! Bëhu zgjedhës!

Personaliteti i njeriut formohet, në një vend, brenda këtij vlerësimi.

Ç'kuptim bart për ju jeta e kësaj bote?

Identiteti - personaliteti përkufizohet si tërësia e veçorive që e bëjnë njeriun të ndryshëm nga të tjerët dhe të posaçëm në vetvete.

Identiteti - personaliteti formësohet brenda lidhjeve të ndërsjellta mes mendjes, zemrës dhe sjelljeve; aq sa të janë të qëndrueshme ose konsekutive këto lidhje, aq i qëndrueshëm ose konsekutive do të jetë personaliteti.

Mendja, pra, struktura mendore trajtëson vështrimin e njeriut mbi botën ose botëkuptimin e njeriut. Botëkuptimi është pikërisht, siç përcaktohet në Kur'an, shprehje e mënyrës me të cilën shihet jeta, e mënyrës si kuptohet jeta. Ku e vini botën? Ç'është bota për ju? Nga ka ardhur, ku po shkon, ç'udhëtim po bëni ju brenda saj?

Po ta vini tërë aventurën e botës nga krijimi gjer në fund, në raport me Allahun, formohet një botëkuptim i caktuar, më saktë, duke e pyetur Allahun, duke parë mesazhin e Tij, ju prodhoni një kuptim mbi botën. Ndërkaq, po të niseni të bëni një shpjegim të ecurisë së saj në vartësi të vetëformimit dhe rastësive,

Botëkuptimi dhe korniza ndjesore e formësuar nga Islami në indet e mendjes, parashikon "ardhjen nga Allahu dhe kthimin te Ai", shikimin e botës si një stacion dhe fushë prove në këtë ardhje dhe kthim. Brenda kësaj kornize formohet tufa e sjelljeve.

trajtësohet një botëkuptim tjetër, më saktë, ju prodhoni një kuptim brenda të cilit nuk ka, madje, as dyshim kuptimi... Dhe, mes dy botëkuptimeve, kuptimi juaj ndryshon aty për aty...

Sipas një vështrimi, zemra është një copë mishi; sipas një vështrimi tjetër, është qendër e identitetit dhe personalitetit, botë e ndjenjave, klimë shpirtërore... Edhe nga kjo dalin dy botëkuptime të ndryshme. Po ta reduktoni zemrën në një copë mishi, e konsumoni atë në atmosferën lëndore të genies së përgjithshme biologjike-fiziologjike. Po të shihet si qendër shpirtërore, merr tiparet dhe entitetin e një organi që i siguron njeriut thellësi ndjesore. Ajeti kur'anor që thotë se "zemrat vetëm Allahun nuk e harrojnë, se vetëm kur e përmenden Atë, mund të ngopen, mund të arrijnë qetësinë" (Rad, 28), sjell një kornizë vetëm për një kuptim të tillë të zemrës. Për atë që e redukton zemrën në një copë mishi, a ka ajo ndonjë funksion tjetër veç pompimit të gjakut? Gjithsesi, jo! Në personalitetin e një njeriu të tillë, zemra s'duhet të ketë as dhe ndonjë entitet personalitetformues në kuptim pozitiv apo negativ qoftë!

... dhe sjelljet. Ana e jashtme e identitetit - personalitetit të ndërtuar nga njeriu me botën e tij mendore e ndjesore. Sjelljet ju trajtësohen sipas horizontit që ju hap para struktura juaj mendore,

sipas asaj që ju pëshpërit zemra në emër të ndjenjave të pastra dhe sipas kësaj shpalosni ju një personalitet të caktuar.

Botëkuptimi dhe korniza ndjesore e formësuar nga Islami në indet e mendjes, parashikon "ardhjen nga Allahu dhe kthimin te Ai", shikimin e botës si një stacion dhe fushë prove në këtë ardhje dhe kthim. Brenda kësaj kornize formohet tufa e sjelljeve. Po qe se ky proces ardhje-kthimi është një provë, do të thotë se çdo sjellje do të ketë notën e vet dhe personaliteti musliman është një thurje sjelljesh për të cilat do të jepet llogari. Prandaj nuk është pa masë. Nuk është pa qëllim. Dhe, natyrisht, nuk është pa përgjegjësi. Muslimani vishet me një personalitet për të cilin pa tjetër një ditë do të jepet llogari!

Mirë, po ku është erozioni?

C'do të thotë që personaliteti i muslimanit pëson erozioni?

Do të thotë se sjelljet, entiteti ose identiteti islam gërryhet...

Mendoni fatkeqësinë e një rrebeshi. Në shtratin e përroit, rrebeshi dhe ujrat e fryra e të furishme që, duke zbritur nga lart, marrin me vete ç'të gjejnë para dhe në fund, atje ku përrroi arrin në rrafshinë, ka çdo gjë: plaçka shtëpie, makina, njerëz të mybutur,

gurë të mëdhenj, drurë...

Edhe nësejeta e muslimanit bie në shtratin e një përroi të rrëmbyer, në fund të tij do të duken tru, zemra, krahë, këmbë, sy, veshë të këputur, të copëtuar, të shpërndarë, të përcudnuar...

Sot, në shoqëritë islame që përjetojnë erozion, vihet re një gërmadhë mendje-zemër e mbetur pas një fatkeqësie të tillë shoqërore në identitetet dhe personalitetet musilmane!

Eshtë një rrëfim mistik, apo jo...

Ishin dy vëllezër.

Njëri, dervishi, punon si çoban në mal, kurse tjetri, si këpuçar në qytet...

Që të dy, të lidhur ngushtë me zemër ndaj Allahut, kujdesen veçanërisht për personalitetin e vet...

Një ditë, dervishi dhe çobani i malit dëshiron t'i bëjë vizitë të vëllait në qytet. Mjel dhentë, mbush një torbë me qumësht, e lidh në skaj të shkopit që e vë në sup dhe niset për rrugë. Torba prej bezeje s'pikon pikë qumështi! Punë e Zotit!

Dervishi arrin në qytet, e gjen dyqanin e të vëllait, hyn brenda,

përshëndoshen. Dervishi ia jep vëllait dhuratën. Këpucari e merr dhe e var në mur. Torba nuk pikon.

Pas pak, në dyqan futet një zonjë për të ndreçur këpucët. E heq këpucën dhe, ndërkaq, sytë e dervishit të malit përplasen mbi këmbën e zbathur. Një çast rrëshqitjeje zemre... Dhe ja tek nga torba e varur në mur nis të pikojë qumësht!

Rrëshqitjet e zemrës...

Përbysjet e mendjes...

Dhe prishjet në sjelljet...

A na mbeti, vallë, mbi tokë "mal" që të na e mbajë të pafajshme zemrën nga çdo lloj përplasjeje?

Nuk mbeti më "mal" mbi tokë. Tashmë e gjithë faqja e tokës është shndërruar në një "qytet" ku përsillen lloj-lloj furtunash dhe çdo njeri në qytet, për të parandaluar rrëshqitjet e veta të zemrës, është i detyruar të ndërtojë "malin" e vet!

Botëkuptim sundues... furtunë globale... epidemia që ka arritur në qoshet më të largëta të shtëpive tona, është kuptimi mashtrues mbi botën për të cilin flet Kur'an.

Thoni modernizëm. Idhujtarizoni shkencën dhe përparimin. "Njeriu mund të arrijë çdo njoħuri. Shkencat pozitive mund t'i përfotojnë njeriut çdo njoħuri. Më së fundi, s'ka nevojë për interesim dhe njoħuri metafizike. Njeriu s'ka nevojë të ndriçohet me njoħuri të ardhura nga përtej!" Pra, refuzimi i të Shenjtës. Kryengritja e njeriut ndaj të Shenjtës dhe përcartja e

Personaliteti musliman, një synim i pashmangshëm që parashev qenien e Islamit te njeriu i nënshtruar atij. Vetëm këtë tërësi personaliteti pranon dhe pëlqen Islami te ai që thotë "unë jam musliman"! Nëse Islami është një propozim hyjnor i ofruar njeriut, njeriu fiton "personalitetin musliman" si kërkosë vetëm për atë propozim. Personaliteti musliman është një model hyjnor i ofruar birit të njeriut, është një kornizë identiteti që e bën atë njeri të vërtetë.

Muslimani do të kujdeset për atë kornizë nga lindja në vdekje, do të bartë drojën për ta trajtësuar personalitetin mes qelizave të atij gjergjefi, do të jetojë me drojën për ta kërkuar pëlqimin e Zotit si qëndisje në atë gjergjef. ■

idhujtarizimit të vetvetes...

Thoni postmodernizëm. Një përplasje tjeter jashtë të Shenjtës që zgjatet nga mendjemadhësia boshe e njeriut që thotë se "di gjithçka", gjer te vlerësimi sipas të cilit, "të gjitha njoħuritë e njeriut janë relative, njoħuri absolute s'ka, dija e secil fit eshtë absolute për atë vetë, atëherë, nuk ka ndryshim në vlerë mes një kriteri hyjnor dhe opinionit të njeriut..."

Thoni sekularizëm. Laicitet, materializim. "Ç'të ekzistojë, ndodhet në këtë botë, është diçka e kësaj bote. Edhe hapësira hyjnore, madje, është e kufizuar. Njeriu e trajtëson botën e vet pa iu drejtuar ndonjë burimi qiellor. Një përplasje që e përjashton Fenë dhe të Shenjtën ngajeta e shoqërisë.

Këta, në vend të botëkuptimit "të një bote që vjen nga Allahu dhe kthehet te Allahu", formuan botëkuptimin që nuk i jep rëndësi

asgjëje veç kësaj bote: bota ekziston, njeriu ekziston dhe e gjithë e vërteta është ajo që përcepton njeriu. E mohuan krijimin, u shkëputën nga Krijuesi dhe përhapën mikrobin e një epidemie që e shkëput njeriun nga Krijuesi.

Kështu fryn tani furtuna globale.

Medja, në formë valësh, heton të gjitha shtëpitë, të gjitha sokaket, të gjithë qytetet, të gjitha mendjet dhe zemrat... Një përmbytje, kjo, globale. Mënyrat e jetesës të përhapura me fuqinë e modës në gjendje paketë-programesh, kallëpe mendimesh të reduktuara në më të thjeshtën, paketa ndjenjash...

Dhe pasioni i kamxikuar për konsum...

Çdo valë heq nga njeriu ca gjëra në emër të interesimit me hyjnore...

Në ç'pjesë të kësaj lëvizje përblytjeje ndodhet muslimani?

A është i pafajshëm muslimani për këtë rrithim global?

Duhet të shohim përreth, të shohim nga vetja jonë, nga personaliteti ynë...

Ndoshta na duhet të bëjmë një grafi të kokës, zemrës dhe sjelljeve... Duhet të nxjerrim një inventar sjelljesh... duke iu përgjigjur ftesës "hasibu kable en tuhasebu - kërkojini llogari vetes para se t'ju kërkojnë llogari"!

Le të mendojmë mbi këto pyetje:

A ka duar, krahë, kokë, zemra që rrokullisen para furtunës bashkëkohore? Po të merret një fragment çfarëdo nga një shoqëri muslimane, sa përqind përbërje muslimane mund të vëzhgohet? Afaristi, politikani, nëna, babai, biri, fëmija, vajza e re, djaloshi, punëtori, nëpunësi, shoferi, tregtar, prodhuesi, qytetari, fshatari... A trajtësohen personalitetet para së gjithash me drojën e përputhjes apo jo me Islamin? A tregojmë kujdes përsistemin tonë të të menduarit, përorientimin e zemrës dhe rregullsinë e sjelljeve? Hz. Aliu thotë: "Edhe sikur t'i keni rrobat të vjetra, zemrat t'ju jenë të reja e të pastra!" Një paralajmërim, ky, i buruar nga droja se, disa herë, njeriu mund ta shkatërrojë botën e brendshme për ta shpëtuar pamjen e jashtme. A na thithin qumësht nga të njëjtat burime ndjesore mjekra me zemrën, shamia e kokës me kornizën e të menduarit, haxhi me jetën

shoqërore, namazi me tregtinë, ditët e ramazanit me ditët e tjera? Ç'gërryerje dhe në ç'inde të personit që e quan veten musliman, tregon grafia e tij? A u duhet bërë rektifikim personaliteteve? A e kanë në rregull vajin dhe ujin? A u janë bërë mirëmbajtjet periodike, apo çdo pjesë të trupit e kanë të dëmtuar nga harresa dhe lënia pas dore? A e kanë cilësinë e duhur për një udhëtim të përjetshëm pesë kohët e ditës, mirëmbajtjet javore, mirëmbajtjet vjetore, mirëmbajtjet jetësore?

Këto janë pyetje produkt të drojës së një erozioni të personalitetit.

"Kujdes, të mos ju gënjejë jeta e kësaj bote!"

Ky ajet fillon me fjalët "premtimi i Allahut është i vërtetë" dhe mbaron kështu: "Dhe shejtani i vetëmashtuar të mos ju mashtrojë përballë Allahut!" (Lukman, 33; Fatir, 5) Kjo end një sistem të menduari. Mendjet dhe zemrat të mos ngatërrrohen para "furtunave djallëzore-egoistike" që sugjerojnë "përhershmërinë e botës", të mos i humbin koordinatat hyjnore...

Duke u ngulitur mendjeve

kriteret bazë të "besimit islam", zemrave, pjekurinë e "përmendjes së Allahut" dhe sjelljeve, masat e shenja të ligjit të nderuar, duhet filluar puna për rindërtim.

Për rindërtimin e një identiteti dhe personaliteti me forcë durimi dhe bukuria që të mund të na çojë në praninë e Zotit, me të cilin të mund të dalim në udhëtimin e lumturisë së përjetshme...

Dhe këtë do ta bëjë që të shërbejë si shembull për ata që vëzhojnë se ç'lloj njeriu ndërton Islami. Ai do të pajiset me personalitetin islam në mënyrë që ata që janë kureshtarë, të dinë se ç'bukuri ndërton Islami te njeriu, të shohin një Islam që jeton. Kjo do të thotë kumtim. Ky është kumtim jo me fjalë, por duke e jetuar. Do të thotë modelim i shndërrimit të zemrës në ç'zemër, të duarve në ç'duar, të syve në ç'sy, të vullnetit në ç'vullnet, përgjithësisht, të njeriut në ç'njeri!

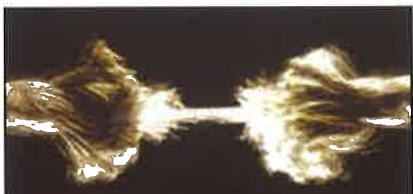
Ja, pra, kur këto dy domosdoshmëri bashkohen te një njeri, domethënë, kur ata që thonë "unë jam musliman", pajisen me një personalitet muslimani të vërtetë, mbi tokë do të fillojë për Islamin një udhëtim plot dritë!

Përkthyes: Dr. Mithat Hoxha

Kundër depersonalizimit

Individualitet dhe personalitet janë koncepte që përdoren për të shprehur identitetin e njeriut. Individualizmi e sheh njeriun si individ, një qenie të mjaftueshme në vete. Elementët e huaj si pjesë që formojnë qenien e njeriut, mbeten jashtë këtij përkufizimi. Individ i me këtë kuptim i

Shkaku themelor i sëndjes së quajtur *sonalizim* që është gjerryerja e identitetit dhe shpërbërja e personalitetit, sëmundje nga e cila janë kapur sot shoqëritë në përgjithësi si dhe shoqëria jonë, është robërimi i njerëzve dhe shoqërive nga instinkti i epshit duke u dhënë atyre një liri të pakufizuarliria e njeriut është elementi themelor i personalitetit të njeriut. Liria denigrohet më lehtë me anë të epshit. Liria e fliuar për epshin i hap rrugë depersonalizimit te njeriu.

kundërvihet çdo qenieje tjetër jashtë vetes së vet. Individualizmi, duke e larguar njeriun nga vlerat e paevidentuara të qenies së vet, e shndërron atë në qenie të ashpër, të pashkueshme e të mbyllur në vete. E kundërtatë e botëkuptimit individualist është kolektivizmi. Kolektivizmi ia imponon individit një sërë vlerash të papranueshme prej tij me vullnetin e vet të lirë, e sheh individin një qenie të butë, lehtësish të ambientueshme e pa kundërveprime si të ishte rob, dhe të shkrirë brenda turmës.

Ndërkaq, botëkuptimi i shprehur me konceptin personalitet, e trajton njeriun sipas bindjeve pas të cilave ai është lidhur me vullnetin e vet të lirë, sipas botës së tij shpirtërore dhe përgjegjësive që ka marrë përsipër, e sheh njeriun jo si një pjesë të tretur dhe humbur brenda së tërës, por si një qenie brenda sistemit të vlerave pas të cilit ai është lidhur me anë të entitetit moralo-shpirtëror dhe vullnetit të vet.

Në konsideratën islam, njeriu nuk është individ, por person, domethënë, një personalitet më vete, madje, çdo njeri është një botë, një univers më vete. E vërteta sipas së cilës, "Allahu e ka krijuar njeriun në trajtën e Vët"⁽¹⁾, tregon se njeriu

nuk është një kriesë e thjeshtë dhe e zakonshme. Duke i dhënë veçorinë e mundësisë për t'i shndërruar qeniet e tjera, Allahu e ka bërë atë të privilegjuar. Si personalitet, asnjë njeri nuk është identitet i një njeriu tjetër. Ekzistojnë praqje, reflekse dhe prirje psikologjike dhe fiziologjike që ndryshojnë nga një person te tjetri.

Në Islam, kolektivi është një bashkësi e formuar nga bashkimi i personaliteteve me besim të shtruar në zemër, që e ndjejnë në zemër dhe e bartin mbi supe përgjegjësinë e besimit, jo një turmë e formuar prej individësh që lëvizin dhe veprojnë me anë të urdhrale dhe komandave të marra prej jashtë, që trajtësohen nëpërmjet manipulimit nga ana e përpunuesve të opinionit publik.

Në bashkësinë islam, personi, më shumë se sa një individ i strehuar në bashkësi dhe që përpinqet vetëm përvete, është një person që i ndjen në të njëjtin raport përgjegjësinë vetiakë me atë shoqërore. Një njeri i tillë është i orientuar kah qëllimi final i krijimit të vet. Në Islam, në strukturimin e personalitetit të njeriut, zë një vend me rëndësi të madhe "modelli i madh". Modeli i madh është profeti Muhammed (a.s.), kurse ata që e konkretizojnë atë janë murshidët, mësuesit ose

prijësit shpirtërorë. Ndërkaq, dashuria është një motivim me rëndësi në përshtatjen ndaj modelit.

Veçoria që e bën njeriun njeri dhe që i jep vlera është personaliteti i tij, identiteti i tij personal. Veçori të tillë si përpjekja dhe suksesi që i përfundojnë njeriut respektueshmëri, marrin kuptim kur i shtohen personalitetit. Nëse personaliteti është "1", të tjerat janë zerot që i shtohen djathtas. Ashtu siç ndodh që zerot e humbin vlerën po të fshihet numri në të majtë (para) tyre, ashtu dhe gjërat e tjera nuk shprehin ndonjë kuptim pa personalitetin.

Personaliteti është mundësia e njeriut për t'i kontrolluar në mënyrë të ekuilibruar fuqitë njerëzore që zotëron. Te njeriu ka tri fuqi të rëndësishme: arsyja, forca dhe epshi. Këto tri fuqi kanë nga tre nivele nga të cilat dy janë ekstreme: ekstremi i djathtë ose i teprimit, ekstremi i majtë ose i pakësimit gjer në mungesë; i treti është niveli i mesëm ose optimal.

Sipas këtij klasifikimi, ekstremi i djathtë i arsysë është dinakëria ose djallëzia, ekstremi i majtë është dobësia mendore (naiviteti, prapambetja mendore, idiotizmi), kurse niveli i mesëm është urtësia. Arsyja e karakterizuar nga dinakëria ose djallëzia pasohet nga të meta të tillë si mospranimi i faktit se edhe dikush tjetër mund të ketë të drejtë, mospranimi i këshillës, mosvlerësimi i mendimit të përbashkët.

Kurse arsyja e karakterizuar nga prapambetja intelektuale, naiviteti ose idiotizmi, përbën dobësinë e njeriut. Edhe ekstremi i djathtë i arsysë, dinakëria, edhe ekstremi i majtë, idiotizmi janë të dëmshëm. Ato e cënojnë personalitetin. Zbukurimi i arsysë do të thotë arritja e saj në gjendjen për ta dalluar dhe ndarë të drejtën nga e shtrembra, të vërtetën nga gjenjeshra, të mirën nga e keqja, të bukurën nga e shëmtuara.

Virtyti vjen në krye të tipareve më me ndikim në mbrojtjen e personalitetit, sepse virtyti është mosnënshtimi ndaj ndjenjave epshore të paarsye-shme e të paligjshme. Në një aspekt, virtyt do të thotë që njeriu besimtar t'i mbrojë vijat e kuqe që nuk duhen shkelur në kontrollimin e instinktit të epshit.

Njeriu e arrin urtësinë në sajë të qartësisë dhe maturisë së arsysë, sepse urtësia është arsyja në nivelin e mesëm dhe optimal, nga e cila shfaqen vlerat dhe bukuritë. Ai që nuk e mban dot fuqinë arsysë në nivelin optimal, pranohet si i sëmurë psikik. Ai që ka një arsy optimale është i urtë. I urti është zotëruesi i vlerave dhe i virtyteve, sepse urtësia është kreuz mirësisë dhe i moralitetit.

Niveli i ekstremitetit të djathtë të fuqisë njerëzore të emërtuar forcë është furia dhe egërsia, është shkëlgimi pa e kuptuar fundin e punës. Niveli i

ekstremitetit të majtë të forcës është frikacakëria dhe burracakëria që, me një fjalë, quhen ligështi, paaftësi për ta mbrojtur qoftë edhe veten po të duhet. Kurse nivelin optimal të forcës e përbën kuraja që është guximi i urtë. Ndërkaq, guximi ndryshon nga kuturisja e cila është hedhja në veprim pa e menduar fundin. Kurse guximi është qëndrimi me zemër sipas situatës dhe domosdoshmërisë. Për rrjedhojë, forca e njeriut që ka personalitet është në nivelin e kurajës dhe guximit të urtë.

Epshi pranohet si instinkti më i fuqishëm tek njeriu. Edhe ky ka nivelet e tij ekstremë. Ekstremi i djathtë ose i teprimit të tij është mosnjohja e kufirit të legjitimit, që do të thotë shthurje dhe kurvëri. Ekstremi i majtë i instinktit të epshit është impotanca. Po të mbahet parasysh veçoria orientuese e instinktit të epshit mbi njeriun, edhe impotanca është e papranueshme. Madje, prandaj, asgjësimi i fuqisë së epshit me rrugë jo të natyrshme është konsideruar jolegjitim. Nuk është e përshtatshme as asgjësimi i plotë i instinktit të epshit, as rënia në pozitën e robit të tij. Përkundrazi, principiale është mbajtja e tij në përmasa të arsyeshme dhe legitime. Dhe kjo siguron shfaqjen e vlerës së quajtur virtyt ku bashkohen nderi dhe dinjiteti.

Virtyti vjen në krye të tipareve më me ndikim në mbrojtjen e personalitetit, sepse virtyti është mosnënshtimi ndaj ndjenjave epshore të

paarsyeshme e të paligjshme. Në një aspekt, virthyt do të thotë që njeriu besimtar t'i mbrojë vijat e kuqe që nuk duhen shkelur në kontrollimin e instinktit të epshit. Instinkti i epshit, i cili e shtyn njeriun në dobësimin e personalitetit dhe mund ta marrë atë nën robëri, kapërcehet në sajë të virthytit. Me anë të arsyes dhe urtësisë, njeriu i mat dëshirat epshore, me anë të virthytit, mbrohet prej agresivitetit të tyre. Virthyi është vlera që mbron nderin, dinjitetin, emrin e mirë dhe konsideratën në shoqëri dhe që i përfton njeriut vlerë njerëzore. Humbja e virthytit do të thotë humbje e së ardhmes dhe e shpresave të së ardhmes.

Fuqia e iniciativës dhe e ekstazës që quhen shtysë e brendshme ose motivim i brendshëm, me lirinë dhe arsyen që do të thonë aftësi e veprimit të pavarur, janë elementë të rëndësishëm që e strukturojnë personalitetin e njeriut. Po të niset nga ky këndvështrim, del në shesh koncepti "liri" si elementi themelor i personalitetit. Ndërkaq, gjëja që e denigron lirinë është instinkti i epshit. Eshtë idhujtarizimi dhe hyjnizimi i dëshirave sensuale-psikike të quajtura imagjinatë. Kjo situatë është asgjësimi nga individët i lirisë dhe vullnetit të vet me duart e veta. Kjo nuk ka ndonjë ndryshim të madh nga asgjësimi me dorën e shtetit i pavarësisë së individëve, i vullnetit të tyre të lirë. Që të dyja lindin përfundime që e dëmtojnë personalitetin.

Shkaku themelor i sëmundjes

së quajtur depersonalizim që është gërryerja e identitetit dhe shpërberja e personalitetit, sëmundje nga e cila janë kapur sot shoqëritë në përgjithësi si dhe shoqëria jonë, është robërimi i njerëzve dhe shoqërive nga instinkti i epshit duke u dhënë atyre një liri të pakufizuar. Në shoqëritë ku sundon individualizmi, qëndrimet që s'nhohin kufi të njerëzve i bën personat të jepen pas një kokëkrisjeje epshore të pangopur. Instinkti i epshit, i mbështetur nga organet e shtypit e të informacionit masiv dhe i nxitur në mënyrë sistematike nga përpunuesit e opinionit publik, qëndron para brezave të shëndoshë si një patologji edhe në planin individual, edhe në shtratin shoqëror. Për të shpëtuar nga kjo patologji, përgjithësisht këshillohen këto specifika:

1. Zotërimi i një vullneti të fuqishëm.
2. Tregimi i qëndresës ndaj mendimeve të ardhura nga instinkti i epshit, gjykimi mbi dëmet materiale dhe moraloshiprtërore që mund të pësohen nëse veprohet sipas atyre mendimeve.
3. Me anë të sublimimit psikik, preokupimi i vazhdueshëm i mendjes me ndjenja të larta.
4. Qëndrimi larg prej shokëve të këqinj dhe të shturur, sepse thonë që "njeriu është djalli i njeriut".
5. Qëndrimi larg prej mjediseve me dendësi

elementësh sugjerues dhe shtytës sensualë.

Si përfundim, liria e njeriut është elementi themelor i personalitetit të njeriut. Liria denigrohet më lehtë me anë të epshit. Liria e fliuar për epshin i hap rrugë depersonalizimit te njeriu. Shturja dhe denigrimi i personalitetit, detyrimi i njeriut me mënyra dhe mjete të ndryshme për të bërë atë që nuk e beson e që nuk e do, janë pasojë e veprimit gërryes dhe shturës të instinktit të epshit mbi personalitetin e njeriut.

Përkthyes: Dr. Mithat Hoxha

1. Buhari, Istizan, 1; Muslim, Birr, 115.

PA TITULL

Pa titull je ti poezia ime
që qan e vajton çdo mbrëmje e mëngjes
një pjesë e zemrës sime si thërrime
pa titull përsëri do të mbesë.

Pa titull je ti ëndërra ime
që më bën të prek magjinë e qiellit
dhe ti shpresa ime e shkretë
pa titull mbete para diellit.

Pa titull je ti o lot
i pa kuptimtë s'e di pre rrjedh,
pa titull je dhe ti, o jetë
që kontrastet e botës çdo herë m'i sjell.

pa titull je dhe ti o ndjenjë
që shpesh më bën të vuaj,
pa titull je dhe ti o lumturi
përse gjëzohesh, pa më thuaj?!

Pa titull më dukesh dhe ti
Melodia e jetës sime,
Pa titull përsëri
Deri në afirmimin e qenies sime.

Vlera e të humburës ndërmjet së kaluarës, mësimit dhe porosisë

Kush dëshiron madhështi, e tërë madhështia është tek Allahu. Te Ai shkojnë fjalët e mira dhe veprat e mira i pranon. Ndërsa ata që kanë qëllime të këqija, i pret dënim shumë i rëndë, sepse dredhitë e tyre janë të dështuara." (Fatir, 10)

Vëllezër të dashur në Islam!
Falënderojmë Allahun, i Cili krijoi vdekjen që jeta të ketë

kuptim, i Cili krijoi sëmundjen që shëndeti të ketë kuptim, i Cili krijoi natën që dita të ketë kuptim, i Cili krijoi Ahiretin që jeta në dynja të ketë kuptim. I dërgojmë salavate dhe selame të Dërguarit të Allahut, selam shpirtërave të shehidëve dhe lumeni për udhëzimin e Allahut për ne të gjallët.

Të gjithë jemi dëshmitarë të rrjedhës së kohës. Presim dhe

përcjellim njëren pas tjetrës: pranverat, verat, vjeshtat, dimrat, vitet. Ecja e kohës është e pandalshme nëpër fërkimet e shtigjeve të veta, në të cilat nuk ka ndryshime. Jemi dëshmitarë të ngjarjeve në të cilat koha del fituese.

Nga viti në vit, me kalimin e kohës, rrotull moteve, lind dhe vdes jeta në natyrë. Në mënyrë të pandalshme, fuqishëm e rrufeshëm sa që edhe shkëmbinjtë dërrmohen, zhduken, kështu vijimisht e pandërprerë zhduken dhe vdesin të gjitha botët në gjithësi. Edhe ne njerëzit perëndojojmë. Askush, përveç Allahut (xh. sh.), nuk mund ta pengojë ose ta ndalojë marshimin tonë drejt fundit të jetës.

Njeriu i vdekur, duke jetuar në botë, shpesh edhe nuk mendon për ata që ishin këtu dhe u zhduken. U larguan nga kjo botë me duar të hapura lart, e mbeti i tërë pushteti i tyre dhe pasuria e tyre, çdo gjë që kishin pasur, e lanë pas vete e me ta shkuan vetëm veprat e tyre.

Prandaj, çdo musliman dhe çdo njeri në këtë botë duhet të jetë i vetëdijshëm për fjalët e Allahut (xh. sh):

Çdo gjë që është në të (në

Bota në të cilën ke lindur, biri im, është e vdekur. Herët a vonë, edhe këtu, era do të sjellë farën e shkatërrimit tonë, e cila më pas do të mugullojë në çdo mal e çdo shtëpi... Në këtë botë të re ku ne jetojmë ekziston një mënyrë e re e të vdekurit.

Onjeri, të dish që shkatërrimi yt është pasojë e robërisë tënde trupore. E gjithashtu të dish se robëria trupore nuk është vetëm gjynahu më i rëndë para Allahut dhe shpirtit tënd personal, por ai është forma më e keqe dhe më e rrezikshme e robërisë, e cila jo vetëm njëherë ka viktimizuar njerëzimin.

tokë), është kalimtare.

E do të mbetet vetëm Zoti yt që është i madhëruar e inderuar!

E cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni? (er-Rahman, 26-27).

Një mendimtar islam, duke iu drejtuar të birit, thotë: "Bota nën të cilën ke lindur, biri im, është e vdekur. Herët a vonë era edhe këtu do të sjellë farën e shkatërrimit tonë, e cila më pas do të mugullojë në çdo mal e çdo shtëpi... Në këtë botë të re ku jetojmë, ekziston një mënyrë e re e të vdekurit. Në botën e vjetër e vritnim njëri tjetrin dhe me të mbaronte çdo gjë. Por tani e kam mësuar që indiferencia e plotë mund të jetë njësoj vdekje e pamëshirshme si edhe të humbësh kokën në dyluftim."

Të kujtojmë të kaluarën e

artë kur të jetuarit ka qenë përfshirë jetuar jetën, e jo përfshirë fituar e grumbuluar miliona, pozita dhe medalje...

Si ta kuptojmë vlerën, rëndësinë dhe madhështinë e asaj që e kemi humbur? Si humbje të së kaluarës, apo si mësim e porosi përfshirë ardhmen? Në jetët tona ka momente kur e ndiejmë veten mirë, por, gjithashtu, edhe momente kur ndihemi keq. Po të kthehemë nën të kaluarën e të fillojmë të numërojmë e rinumërojmë: "ka qenë një kohë kur kam kaluar momente të mira"..., a po e vëreni që thash "ka qenë" që do të thotë se ajo nuk është më, nuk është e përjetshme, por, gjithashtu nuk është e përjetshme edhe ajo që është e keqe. Shpesh herë e dëgjojmë proverbin e vjetër: "Ingopuri s'e kujton të uriturin". Vallë, a mundet ai që është i shëndoshë dhe i ri ta kuptojë atë që është

i sëmurë dhe i plakur? Eh, po të mundej ai që është i shëndoshë dhe i ri të shihte vlerën e shëndetit e të rinisë me sytë e të sëmurit e të plakut?! Kur e themi fjalën "pasuri", natyrisht që mendojmë përfshirë atë materiale. Por çfarë dobie ka nga pasuria dhe shkëlqimi, nëse në vete ndjesh mjerim dhe varfëri?!

Shohim se disa njerëz kënaqen edhe nga minimumi në fe.

Por nuk do të kënaqen nga minimumi në nevojat jetësore.

Në dobi të fesë, hiq dorë nga bota e cila u takon pushtetarëve.

Sic pushtetarët heqin dorë prej fesë në llogari të botës.

Pejgamberi (a.s.) ka thënë: "Shfrytëzo pesë gjëra para pesë të tjerave". Njëra prej tyre ështëjeta para vdekjes".

Ndërsa poeti thotë:

"Injorantin e pushton shpresa e vdes ai të cilit i ka ardhë exhelë.

Kujt i afrohet vdekja kurrrfarë dredhie nuk i ndihmon

Si mund të jetojë përgjithmonë ai, të parët e të cilit kanë

Kur në jetë na ndodh diçka që nuk e duam, dëshirojmë të vdesim apo që Zoti të mos na kish bërë. E dëshirojmë vdekjen, a nuk e dimë se a kemi kuptuar vlerën e jetës para vdekjes dhe nuk e dimë fatin e jetës pas vdekjes, nuk e dimë a do të jemi prej atyre, të cilët në Ditën e Llogarisë do të thonë: "Ah sikur të kisha qenë dhë"! (en-Neb'e, 40).

vdekur?

E me njeriun në varr
vetëm veprat e tij shkojnë".

Kur në jetë na ndodh diçka që nuk e duam, dëshirojmë të vdesim apo që Zoti të mos na kish bërë. E dëshirojmë vdekjen, nuk e dimë se kemi kuptuar vlerën e jetës para vdekjes dhe nuk e dimë fatin e jetës pas vdekjes, nuk e dimë a do të jemi prej atyre të cilët në Ditën e llogarisë do të thonë: "Ah sikur të kisha qenë dhé"! (En-Neb'e, 40).

Omer Kajjami thotë:

"Eh! Si më kot fluturoi kjo jetë:

çdo kafshatë mëkatare, ç'do ditë bëhej e lig fare,

listë e zezë detyrrash që pa kryer kanë ngelur,

mal i tërë ndalesash që i kam shkelur!

Unë jam tejngopur, o Zot, nga ajo "esenca" ime,

nga frymëshkurtësia ime dhe paaftësia ime;

çdo gjë që nuk është, Ti e bën tē ekzistojë:

ngrite hiçin tim tek esenca Jote."

O njeri, humbja jote, mësimi (porosia) - e kaluara, zgjidh?!

O njeri, tē dish që shkatërimi yt është pasojë e robërisë tēnde trupore. E gjithashtu tē dish se robëria trupore nuk është vetëm gjynahu më i rëndë para Allahut dhe shpirtit tēnd personal, por ai është forma më e keqe dhe më e rrezikshme e robërisë, e cila jo vetëm njëherë ka viktimaluar njerëzimin. Vazhdimesht gjatë historisë kur shpirti i njeriut nuk ka mundur t'u rezistojë kërkësave lakinjtare tē trupit dhe ka pranuar tē jetë rob i tij, e jo zotëri i vetes,

njerëzimi ka vuajtur dhe e ka pësuar nga sëmundja e SIDA-s dhe fatkeqësia e bombës. Kanë rënë mbretëri, janë shkatëruar qytete, janë djegur tempuj, janë vrarë fëmijë, janë dhunuar gra, e keqja është quajtur e mirë, e

Njeriu duhet të ketë kujdes për jetën e vet para se tē vdesë, duhet të shfrytëzojë rininë para se tē plaket, duhet të kujdeset për pasurinë e vet para se tē varfërohet, duhet të shfrytëzojë fuqinë e mendjes së vet para se tē dobësohet, duhet të ruajë shëndetin e vet para se tē sëmuret.

shëmtuara është dukur e bukur atëherë kur shpirti njerëzor është përlyer nga kërkësat e sëmura tē trupit. Së këtejmi duhet tē na jetë i qartë edhe hadithi i Pejgamberit tē Allahut,

të cilin e transmeton Ebu Hurejre, i cili thotë:

"Janë tri gjëra që e shpëtojnë dhe tri të tjera që e shkatërojnë njeriun. E shpëtojnë ndërgjegjja për praninë e Allahut tē Lartësuar në fshehtësinë dhe jofshehtësinë e shpirtit tē tij, pastaj tē thënët e vërtetës në tē dyja rastet edhe kur është njeriu i gëzuar, edhe kur është i hidhëruar, dhe maturia e njeriut kur është në bollëk edhe kur është në varfëri.

Dhe tri gjëra që e shkatërojnë. E shkatërron laksia e botës, pastaj koprracia e vetëdijshme dhe mendjema-dhësia që është edhe më e rrezikshmja."

Nuk ka ilaç për këto sëmu ndje, përveç se në besimin në Zot, në namaz dhe zeqat.

Ai i cili nuk i kuption dhe nuk i respekton normat e botës, shkel ligjet e jetës e tē kohës. Tē dëgjojmë: "Pasha kohën - thotë Allahu i Lartësuar - nuk ka dyshim se njeriu është në humbje tē sigurt, me përjashtim tē atyre që besojnë dhe që bëjnë vepra tē mira, tē atyre që e thonë tē vërtetën dhe i porositin edhe tē tjerët ta thonë e t'i përbahen tē vërtetës, tē atyre që janë tē durueshëm dhe i porositin edhe tē tjerët tē jenë tē durueshëm." (el-Asr, 1-3)

"Rruga që çon në shkatërrim është e gjërë e rruga që çon në jetë është e ngushtë." "Jeta nuk ka pushtet mbi njeriun që ia di vlerën vetes".

Poeti i madh arab Halil Xhubrana thotë:

"Njerëzit bëhen robër tē jetës

dhe për shkak të asaj robërie ditët i kanë plot poshtërim e pësime e netët të tëra në gjak e lotë.

Ja, kaluan shtatë mijë vjet nga lindja ime e parë dhe deri tani nuk pash gjë veç se robër të nënshtruar, të prangosur e të robëruar.

E vizitova Tokën nga lindja në perëndim, e njoha edhe errësirën edhe dritën e jetës, pashë procesionet e popujve si vrapojnë nga shpella në pallate, por deri më tani s'pashë tjetër veçse qafë të futura nën zgjedhë, duar të lidhura me zinxhirë dhe gjunjë të përkulur para idhujve."

Njerëzit i ka pushtuar bota dhe dashuria ndaj saj. Të joshur, të dehur, të hutuar, që bredhin rreth e rrotull me sy të myllur dhe ndjenja të topitura, kështu që paralajmëruesi vetëm mund t'i tundë, duke ua përkujtuar varret:

Ju preokupon përpjekja për shumimin e pasurisë.

Derisa të mos zeni vend në varre (të vdisni).

Jo, nuk është ashtu! Gjithsesi këtë do ta kuptoni!

Përsëri jo, jeni gabim! Më vonë do ta kuptoni!

Jo, nuk bën ashtu - ta dini këtë me siguri (të jeni të bindur).

Ju pa tjetër do ta shihni Xhehennemin.

Madje atë do ta shihni të bindur plotësisht.

Pastaj, atë ditë do merreni në pyetje për kënaqësitë e jetës (në botë). (Tekathur, 1-8)

Njerëzit bëjnë gara për të fituar prestigj dhe për të

grumbulluar sa më shumë pasuri materiale. Jeta jonë e përditshme është agresive dhe ambicioze.

Besimtari kurrë nuk bëhet rob i maragaritarëve dhe i shkëlgimit të tyre. Paraja kurrë nuk guxon të zotërojë shpirtin e tij. Shumë njerëz për ar e kanë shitur edhe nderin e tyre, për ar për këtë mallkim njerëzor - që të ketë sa më tepër, pa marrë parasysh arsyet dhe pengesat morale. Janë nënçmuar vlerat shpirtërore dhe janë shitur për stoli të çmuara.

pastër dhe sa më i pagjyhane që është e mundur. Kjo botë është një labirinth i madh në të cilin ka shumë rrugë, por vetëm njëra prej tyre ka dalje, sepse: "të gjitha rrugët, e ka që janë edhe të gabuara, përfundojnë tek Allahu i Lartësuar."

Njeriu duhet të ketë kujdes për jetën e vet para vdekjes, duhet të shfrytëzojë rininë para pleqërisë; duhet të kujdeset për pasurinë e vet para varférissë; duhet të shfrytëzojë fuqinë e mendjes së vet para dobësisë; njeriu duhet të ruajë shëndetin e vet para sëmundjes.

Mos ki frikë të ballafaqohesh me vetën tënde para se të ballafaqohesh me Krijuesin, sepse siç thuhet në një traditë: "Njerëzit duhet t'i japin llogari vetes së tyre para se të dalin për të dhënë llogarinë e madhe para Zotit." Sepse askush nuk mund t'i shpëtojë përgjegjësisë para drejtësisë së Zotit.

Allahu (xh.sh.) thotë në Kur'an :

Kur të çahet qielli.
Dhe kur të shkapërderdhen yjet.
Dhe kur të përzihen detet.
Dhe kur të trazohen varret.
Atë botë secili njeri e din se çka ka punuar dhe çka ka lënë prapa! (82, 1-5)

Vëllai im! Dije mirë se një ditë njeriu do të zhduket nga faqja e dheut. Dhe pas saj do të qëndrojë para Krijuesit të vet, Allahut (xh. sh.). Gjithçka reth

**Ndikim
të madh kanë etalonet
e gabuar, idolet e ndryshëm,
të cilët nuk janë në gjendje të
edukojnë dhe të udhëheqin rininë.
Prandaj, të rinxjtë nuk janë në gjendje
t'u rezistojnë të ligave të kohës.
"Biri im, edukoje shpirtin tënd,
qenien tënde, kjo është rruga e
drejtë. Për shkak të edukimit
të mirë kjo gjithësi noton
në dritë..."**

Pejgamberi (s.a.v.) thotë: "Kush dëshiron të lartësohet vetëm në këtë botë, Allahu (xh. sh.) po aq ose edhe më shumë do ta poshtërojë në botën tjetër." (Taberani).

Të gjithë në shpirt lindim të pastër, pa gjynahe. Lum për atë që nuk e përlyen shpirtin e vet dhe atë që nuk bie në gjynah. Ky është sekreti i suksesit në këtë botë dhe ky është sekreti i shpëtimit në botën tjetër - d.m.th. që shpirti yt të kthehet atje prej nga ka ardhë sa më i

nesh flet për vdekjen, si një e vërtetë e pashmangshme. Vdekjen e shohim çdo ditë, dëgjojmë çdo ditë për të. Gjithkund rreth nesh njerëzit vdesin. Në një epitaf të vjetër qëndron:

"Ai, Allahu, është Krijues i amshueshëm!

O vizitues i varrit tim,
mendo për gjendjen time.
Unë dje kam qenë, siç je ti
sot,
kurse nesër, ti do të jesh si
unë sot."

Ndërsa thënia e urtë thotë:
"Ne atyre lamtumirë, ata neve
mirupafshim." (Të vdekurit të
gjallëve.)

Një ditë, kur të vijë çasti i vdekjes, njeriu i veprave të mira do të qëndrojë i qetë para Krijuesit të vet. Qëndron i qetë, sepse ka jetuar një jetë të frytshme dhe të dobishme, shpirti i tij do të shndrisë si ylli më i bukur dhe më i ndritshëm, kështu që edhe ai vetë do të pyesë: "O Zoti im, a thua kështu po shrrrit shpirti im, a thua kjo dritë është shkëlqim i jetës sime të kaluar? Para tij do të çelen dyert e xhennetit dhe do të dëgjojë fjalët e engjëllit: "Paqe dhe Shpëtim!".

Për bukurinë e këtij momenti, përtakimin e mrekullueshëm me Allahu e Madh vërtet vlen të jetohetjeta e ndershme dhe fisnike.

Vëllezër të nderuar! Ju këshilloj që të jeni të vetëdijshëm për Allahun. Të jini të saktë në jetë, mendoni e meditoni, kërkoni veten! Le të mos ketë as ditë as natë ku do të bënët mëkate! Ç'do gabim regjistrohet midis veprave të njeriut. Prandaj,

kini kujdes dhe vazhdimisht të jeni të vetëdijshëm për Allahun.

Sot jemi ne dhe vepra jonë, nesër do të jemi ne dhe llogaria jonë. Sot është vepra pa llogari", thotë H. Aliu. Ç'thenie e mirë! Ajo ndikon, madje edhe në mure dhe shkëmbinj. Mirëpo, jo edhe në këto zemra të gurëzuara.

"Edhe pas (fakteve të qarta) zemrat tuaja u bënë pasandej të forta si guri, e edhe më të forta, sepse ka nga gurët prej të cilëve gufojnë lumenj, e ka disa prej tyre që çahen dhe prej tyre buron ujë, madje ka prej tyre që nga frika ndaj Zotit rrrokullisen tatëpjetë (nga maja e kodrës). Allahu nuk është i pakujdeshëm ndaj asaj që veproni ju." (el-Bekare, 74)

O njerëz! Allahu i lartësuar ju ka dhënë lirinë që të veproni si të doni, madje edhe atë që ligji i Tij e ndalon. Mirëpo, si muslimanë, jemi të lirë të zgjedhim të mirën, por nuk jemi të lirë të zgjedhim të keqën.

Ndikim të madh kanë etalonet e gabuar, idolet e ndryshëm, të cilët nuk janë në gjendje të edukojnë dhe të udhëheqin rininë. Prandaj, të rinjtë nuk janë në gjendje t'u rezistojnë të ligave të kohës.

Duhet t'i formojmë dhe edukojmë fëmijët që të janë përgjegjës dhe të thonë "Jo". T'i thonë "Jo" të keqes. Gjynahu nuk është rregull i jetës, sepse jeta nuk mbështetet në gjynah dhe në të keqen, por në të mirën...

Xhelaluddin Rumi thoshte:

"Biri im, edukoje shpirtin tënd, qënien tënde, kjo është

rruga e drejtë. Për shkak të edukimit të mirë kjo gjithësi noton në dritë, kurse engjëjt kanë fituar pastërtinë, ndërkaq, Iblisi, për shkak të arrogancës, është përzënë nga Dyert e përdëllimit."

Muhammed el-Gazali shkruante:

"Djalosh, përpiku të jesh shpirtgjerë e fisnik. Mos lejo që epshi të të pushtojë, por ai gjithnjë le të jetë i frenuar, përpiku që trupin ta bësh të vdekur. Varri yt është shtëpia jote. Atje të presin ç'do moment. Ruaju atje të mos vish pa pajisje."

O njerëz! Sot është vepra pa llogari, e nesër do të jetë llogaria pa vepër. Nesër kur do lutesh: Zoti im! Kam gabuar, më kthe, se do t'i fali në ditë 17.000 rekate në vend të 17 farzeve të përcaktuara, do të marrësh përgjigjien: "Koha jote ka mbaruar".

"Dhe jepni nga ajo që Ne u kemi dhënë juve, para se ndonjërit prej jush t'i vijë vdekja, e atëherë të thotë: "O Zoti im, përsë nuk më shtyve edhe pak afatin (e vdekjes), që të jepja lëmoshë e të bëhesha prej të mirëve!"

Po, Allahu kurrsesi askënd nuk e shtyn për më vonë, kur atij t'i vijë afati i vet. Allahu hollësishët është i njohur me atë që ju punoni" (el-Munafikun, 10-11)

"O njerëz, dëgjoni dhe mbani mend! Kur të mbani mend, përfiton! Kush jeton - ai vdes, e kush ka vdekur - ka shkuar. Çdo gjë që duhet të vijë, do të vijë: edhe shiu edhe bimët edhe

pasuria edhe ushqimi, baballarët dhe nënët, të gjallët dhe të vdekurit, grupet dhe gjërat e shpërndara, pastaj shenjat pas shenjave.

Me të vërtetë, në qiel me lajme, e në tokë mësimë: nata e errët, qelli plot hyllësi, toka plot vrima, e deti valë. Ç'është me mua? Shoh njerëz që shkojnë e nuk kthehen. A janë të kënaqur me banimin e atjeshëm, e nuk vijnë, apo i mbajnë atje dhe i zë gjumi! Në betimin e tij s'ka gjenjeshtër as gjynah: - Vërtet Allahu ka besimin që i është më i dashur se besimi juaj dhe Pejgamberin ardhja e të cilit është afruar, dhe që tashmë ju ka mbisunduar. Lum për atë që arrin ta shohë dhe beson në atë pejgmaber dhe niset pas tij e mjer për atë që nuk e dëgjon dhe e kundërshton." (Fjalimi i Ibni Sa'id Ijadi)

Kur Ai dëshiron ndonjë send, urdhri i Tij është vetëm t'i thotë:

"Bëhu!" Ai menjëherë bëhet. (Jasin, 82)

Kur Allahu vendos të krijojë diçka, urdhëron krijimin e tij. Njerëzit e fillojnë jetën e vet me vullnetin e Allahut. Janë foshnjë të pafuqishme e të paafta. Nuk dinë për jetën, mjedisin... Fillojnë të rriten dhe me vullnetin e Allahut rriten, jetojnë, mësojnë, punojnë...

Allahu i Lartësuar e jep farën e jetës në brendinë e Tokës. Del bima që në vete bart farën e jetës, siç në ndonjë fryt gjendet trungu i madh.

S'ka dyshim se sundimi i qiejeve e i tokës është i Allahut. Ai jep jetë dhe vdekje, e ju, përveç Allahut, nuk keni përkrahës tjetër. (Tevbe, 116)

Shpejtojmë të arrijmë në fund të kohës, të depërtojmë në fshehtësitë e patejdukshme të jetës, që kështu të papastër të

arrijmë në zanafillë. Duam nëpërmjet vetes tonë dhe jashtë saj në pafundësinë e botës e as në vetevete sa duhet nuk kemi qenë.

Vijon në numrin e ardhshëm...

Literatura:

1. Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, Savjeti vlastima, Sarajevë, 2001.
2. El-Hasan el-Basri, Cujem sun prijatelja ne vidim, Zagreb, 1989.
3. Elharun selimoviç, Psihologija namaza, pa v,t dhe vend botimi.
4. Feriddudin Attar, Pend-nama, Sarajevë, 1990.
5. Ismet U. Shehibrahimoviç, Snagom vjere do savrsensva duse, Sarajevë, 1984.
6. Dr. Mustafa Ceric, Vjera, narod i domovina, Sarajevë, 2002.
7. Mr. Refik Catic, Vjeronauka za cetvrti razred osnovne skole, Sarajevë, 1996.
8. Mual'lim, nr. 12- Islamska revija, Sarajevë, 1991.
9. Takvim, 1993, Podgorica, 1993.

Mëso, zbato, kumto dhe bëhu i devotshëm

Kur'ani u ka dhënë rëndësi të madhe leximit, mësimit, diturisë dhe njerëzve të mësuar e të ditur. Diskutimi në ajetet e para të zbritura Profetit, mbi leximin dhe mësimin si dhe mbi kalemin si mjet dhe element përbërës i procesit të leximit dhe mësimit, tregon vlerën që i kushton Kur'ani dijes dhe diturisë. "Lexo me emrin e Zotit tënd krijues! Ai e krijoj njeriun prej një veze të fekonduar. Lexo! Zoti yt që ia ngulit njeriut në mendje ato që s'i di, që e mëson të shkruajë me kalem, është bujari më i madh!"⁽¹⁾ Siç u pa nga ajeti, me urdhrin "lexo", nga Profeti është kërkuar të lexojë, por nuk i është caktuar se ç'duhet të lexojë. Kjo situatë tregon se gjërat që duhen lexuar dhe mësuar nuk përbajnë vetëm tema fetare, por se, në emër të Allahut të Lartë, duhet lexuar çdo gjë e dobishme për njeriun. Mënyra se si i drejtohet Kur'ani Profetit duke i thënë me një shprehje të përgjithshme, "lexo,

Fjalët që i vumë si titull do të përbëjnë idenë kryesore dhe bazën e shkrimit tonë. Në vend që, siç është bërë zakon, ta formojmë titullin pasi ta kemi mbaruar shkrimin dhe ta kemi përcaktuar idenë kryesore, këtë herë do të përpinqemi ta parashtrojmë mendimin tonë duke u nisur nga titulli.

1. Leximi dhe mësimi

Kur'ani u ka dhënë rëndësi të madhe leximit, mësimit, diturisë dhe njerëzve të mësuar e të ditur. Diskutimi në ajetet e para të zbritura Profetit, mbi leximin dhe mësimin si dhe mbi kalemin si mjet dhe element përbërës i procesit të leximit dhe mësimit, tregon vlerën që i kushton Kur'ani dijes dhe diturisë. "Lexo me emrin e Zotit tënd krijues! Ai e krijoj njeriun prej një veze të fekonduar. Lexo! Zoti yt që ia ngulit njeriut në mendje ato që s'i di, që e mëson të shkruajë me kalem, është bujari më i madh!"⁽¹⁾ Siç u pa nga ajeti, me urdhrin "lexo", nga Profeti është kërkuar të lexojë, por nuk i është caktuar se ç'duhet të lexojë. Kjo situatë tregon se gjërat që duhen lexuar dhe mësuar nuk përbajnë vetëm tema fetare, por se, në emër të Allahut të Lartë, duhet lexuar çdo gjë e dobishme për njeriun. Mënyra se si i drejtohet Kur'ani Profetit duke i thënë me një shprehje të përgjithshme, "lexo,

përpiku të mësosh çdo gjë të dobishme për njerëzimin dhe kërko dituri për pëlqim të Allahut", tregon se Kur'ani i këshillon dhe inkurajon të gjitha dituritë që janë të dobishme për njerëzimin.

"Nun. Betohem në kalemin dhe në shkrimet e atyre që mbajnë kalem!"⁽²⁾ Siç shihet qartë edhe në këtë ajet, diskutimi mbi kalemin që është shumë i rëndësishëm për gjetjen e njohurive, për kalimin e tyre në shkrim dhe për përcjelljen e tyre brezave të ardhshëm, për ç'shkak ky ajet është emërtuar "Kalem", nxjerr në pah vështrimin themelor të Kur'anit për dijen dhe diturinë.

Kur'ani u ka dhënë rëndësi të madhe edhe dijetarëve. Duke u thënë engjëjve, "Unë do të krijoj mbi tokë një zëvendës"⁽³⁾, Allahu i Lartë u ka bërë të ditur atyre se do të krijonte një njeri që do të përfaqësonë vullnetin e Tij mbi tokë. Hz. Ademit i cili pati nderin të ishte njeriu i parë i krijuar nga Allahu dhe zëvendësi i parë i Tij mbi tokë, Allahu ia mësoi të gjitha emrat e sendeve, pastaj i pyeti engjëjt për ata emra, por engjëjt nuk iu përgjigjën dot se ç'tregonin ata. Pastaj Allahu i Lartë i urdhëroi engjëjt të bien në sexhde para Ademit në emër të Tij. Rënia në sexhde e engjëjve para Hz. Ademit është për shkak të diturisë që ia mësoi Allahu atij dhe prej këtu buron edhe

epërsia e Ademit ndaj engjëeve.

Gjithashtu, në Kur'an deklarohet: "Thuaju: "A mund të jenë njëllojt të paditurit me të diturit?" Në të vërtetë, këtë mund ta mendojnë drejt vetëm ata që kanë mend!"⁽⁴⁾ Me këtë deklaratë tregohet se të paditurit nuk mund të jenë të njëvlershëm me të diturit, se ata që nuk dinë dhe nuk mësojnë nuk do të mbahen të njëllojtë me ata që mësojnë vetë dhe u japid mësim të tjerëve. Me ajetin, sipas të cilit, "... nga robtë, vetëm dijetarët frikësohen (siç duhet) nga Allahu"⁽⁵⁾, theksohet se dijetarët e vërtetë e kanë frikë Allahun, se e respektojnë Allahun dhe se e njohin atë vërtetësisht.

2. Zbatimi

Allahu i Lartë i ka lartësuar dhe lavdëruar dijetarët. Ndërkaq, ka kërkuar prej tyre që t'i vënë në zbatim dijet e tyre. Në ajetet e para, pas urdhërimit të Profetit për të lexuar, Allahu e ka ftuar atë t'i vërë në zbatim ato që ka mësuar: "O ti i mbuluar! Ngrihu natën dhe fal namaz. Por me përjashtime. Falu në gjysmën e natës ose në më të shumtën ose në më të paktën e saj dhe këndoje Kur'anin fjalë përfjalë. Me të vërtetë, Ne do të dërgojmë ty një fjalë të rëndë (përf t'u mbajtur)!"⁽⁶⁾

Suç shihet, po t'i mendojmë ajetet brenda një tërësie logjike, përballemi me një ide të formës "në fillim lexo dhe mëso, pastaj zbatoji ato që ke lexuar dhe mësuar!". Këtë interpretim e mbështet edhe fakti që Profetit, pas urdhrit përf t'u ngritur natën përf t'e falur namaz, i bëhet e ditur se do t'i dërgohet një fjalë e rëndë (ajetet e Kur'anit).

Kur'ani tregon se Allahu nuk i do ata që nuk e bëjnë atë që thonë, që nuk kalojnë nga fjalët në zbatim dhe që mjaftohen

Ata që marrin përsipër detyrën e kumtimit, paralajmërimit, orientimit dhe vetëdijësimit të shoqërisë, para së gjithash duhet që parimet përf t'e cilat flasin, t'i zbatojnë në veten e tyre, në familje dhe në mjeshterin e afërt të tyre.

që përgënjeshtron ajetet e Allahut!.."⁽⁸⁾

Shohim se në këtë ajet dënohen edhe njerëzit që lavdërohen se janë të ditur, se janë të karierës dhe se kanë shkruar shumë libra, por nuk kanë vënë në zbatim asgjë. Dituria ia bën të njohur njeriut Allahu, e mëson si ta adhurojë Atë, si t'i drejtohet Atij. Ç'dobi mund të vijë nga dituria që nuk ia mëson njeriut se kush është Allahu dhe ç'është ai vetë? Sa bukur është shprehur përf këtë poeti klasik turk, Junus Emre (638-1241 / 720-1321):

Dija është të dish, është veten të kuptosh;

Nëse ti s'e kupton se ç'je, ç'të duhet të mësosh?

Kuptimi i mësimit, ta njohësh tët Zot,

Sepse mësimi pa kuptim është një punë e kotë!

Mos thuaj lexove, mësove dhe u pale shumë;

Po s'e pate njohur të Vërtetën, ke bërë punë përf lumë!⁽⁹⁾

vetëm me teori. "O ju që keni besuar! Pse i thoni gjërat që s'keni përf t'i bërë? Të thoni se do t'i bëni përf gjërat që s'keni përf t'i bërë, pritet me përcëmim të madh te Allahu!"⁽⁷⁾

Sipas ajetit, njeriu duhet të thotë atë gjë që mund ta bëjë dhe atë që thotë, duhet ta bëjë. Njerëzit tek të cilët pamja përputhet me përmbytjen dhe fjalët, me punën, duhen, vlerësohen, respektohen, besohen dhe, kur flasin, dëgjohen me vëmendje. Rruga e suksesit dhe e ndikimit tek të tjerët është përputhja e teorisë me praktikën. Këtu qëndron edhe e fshehta themelore e suksesit në kumtim.

Kur'ani i bën me turp ta që, megjithëse ishin të ngarkuar përf t'i vënë në zbatim urdhurat e Teuratit, nuk e patën kryer këtë detyrë, dhe i përngjason ata me gomerët që bartin thasë plot me libra. "Gjendja e atyre që ngarkohen me përgjegjësi në Teurat por që nuk veprojnë sipas tij, është si gjendja e gomerëve që bartin vëllime të tëra librash! Sa e keqë është gjendja e popullit

Profeti e përshkruan kështu ndëshkimin në ditën e kiametit të atyre që nuk e kanë vënë diturinë e tyre në zbatim: "Ditën e kiametit, do të sillet një njeri, do të hidhet në xhehennem dhe do t'i dalin jashtë zorrët e barkut. Ai do t'i rrotullojë ato siç rrotullon gomari gurin e mullirit. Mu në këtë çast, ata që ndodhen në xhehennem do t'i shkojnë pranë dhe do t'i thonë: "O ti, filani, ç'po ndodh me ty? A s'ishte ti që urdhëroje përf t'e mirë dhe ndaloje të keqen?" Kurse ai do t'u përgjigjet: "Po, urdhëroja përf t'e mirë, por nuk nuk bëja, e ndaloja të keqen por vetë e bëja!"⁽¹⁰⁾

Ata që marrin përsipër detyrën e kumtimit, paralajmërimit, orientimit dhe vetëdijësimit të shoqërisë, para së gjithash duhet që parimet përf t'e cilat flasin, t'i

zbatojnë në veten e tyre, në familje dhe në mjedisin e afërt të tyre.

3. Kumtimi

Etapa e tretë është kumtimi. Pas leximit, mësimit dhe zbatimit fillon etapa e kumtimit. Pas leximit dhe mësimit, prej Profetit është kërkuar të kalojë në zbatim dhe më pas, të fillojë detyrën e kumtimit.

Nën ndikimin e ajeteve të para të zbritura Profetit, ai qe emocionuar dhe frikësuar shumë dhe, në atë gjendje, qe kthyer në shtëpi për t'u qetësuar. Në një çast qetësie atij iu drejtua urdhri: "O ti i mbuluar! Ngrihu dhe paralajmëroji njerëzit!"⁽¹¹⁾ Pas këtij urdhri të përgjithshëm, Profetit iu dha kjo porosi: "(Në fillim) paralajmëroje farefisin më të afërt dhe zgjati krahët e mëshirës mbi besimtarët që të ndjekin ty. Po qe se të kundërshtojnë, thauju: "Unë jam larg nga ato që bëni ju!"⁽¹²⁾

Pas kësaj, me të gjithë sinqeritetin dhe zellin e vet, Profeti e vazhdoi detyrën e kumtimit për 23 vjet me radhë. Pasi i zbatoi parimet e revelacionit në fillim në veten e vet, pastej në familje e në mjedisin e afërt, e vazhdoi kumtimin për ummetin, bashkësinë e tij. Me ajetin në vijim, atij iu bë e ditur se e kishte plotësuar detyrën duke e çuar në vend pa të meta: "Sot ua përsosha fenë, e plotësova dhuntinë time për ju dhe zgjodha Islamin si fe për ju..."⁽¹³⁾ Ai lexoit, mësoi, zbatoi, kumtoi dhe, më në fund, u shpërbleye me vlerësimin e lartë të plotësimit të drejtë të detyrës.

4. Takvaja ose devocioni

Takvaja ose devocioni është hyrja nën mbrojtjen e Allahut, zbatimi i urdhrit të Tij dhe mbrojtje prej Tij.⁽¹⁴⁾ Sipas rrëfimit të Ibni Abbasit, ajeti i fundit i

zbritur Profetit është ajeti:⁽¹⁵⁾ "Ruhuni nga ajo ditë kur do të ktheheni te Allahu, pastaj secilit do t'i jepet pa mungesë ajo që i takon dhe askujt s'do t'i bëhet e padrejtë!"⁽¹⁶⁾ Profeti ka vdekur 21 ditë pas zbritjes së këtij ajeti.⁽¹⁷⁾

Siq shihet, në këtë ajet bëhet fjalë për ruajtjen (ittika). Ajeti i fundit i Kur'anit, "... dhe për ata të ruajturit (muttaki) një udhërrëfyesh"⁽¹⁸⁾, urdhëron frikësimin nga ajo ditë kur njerëzit do të kthehen te Allahu. Të tërheq vëmendjen fakti që Kur'ani i cili i trajton dendur konceptet takva (devocion), ittika (ruajtje) dhe muttaki (ata që ruhen), mbaron pikërisht me këto koncepte.

Të gjitha aktet dhe shërbimet kanë filluar me frikën dhe respektin ndaj Allahut. Esenca dhe baza e çdo pune dhe shërbimit të bërë fiton kuptim me anë të devocionit. Të gjitha orientimet dhe vajtjet kanë për synim moment fundor Allahun. Të gjithë do të mblidhemi në praninë e Tij. Synimin e Kur'anit sipas mesazhit të tij i cili fillon me urdhrit "lexo" dhe mbaron me shprehjen "ruhuni nga dita kur do të ktheheni te Allahu", mund ta shtjellojmë kështu: "O Profet! O besimtarë qëjeni bashkësia e

këtij Profetit! Vendi ku do të vendosni, ku do të arrini dhe ku do të shpiheni (Kijamat, 75/12,30), është prania e Tij. Të gjitha aktivitetet që do të bëni, bëjini duke ndjerë respekt për Të, duke marrë përbazë pëlqimin e Tij. Në fillim lexoni, pastaj mësoni, zbatojini ato që keni mësuar dhe kumtojini, pastaj jepuni kahje punëve tuaja me devucion dhe përpinquni t'i plotësoni!"

Përkthyes: Dr. Mithat Hoxha

1. Kur'ani, Alak, 96/1-5.
2. Kur'ani, Kalem, 68/1-2.
3. Kur'ani, Bakara, 2/30.
4. Kur'ani, Dhumer: 39/9.
5. Kur'ani, Fatir, 35/28.
6. Kur'ani, Muzemmil, 73/1-5.
7. Kur'ani, Saff, 61/2-3.
8. Kur'ani, Xuma, 62/5.
9. Divani i Junus Emresë.
10. Buhari, Fitn, 17; Bedu'l-Halk, 10; Muslim Zuhd, 51; Ahmed b. Hanbel, V, 205, 207, 209.
11. Kur'ani, Mudeththir, 74/1-2.
12. Kur'ani, Shuara, 26/214-216.
13. Kur'ani, Maide, 5/3.
14. E. Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, Istanbul, 1971, VI, 4434.
15. Buhari, Tefsir, Bakara, 2/53; Hazin Lübaba't-Te'vil, Beirut, I, 439.
16. Kur'ani, Bakara, 2/281.
17. Hazin, po aty, I, 439.
18. Kur'ani, Bakara, 2/2.

Edhe unë jam këtu

Po ju thërras ju, njerëz të Muhammedit, me zërin që del nga buzët e shpirtit që kërkon një nënë!

A pati thënë edhe Pejgamberi: “ Nuk është prej nesh ai që fle i ngopur kur komshiu i tij është i uritur (i pa ngrënë)!..”

Amë dëgjon, a më ndjen mua? Si të mos më vlerësojnë kur jetoj, si të mos kujtohen për mua, si të mos më përfillin?...

Të përpinqesh të gjesh mëshirë në krahët e një tjetri, larg nënës dhe babait...

Po ju thërras ju, njerëz të Muhammedit, me zërin që del nga buzët e shpirtit që kërkon një nënë!

Pati thënë edhe Pejgamberi: “ Nuk është prej nesh ai që i ngopur, kur komshiu i tij është i uritur (i pa ngrënë)!..”

Tani unë jam i uritur për dashuri dhe dhembshuri dhe po ulërij. Ju, që për çdo rast thoni se jeni besimtarë, pse nuk më dëgjoni?.. Njerëz të mirë...përherë kam kërkuar që të më kuptoni, por vazhdimisht më kanë dalë para njerëz që donin të quheshin “nënë” apo “baba”, por që nuk i meritonin këto fjalë... Çdo herë më përbuznin mua, i ngurtësonin ndjenjat e mia sikur t'i vishnin me një mur.

Nuk kishte kush të më kuptonte. Natën, kur shtriheshë në shtrat, s'kisha pranë asnje njeri timin, por shokët e braktisur të rrugës. Grindesha me ta, nuk isha i qetë, shumë net më zinte gjumi

me sy të përlotur.

Një zë i fortë na lajméronte se kishte ardhur koha e “zgjimit” dhe na thërriste për të ngrënë mëngjesin. ...Çdo mëngjes përsëritez e njëjtë skenë, por ngrohtësi asnjëherë nuk kishte. Nuk e di se sa herë më ka ndodhur që të ngrihesha në mëngjes me shpresën se do të ishte ndryshe, dhe sa herë i kam mbyllur sytë përsëri me dëshirën për të mos i hapur kurrë.

Shpirti im i vogël rritej me etjen për dashuri...

Vinin ndonjëherë disa gra përtë m'i plotësuar ndjenjat e një nënë... dhe sapo thosha: “... në rregull e gjeta, tashmë kjo nuk më lë...” dhe sapo lidheshim, ajo më harronte ashtu siç më kishin harruar nëna dhe babai im. Pas kësaj, unë qaja, kurse të tjerët më jepnin dhurata që të pushoja. Nga brenda më vinte t'uva përplasja në fytyrë ato dhurata që nuk më duheshin mua...

Ja pra, kështu u rrita unë. Tashmë nuk mjaftonte të haja thonjtë nga mërzitjet, por isha bërë të haja lëkurën e duarve. Një ditë, erdhi një grua e mërzitur, por as ajo nuk më kuptoi dhe nuk më ndihmoi. Ndoshta nuk mundi.

Më pas vura re se shpirti filloj

Ju, o njerëz të mirë që e ndjeni veten muslimanë, në atë gjumin tuaj të ëmbël, në ato vendet tuaja të rehatshme të punës dhe në shtëpitë tuaja të ngrohta, dëgjoni zërat e atyre që bërtasin duke thënë: "Edhe unë jam këtu".

të më mbushej me disa ndjenja të veçanta. Tashmë nuk më mjaftonin ato që kisha në duar, gjë që do të thoshte se duhesin më shumë para. Kjo mund të realizohej me hajdutëri, me vjedhje ose me lypje.

Nga njëra anë, njerëzit që i kisha dashur si prindër filluan të flisnin për bukurinë time... A mendonin ndonjë gjë për mua, pa më pyetur? Mos do të bëhej diçka me mua? Ndoshta pas moshës 18 vjeçë do të martohem dhe jetën time do e rrrethojnë shumë gjëra të tjera.

Mendoja kështu dhe më dukej se isha në mes të një rruge pa dalje. Përjetoja ndjenja dhe vuajtje të padurueshme. Shpresoja të më priste diçka që të më mbushte boshillëkun në shpirtin tim.

E dija, Ai "i Mëshirëshmi" nuk do të më linte mua, ashtu siç më kishin lënë njerëzit e mi... A mund të jetoja përherë me shpresë?!

Nuk mund të dilja nga ky kaos. Ishte si shembulli i shkretëtirës Tih. Prisja pasione të reja të ushqyera nga burime të zjarra!

Isha lodhur duke thënë: "- Ja, e di se do të vijë!...", dhe më në fund i besova, për të mos iu ndarë më.

Drita e ardhur prej andej ma mbushte shpirtin. Ajo frymë hyjnore nuk më qëndronte pranë për vete si njerëzit e tjerë, por për mua.

Ajo ushqente shpirtin tim të etur, gati sikur po ndizte zjarrin

që ishte në të shuar...Dhe nuk kaloi shumë dhe tashmë besimi që më duhej po shkëlqente! Ai kishte mbërritur kur nuk e mendoja.

Kishte ardhur në duart e mia që zgjateshin me vite për shpëtim, në shpirtin që digjet për dashurinë e Allahut dhe Pejgamberit...

Ju, o njerëz të mirë që e ndjeni veten muslimanë, në atë gjumin tuaj të ëmbël, në ato vendet tuaja të rehatshme të punës dhe në shtëpitë tuaja të ngrohta, dëgjoni zërat e atyre që bërtasin duke thënë: "Edhe unë jam këtu"

Bëhuni duar që mbajnë këto duar!...

Perkthyes: Evans Drishti

Shkova...

(çaste zhgënjimi)

- Shkova te deti, në valë më përpoqi.
- Shkova te zjarri, desh më dogji.
- Shkova tek era, desh më thau.
- Shkova te shigjeta, desh më vrau.
- Shkova te njerëzit, desh më hëngren për së gjalli duke më thënë:
"Sa shumë na kish marrë malli...".

Sidita Vito

Mos u druaj nga vetëshprehja!

Siguria në vetvete (vetëbesimi), që shumë herë i ngjan një burimi të energjisë së madhe brenda nesh, në të vërtetë është një pjesë e rëndësishme e personalitetit tonë. Ajo ka dy përmasa të rëndësishme. Çështjet, si komunikimi që bëjmë me veten tonë, njohja e vetes tonë, përcaktimi i aspiratave për veten tonë, personalisht dhe mendimi pozitiv për jetën tonë, shprehin *vetëbesimin e brendshëm (personal)*, kurse aftësia e komunikimit me njerëzit dhe talenti që ta shprehim veten dhe ndjenjat tona, shpreh *vetëbesimin e jashtëm*. Pra, që të dyja vetëbesimet te personi duhet ta përkrahin njëri-tjetrin.

Ndërkaq, nga ana tjetër, vetëbesimi nënkupton ndjenjën e mirë që e ka personi si pasojë e ushqyerjes së ndjenjave të shëndosha dhe shfaqjes së veprimeve pozitive për një njeri. Me fjalë të tjera, kjo do të thotë që personaliteti i tij të jetë i kënaqur me vetveten dhe, si rezultat i kësaj, të jetojë në pajtim me veten dhe me mjedisin e tij. Megjithatë vetëbesimi asnjëherë nuk do të thotë ta pëlqesh (vlerësosh) veten ose të jesh mendjemadh. Ajo gjendje është një rehati - ta pranosh veten ashtu siç je. Ajo është ndjenjë e njeriut për veten e tij se është i çmuar.

Sa i përket ndjenjës së njeriut për veten se është me vlerë, ajo varet nga zhvillimi i ndjenjave të mira te ai qysh në vitet e fëmijërisë dhe nga fakti se si do të sillet me të mjedisi i afërt, d.m.th. prindërit, vëllezërit e motrat, të mosuarit, mësuesit dhe shokët në moshat e mëvonshme, gjë që do të ndikojë më shumë te ai.

Fëmija, i cili te më të mosuarit ka vërejtur dashuri dhe dhembshuri, kur ndjen nevojë, shumë lehtë e gjen interesin dhe marrëdhënien e pritur, atij i jepet kohë, i jepet e drejta e të folurit, nuk përjashtohet, shfaqet respekt për të, i jepet rëndësi, i jepen përgjegjësi, i çmohen sjelljet pozitive, mundohet (përpinqet) t'i plotësojë mangësitë dhe pranohet ashtu siç është, ka besim në vetvete dhe kjo ndjenjë, me kalimin e kohës, zhvillohet edhe më.

Përkundrejt kësaj, fëmija i cili nuk ndjen se e duan dhe se është i rëndësishëm, që nuk e ndjen afërsinë dhe interesin e pritur, vazhdimisht kritikohet dhe nuk pranohet ashtu siç është, madje edhe përjashtohet dhe nuk e ndjen veten të vlefshëm dhe, për këtë shkak, nuk ka vetëbesim. Ndërkaq fëmija që nuk ka vetëbesim, bëhet i drujtur, pasiv dhe i pasuksesshëm në familjen, mjedisin, shkollën dhe shoqërinë e tij.

Që fëmijët të kenë vetëbesim, pa dyshim që nuk janë të kufizuara vetëm masat e lartpërmendura. Problemet e ngjashme, si të bësh që fëmijët ta ndjejnë se sa me vlerë është ekzistanca e tyre, t'i ndihmosh t'i vënë në pah aftësitë e tyre, t'i shqyrtosh problemet e tyre pa akuzuar ose pa ua fyter personalitetet, gjithë kjo do të

Njëra nga çështjet më të rëndësishme që forcon vetëbesimin, është "vetëshprehja e lirë e njeriut". Pra, ajo është shfaqja e guximit për ta shprehur veten para të tjerëve pa i ngacmuar ndjenjat dhe mendimet (idetë) tyre, njëherit edhe pa pasur frikë dhe drojë.

ndihmon që ata të përgatiteshin si njerëz të suksesshëm në jetë.

Bashkë me të gjitha këto, njëra nga çështjet më të rëndësishme që forcon vetëbesimin, është "vetëshprehja e lirë e njeriut". Pra, ajo është shfaqja e guximit për ta shprehur veten para të tjerëve pa i ngacmuar ndjenjat dhe mendimet (idetë) tyre, njëherit edhe pa pasur frikë dhe drojë.

Kjo çështje që trajtohet edhe nga psikologjia, pedagogjia dhe disa degë (fusha) shkencore që në një mënyrë kanë të bëjnë me të, edhe në qytetërimin tonë ka zënë një vend të rëndësishëm. Faktikisht, po të studiohet mirë kultura dhe qytetërimi islam, shihet se ai (islami) i lejon sjelljet që do ta zhvillojnë vetëbesimin e fëmijëve dhe të rinjve, madje se kësaj çështje i jepet mjaft rëndësi.

Për shembull, një ngjarje që ka i ka ndodhur Abdullah Ibn Omerit është një shembull mjaft i mirë për këtë:

Një ditë Profeti ynë (paqja dhe mëshira e Zotit qoftë mi të) tha: "Është një pemë prej pemëve, gjethet e së cilës nuk bien; ajo u ngjan myslimanëve". Pastaj pyeti: "Më thoni cila është ajo pemë!". Shokët (sahabët) e Profetit, që ndodheshin aty i numëruan të gjitha pemët që kultivoheshin në fusha, por përgjigjen nuk e gjetën dot. Ndërkaq Abdullah Ibn Omeri, i cili ishte shumë i ri, u përgjigj: "Ndjeva se ajo ishte hurma, por kur pashë që përballë kisha të parët e fisit, kisha turp të përgjigjesha".

Më vonë, kur shokët e të Dërguarit e pyetën atë se cila ishte ajo pemë, mësuan se ajo ishte hurma.

Kur Abdullah Ibn Omeri ia tregoi këtë ngjarje babait të tij, Omerit (Zoti qoftë i kënaqur me të), Omeri r.a. i tha të birit: (1) "Sikur t'ia tregoje këtë Profetit! Kjo për mua do të ishte më e vlefshme sesa t'i kesh këto e këto gjëra (sipas në një transmetimi tjetër, deve të kuqe). (2)

Këtu shprehja e Omerit (r.a.) se do të ndihej i kënaqur prej shprehjes së lirë të mendimeve dhe ideve të të birit të tij, Abdullahut, në mbledhjen ku ndodheshin njerëz më të moshuar se ai dhe thënia e tij se kjo për të do të ishte më e vlefshme sesa të kishte deve të kuqe, tregon se sa e zjarrtë ishte dëshira e sahabëve në çështjen e edukimit të fëmijëve me vetëbesim.

Midis fëmijëve të sahabëve takojmë edhe të rinj të cilët shfaqin guxim të qytetëruar për t'i shprehur lehtë ndjenjat dhe mendimet e tyre pranë më të moshuarve dhe që dinë t'i marrin ato gjëra që i meritojnë.

Kështu një herë Resulullahut i erdhë një shurup. Ai piu prej saj. Në atë moment në të djathë qëndronte një djalë i ri, ndërsa në të majtë kishte njerëz të moshuar. Resulullahu i tha djalit të ri: "A më jep leje t'ua jap atyre shurupin?"

Djali i ri tha: "Jo, o i dërguari i Zotit! Fatin (pjesën, hisenë) time që vjen prej Teje nuk e ndaj me asnje".

Sot, më shumë se çdo herë, kemi nevojë për breza të rinj, të pastër (të moralshëm), kryelartë, fjalëhapur, të guximshëm, të fortë, të mençur, të shkathët, njerëz që i shprehin lehtë mendimet e tyre, njerëz që nuk llastohen kur atyre u jepet një vlerë; që janë të drejtë (të singertë), që i dinë vlerat kombëtare dhe shpirtërore dhe që rriten duke u përzier me të tjerët dhe duke besuar në vetvete.

Pas këtyre fjalëve, i Dërguari s.a.v. ia dha enën me shurup atij. (3)

Në këtë ngjarje shohim se i Dërguari i Allahut dhe shokët e tij, sahabët, nuk e vlerësuan negativisht sjelljen e këtij djaloshi. Këtu ai i ka shprehur pa hezitim dhe me zemër të hapur (singerisht) ndjenjat ndaj të dërguarit të Allahut dhe kështu e ka arritur dëshirën e tij.

Edhe një ngjarje që i ka ndodhur Hisham Ibn Malikut, në lidhje me këtë, është mjaft e rëndësishme. Ishte kjo ngjarje kur ai ishte kalif. Iшин bërë tri vjet që kur në shkretëtirë mbizotëronte thatësia dhe njerëzit po vuanin shumë në varfëri dhe nuk kishin rrugëdalje tjetër.

Një komision i ardhur nga shkretëtira u takua me Hishamin për të kërkuar ndihmë prej tij. Por njerëzit që merrnin pjesë në komision, në fillim ngurruan të flisnin me të. Në komision ndodhej edhe një djalosh në moshë fare fëmijërore me emrin Virdas Ibn Hubejb. Kur e pa

Hishami atë, iu drejtua me qortim nëpunësit që ishte përkujdesur për takimin: "Cilio që vjen, mund të hyjë pranë meje, madje edhe fëmijët..."

Mirëpo pa kaluar shumë, ai djalë e prishi qetësinë që ishte aty dhe tha:

"O emiri i besimtarëve! Tri vite thatësi erdhën e kaluan. I pari na treti e na i mbaroi dhjamërat në trup, i dyti na e hëngri dhe na e konsumoi mishin, ndërsa i treti na e shteri palcën e kockave. Nëse këto mallra i përkasin Allahut, ato duhet t'ua ndash robërve të Allahut. Në të kundërtën, nëse i përkasin popullit, pse ia pengon atij hisen dhe këto mallra i mban ti në duar? Andaj, nëse mallrat janë tuat, sa mirë do të ishte po t'i shpërndaje ato si lëmoshë! Sepse, kjo gjë sot ndodhë."

Hishami, që i dëgjonte këto fjalë me habi, tha: "Ky fëmijë nuk na la derë të hapur në çdo tre rrethana (gjendje, situatë)", andaj urdhëroi që komisionit që kishte ardhur t'i jepen 1000 dinarë (flori), kurse Virdasit 1000

dinarë (argjend).

Ndërkaq Virdasi tha: "O emiri besimtarëve, edhe paranë që ma dhe mua, vendose pranë të tjerëve. Sepse, kam frikë se florinjtë që ua dhe atyre, nuk do t'u mjaftoj për nevojat e tyre". Këtu Hisham Ibn Maliku e pyeti: "Ti a nuk ke nevojë?". Ndërsa ai iu përgjigj: "Unë nuk kam nevojë më tepër se muslimanët e tjerë."

Virdasi, që këtu hyri vetëm, nga ky vend u nda si një person më i pëlqyer i asaj shoqërie.(4)

Suç u pa, vetëbesimi është një burim i madh fuqie dhe energjje. Ai është njëri nga kushtet e pandashme të një jete të qetë dhe të suksesshme.

Sot, më shumë se çdo herë, kemi nevojë për breza të rinj, të pastër (të moralshëm), kokëlartë, fjalëhapur, të guximshëm, të fortë, të mençur, të shkathët, njerëz që i shprehin lehtë mendimet e tyre, njerëz që nuk llastohen kur atyre u jepet një vlerë, që janë të singertë, që i dinë vlerat kombëtare dhe shpirtërore dhe që rriten duke u

përzier me të tjerët dhe duke besuar në vetvete.

Le të mos harrojmë se çdo gjeneratë mund t'ia lërë brezit të mëvonshëm vetëm ato vlera që i ka. Prandaj duhet t'u japim rast djelmoshave që ta shprehin lehtë veten e tyre, t'i ndihmojnë ata për të fituar vetëbesim dhe t'u ndihmojmë që, si lulet, të lulëzon në zhvillimin dhe rritjen (edukimin) e tyre.

Përkthyes: Arjan Ymeraj

1. Për hahithin me këtë temë shih Muslim, Sifatu'l-munâfikîn, 63, 64.
2. Ibn Haxher, Fethu'l-Bârî, I, 176.
3. Shih. Muslim, Eshribe, 127.
4. Shih. Sherafettin Kallaj Örnek Nesil, fq. 161-162.

Ëndrra

Ashtu si në ëndërr
Jetoj dhe në jetë
Mes të vërtetës dhe gënjeshtës
Vërtitem unë përherë.

Mes mizorisë
Ëndrra më çon
Mes gjakut dhe vdekjes
Dhimbjes që s'pushon.

Mes kaltërsisë
Pallateve madhështore
Mes gjithësisë
Mrekullisë hyjnore.

Si do të jem
Kudo që të shkoj
Ëndrra do të mbetet
Vetëm ëndërr që të jetoj.

Dhe kur të zgjohem
Gjithçka do të mbarojë
Por një tjetër ëndërr
Sërisht do fillojë.

EDONA ALIA

PIKA URTËSIE

A gjërimi është adhurimi që tregon vlerën e dhutive, që zgjon ndjenjat e falenderimit, që jep vetëdijen për të kuptuar gjendjen e të varfërve dhe e të mjerëve, që i mënjanon dëshirat dhe prirjet materiale e sensuale, që, duke e shpëtuar njeriun nga robëria e matierës, e bën të arrijë virtutin moral më të lartë që i thuhet "durim"!

*D*uke i përdorur edhe hallallet në formën e ushtrimeve të përkorësisë, muaji i ramazanit duhet të jetë një muaj edukimi moralo-shpirtëror që na mëson dhe praktikoni largimin nga gjërat e dyshimta dhe haramet.

*Z*oti ynë s'ka të bëjë me atribute njerëzore si ngrënja e pirja, me një fjalë, ushqyerja, e cila është një nga dobësitë njerëzore. Ndërkaq, agjërimi është një thërrime shfaqjeje e çmuar e përsosmërisë hyjnore e reflektuar te njeriu.

*N*amazet e teravive, duke u falur me nxitim, nuk duhet të kthehen thjesht në mjet përtretjen e ushqimit. Edhe agjërimi nuk duhet të kthehet thjesht në urri dhe dietë pa kuptim.

*P*ër t'u bërë agjërimi i pranueshëm dhe i pëlqyeshëm në lartësinë e Zotit, duhet që urisë së stomakut t'i shtohet

edhe agjërimi i organeve të tjera, si gjuha, sytë, veshët.

A gjërimi është një adhurim që i jep mundësi njeriut të fitoje vlera të tillë, si vendosmëria dhe qëndresa, pajtimi me gjendjen dhe, veçanërisht, durimi.

A gjërimi është një disiplinë shpirtërore që e vë nën disiplinë lugatin ego brenda nesh, përrjedhojë, që siguron zhvillimin e ndjenjave të mëshirës dhe dhembshurisë në vetveten e njeriut.

*N*amazi që falet me përshpirtshmëri, zeqati dhe lëmosha që jepen me gjithë zemër, agjërimi që mbahet me dëshirë, haxhi që kryhet me pasion, zemra që është element ekuilibri mes frikës dhe shpresës, janë shenja të shndërrimit të besimit në shije e kënaqësi.

*M*e anë të praktikimit të gjendjeve të durimit, vullnetit, largimit nga dëshirat materiale e sensuale që janë të domosdoshme në luftë për jetën, agjërimi na e përsos gjendjen morale.

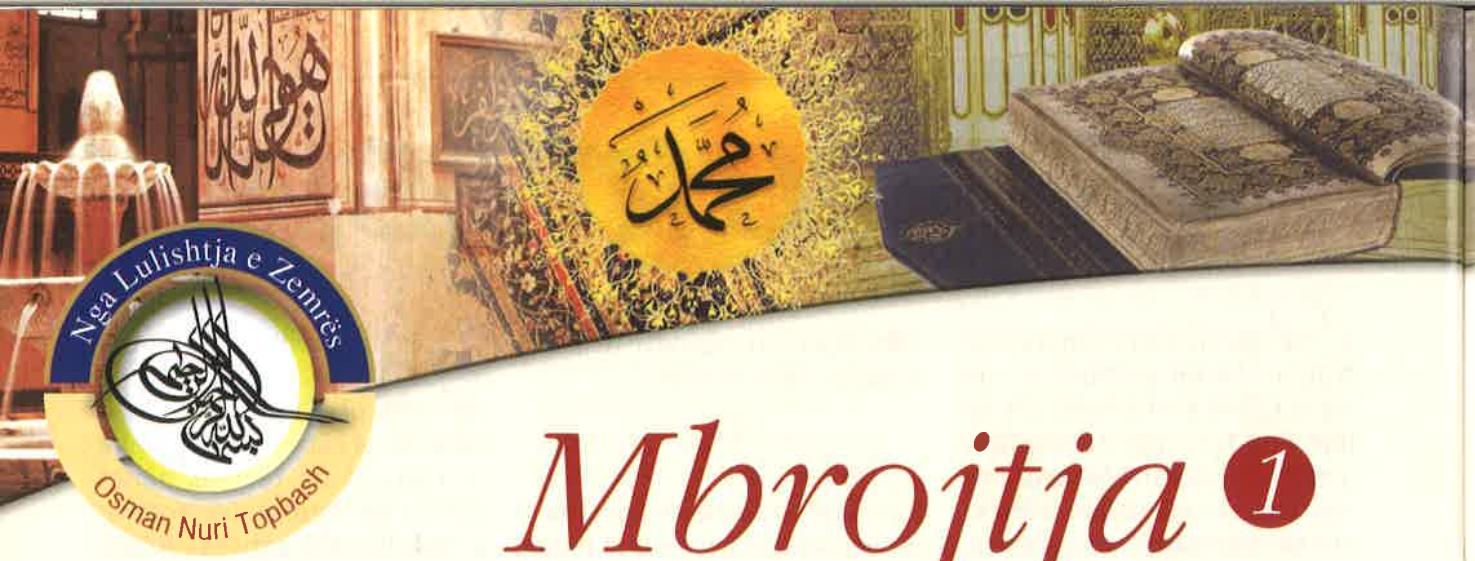
*A*shtu siç bëhet kujdes që, gjatë agjërimit të mos hyjë diçka

në gojë, ashtu dhe duhet bërë treguar kujdes për çdo fjalë që nxjerrim prej goje. Të folurit duhet të na bëhet gjuhë mëshire në mënyrë që të mos bëhet gjemb që ngulet në zemra. Gjithashtu, nuk duhet ta hapim agjërimin me gjë haram sikur të hanim mish njeriu, siç konsiderohet moralisht dhe shpirtërisht përfolja pas shpine. - (el-Huxurat, 12)

A gjërimi është interpretimi i mirë i klithmave të heshtura të nevojtarëve dhe invalidëve të cilët na luten: "T'ju vijë keq për ne!" Po qe se mëshirën dhe dhembshurinë nuk i ngremë dot mbi të gjitha dashuritë e vdekshme, i sjellim dëm të madh vetes sonë!

*Z*oti ynë! Na e favorizo qëjeta të na bëhet ramazan i nderuar, kurse fryma e fundit të na bëhet mëngjes bajrami! Amin, ashtu qoftë!

Mbrojtja ① e brezit

Lumturia në familje si fryt i mirëkuptimit dhe pjekurisë reciproke mes bashkëshortëve, duhet ruajtur me ndjeshmëri. Të dy palët, pa rënë kurrë në vulgaritet, duhet të jetojnë në sinqeritet. Brenda familjes, duhet treguar kujdesi më i lartë për kufijtë e ndjeshëm mes seriozitetit dhe mendjemadhësisë, modestisë dhe banalitetit, sinqeritetit dhe vulgaritetit.

Qysh nga Ademi (a.s.), të gjithë profetët kanë treguar një seriozitet të madh në çështjen e kurorës martesore përmbarëvajtjen e brezit, sepse mbrojtja dhe mbarëvajtja e brezit janë të mundura me anë të një familjeje të shëndoshë. Brezat e formuar jashtë kurorës martesore e të pa edukuar brenda institucionit të familjes, e prishin harmoninë e jetës, e trondisin nga themellet rregullin shoqëror dhe bëhen shkak për anarki. Nuk mund të ketë mendjetashësi dhe injorancë më të madhe se ndërrimi i lumturisë së kurorës martesore me fëlliqësinë e prostitucionit!

Ditët e lumtura të shokëve të jetës që formojnë familjen, kujtimet delikate e të thella, gjëzimet intime, mirëqenia, kënaqësia dhe dashuria përfëmijët mund të realizohen vetëm nën hijen e kurorës martesore dhe në sajë të pjekurisë së siguruar nga parimet islame të përvetësuara mirë.

Lumturia e vërtetë krijohet si

rezultat i realizimit të të gjitha marrëdhënieve mes burrit e gruas në mënyrë të përshtatshme me urdhrat hyjnorë, sepse Zoti i ka krijuar ata nevojtarë ndaj njërit-tjetrit edhe shpirtërisht, edhe trupërisht. Burri dhe gruaja plotësojnë njëri-tjetrin. Krijimi i njerëzve në formën e dy sekseve që plotësojnë njëri-tjetrin si mashkulli dhe femra, është një element i rëndësishëm që siguron ekuilibrin dhe lumturinë e jetës. Kur ky ekuilibër prishet për shkaqe të tillë si luftërat e mëdha, pa kaluar as një çerek shekulli, madje, vihet në vend me anë të një rregullimi hyjnor.

Me anë të bashkëjetesës legitime të çifteve, krijohen familjet që janë gurë themeli të shoqërisë. Familja është një institucion themelor dhe i pazëvendësueshëm që regjimi shoqëror të arrijë përsosmërinë dhe që banesat të mbushen me kënaqësi dhe lumturi.

Duke u ngritur familja, burri dhe gruaja i japin fjalë të prerë njëri-tjetrit dhe formojnë një bashkësi të mbështetur në

Duhet të respektojmë drejtësinë mes fëmijëve për të mos i lënë shteg zilisë ndaj njëri-tjetrit. Kur t'u vijë mosha, nëse na e lejojnë mundësitë, duhet t'i martojmë. Ndërkaq, duke marrë nuse ose duke bërë dhëndër, më shumë se vlerat relative, materiale e të përkohshme si pasuria dhe pozita, duhet të kërkojmë besimin, moralin e bukur dhe jetën shpirtërore.

parimin e dashurisë, singeritetit dhe besueshmërisë. Kështu, si një shfaqje e rrjedhave të fuqisë hyjnore, dy vetë gjer aty ndoshta krejt të huaj për njëri-tjetrin, bëhen menjëherë dy vetët më të afërt për njëri-tjetrin. Për më tepër, foleja e ngritur prej tyre bëhet, tashmë, më e ngrohtë se shtëpia e prindërve nga janë ndarë. Allahu i Lartë e shpreh kështu faktin që bashkëshortët janë një favor hyjnor për njëri-tjetrin:

"Dhe njëri prej argumenteve të ekzistencës dhe unitetit të Tij është krijimi për ju i shoqeve tuaja si dhe i dashurisë dhe dhembshurisë mes jush me qëllim që të prireni dhe të mësoheni me njëri-tjetrin. Pa dyshim, në këtë ka shumë argumente për një popull që mendon!" (er-Rum, 21)

Lumturia në familje si fryt i mirëkuptimit dhe pjekurisë reciproke mes bashkëshortëve, duhet ruajtur me ndjeshmëri. Të dy palët, pa rënë kurrë në vulgaritet, duhet të jetojnë në singeritet. Brenda familjes, duhet treguar kujdesi më i lartë për kufijtë e ndjeshëm mes seriozitetit dhe mendjemadhësisë, modestisë dhe banalitetit, singeritetit dhe vulgaritetit. Sidomos nuk duhet harruar se gjëja që bie më shumë në sy në këtë botë është lumturia. Prandaj, në takimet familjare duhet bërë kujdes për kufijtë dhe duhet qëndruar larg nga njerëzit e palumtur, natyrisht, pa i lënë të prekur ata.

Shtëpia s'janë vetëm katër mure të posaçme për t'u strehuar brenda tyre. Njëri prej kushteve

themelore të vazhdimësisë së lumturisë dhe qetësisë së shtëpisë është kujdesi për respektimin e konfidencës, intimitetit dhe shenjtërisë së marrëdhënieve bashkëshortore e i mjedisit familjar, kujdesi për të mos i publikuar çështjet familjare.

Po qe se Islami kuptohet drejt dhe përvetësohet mirë në kuptimin e plotë të tij, familja shndërrohet në xhennet, parajsë. Prandaj thuhet që xhenneti i burrit është shtëpia!

Qëllimi final i krijimit të njeriut është njojha e Zotit. Kur kjo njojhe, duke kapërcyer etapat mendore, fiton një përbërje ndjesore, bëhet dashuria e vërtetë, dashuria për Zotin. Dashuria për Zotin është veprimtaria e nivelit më të lartë të zemrës, të ndjenjave. Eshtë për këtë arsy që në Kur'an përmbahet konkluzioni që thotë: "... Vetëdijësohuni se zemrat ngopen vetëm me përmendjen e Allahut!" (er-Rad, 28) Ndërkaq, arritja e zemrës në një nivel përbërjeje të përshtatshme për dashurinë ndaj Zotit mundet vetëm me kapërcimin e disa etapave të caktuara.

Sipas Islamit, dashuria për familjen dhe fëmijët përbëhet prej disa etapave të para e përgatitore të domosdoshme që zemra të mund të fitojë cilësinë për t'u bërë e aftë për dashurinë hyjnore. Shprehja që thotë "Kërkova Lejlanë, por gjeta Zotin" është një pohim tjetër i kësaj urtësie!

Heroizmi ose e jashtëzakonshmja e Mexhnunit

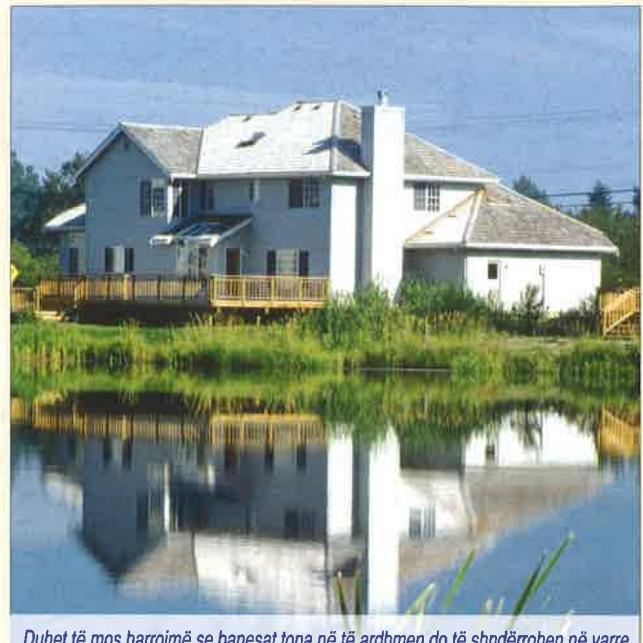
dhe pér tē kaluar, pastaj, nga "pasioni formal" nē "pasionin esencial", me fjalë tē tjera, nga pasioni njerëzor i vdekshëm nē pasionin hyjnor tē pavdekshëm. Lejlaja tē cilën nē fillim Mexhnuni e deshi aq sa t'ia kushtonte jetën, nē fund u bë pér tē një shkallare pér t'u ngjitur nē dashurinë hyjnore. Kur Mexhnuni e gjeti tē vërtetët e kërkuar nē botën e dashurisë hyjnore, roli i Lejasë nē jetën e tij mori fund.

Prandaj, po qe se aventura e dashurisë e filluar me Lejlatë gjen qetësi te Zoti, dashuria arrin qëllimin e vërtetë final. Edhe pér ne, atë ditë kur, pasi t'i kemi bërë dashuritë e vdekshme shkallare pér te dashuria hyjnore, siç ndodhi me Mexhnunin, pra, pasi tē kemi kuptuar se ç'kërkojmë, do ta shijojmë kënaqësinë e dashurisë së vërtetë, dashurisë hyjnore, nga zemra do tē na këputet kjo klithmë gëzimi:

"Zoti im! Ndërsa tē kërkoja larg, tē gjeta nē zemrën time!.."

Suç kuptohet, nē meritimin nga zemra tē shfaqjeve tē dashurisë hyjnore, një rol tē rëndësishëm ka përfthimi i niveleve gjithnjë e më tē larta me anë tē praktikimit tē dashurive njerëzore. Ja, pra, njëri prej hapave më tē mëdhenj që do tē hidhet nē këtë drejtimështë dashuria njerëzore legjitime e përsosur nën kurorën martesore. Sepse ndjenja e afërsisë dhe dashurisë ndaj seksit tjetër eshtë e lindur. Kështu, nëna jonë Hava eshtë krijuar nga brinja e Hz. Ademit dhe, me këtë pretekst, mes tyre ka lindur një rrjedhë ndjesore afërsie dhe intimiteti.

Kur afërsia mes bashkëshortëve kryhet nē mënyrë legjitime dhe kur edhe Zoti e mbështet këtë me vlerësimin dhe dëshirën e Tij volitive, fryti më i madh i kësaj afërsie eshtë fëmija. Një tjetër praktikim dhe verifikim njerëzor i zemrës nē rrugën e saj drejt afërsisë dhe dashurisë hyjnore bëhet **me anë tē fëmijës**. Pasioni i nënës dhe babait ndaj fëmijës eshtë pakrahasimisht më i fuqishëm se pasioni i tyre pér prindërit e tyre, përgjithësisht, i fëmijës pér prindërit! Kjo, sepse rrjedha dashurore te Hz. Ademi dhe Hz. Havaja që s'patën prindër, ka qenë nē kahjen nga lart-poshtë, pra, drejt fëmijëve dhe fëmijëve tē fëmijëve. Ky eshtë edhe kuptimi i faktit që fëmijët duhen shumë, kurse fëmijët e fëmijëve, edhe më shumë. Po qe se kjo dashuri e fuqishme vazhdon thjesht si diçka materiale dhe egoistike, merr cilësinë e **intrigës**, siç theksohet nē Kur'an pér dhunti tē tillë si pasuria

Duhet tē mos harrojmë se banesat tona nē tē ardhmen do tē shndërrohen nē varre.

dhe fëmijët:

"Dijeni se pasuria dhe fëmijët janë pér ju nga një intrigë (çështje prove) më vete, kurse shpërblimi i madh eshtë (në ahiret) te Allahu!" (el-Enfal, 28)

Fëmijët e rritur nē mënyrë indiferente janë një peshë e rëndë pér familjen. Pa dyshim, shpërdorimi eshtë haram, i pabekuar, i ndaluar, ndërkaq që shpërdorimi më i keq eshtë te njeriu. Prandaj, tregimi i ndjeshmërisë më tē madhe nē rritjen dhe përgatitjen e fëmijëve tanë tē pajisur me ndjenja moralo-shpirtërore tē larta eshtë një nga detyrat tona më tē mëdha ndaj Zotit.

Po qe se qëndrimi ynë ndaj pasurisë dhe fëmijëve orientohet kah pëlqimi hyjnor dhe bëhet pretekst pér shijimin e besimit, atëherë, pasuria dhe fëmijët shndërrohen nē **stoli**. Në Kur'an thuhet:

"Pasuria dhe fëmijët janë stoli tē kësaj bote, kurse gjërat dhe punët me vlerë tē përhershme janë, nē lartësinë e Zotit tënd, më tē mbara e më tē dobishme si pér tē lidhur shpresën pas tyre, si pér shpërblimin hyjnor!" (el-Kehf, 46)

Të térheq vëmendjen fakti që pasuria dhe fëmijët përmenden nē një ajet si **intrigë**, kurse nē një ajet tjetër, si **stoli**. Pasuria dhe fëmijët janë **intrigë** nëse shtresohen rrënjesisht nē zemër duke e bërë njeriu, robin, indiferent ndaj Zotit tē vet, kurse janë **stoli** nëse orientohen kah pëlqimi hyjnor, pér rrjedhojë, i përftojnë nivel besimit nē zemër dhe, si një sadaka me veprim tē përhershëm, bëhen

Rritja dhe përgatitja e një brezi fisnik është ndjenja e lartë e të qenit njeri. Vështirësitë dhe lodhja të hequra për rritjen dhe përgatitjen e fëmijëve bëhen pretekst për faljen e mëkateve. Prandaj, fëmijët duhet t'i përgatisim me pasionin për adhurim. Nuk duhet të kursejmë asgjë për t'i përgatitur ata shpirtërisht.

dy nga mjetet më me rëndësi si pretekste për robin që të vazhdojë të shpërblehet edhe pas vdekjes.

Në hadithin profetik thuhet:

"Allahu i Lartë e lartëson gradën e robit në xhennet dhe robi, i habitur nga kjo, pyet: "O Zot, për ç'shkak m'u dha mua ky gradim?" Dhe Allahu i Lartë i thotë: "Për pendimet dhe lutjet e fëmijës tënd për ty!" (Ahmed b. Hanbel, II, 509; Ibni Maxhe, Edeb, 1)

Në një hadith tjeter thuhet kështu:

"Kur vdes njeriu, mirësia e të gjitha punëve të tij ndërpritet, me përjashtim vetëm të sadakasë me veprim të përhershëm, të diturisë së lënë prejtj nga e cila përfitojnë të tjerët dhe të fëmijës së mbarë që lutet për të!" (Muslim, Vasijet, 14; Tirmidhi, Ahkam, 36)

Detyra më me rëndësi e nënës dhe babait është që fëmijën që u është dorëzuar atyre me natyrë islam, ta pajisin me të mira dhe ta rrisin si një bir të mbarë e të dobishëm. Të kesh fëmijë të mbarë e të dobishëm është pretekst kënaqësie dhe lumturie edhe në botë, edhe në jetën e pasme, ahiret. Ndërkaq, klima më e mirë ku mund të jepet mësimi dhe edukimi i duhur për këtë, është mëdisi familjar.

Në mëdisin dhe organizimin familjar i mëson së pari fëmija domosdoshmëritë e orientimit kah e drejta, e vërteta, mirësia dhe dobia. Pastaj, ndikimit familjar i shtohen ndikimet e tjera shoqërore. Por ndikimi familjar është themelor. Prandaj, ritja dhe përgatitja e mirë e fëmijës, pra, pajisja e tij me cilësi të mira e të bukurë, është

përgjegjësi ahireti për nënën dhe babanë. Ndërkaq, kjo është e drejta më me rëndësi e fëmijës për prindërit. Prandaj duhet që prindërit të tregojnë korrektesë, rreptësi, kujdes dhe ndjeshmëri të lartë në edukimin e fëmijëve. Specifikat kryesore që duhet të kenë kujdes në mënyrë të veçantë nëna dhe babai në çështjen e rritjes dhe përgatitjes së fëmijës, janë këto:

a) Fëmijës i duhet vënë një emër i bukur që t'i sugjerojë fryshtësore.

b) Duhet bërë kujdes që fëmija të ushqehet me gjëra të bekura (hallall) në mënyrë që të zhvillohet në një mëdisë të begatë.

c) Meqë fëmija është i prirur për imitim, prindërit duhet të shfaqin sjellje të bukura që të bëhen model për të. Ndryshe, te fëmija ku reflektohet një mëdis replikash dhe grindjesh, formohet një karakter dhe temperament i ashpër.

ç) Sjelljet e fëmijëve duhen mbajtur vazhdimisht nën kontroll për të mos u lënë shteg t'i bëjnë fshehtas fajet që nuk mund t'i bëjnë hapur. Ndryshe, karakteri u dobësohet dhe bëhen me personalitet të dyfishtë. Shfaqjet e para të kësaj gjendjeje janë gjenjeshtra dhe dyfytyrësia.

d) Fëmijëve u duhen miratuar punët e mira dhe duhen shpërblyer për to, kurse për fajet nuk duhet bërë sikur nuk u vihen re. Duke u përforcuar me shpërblim, sjelljet e mira e pozitive u rrënjosin fëmijëve në personalitet. Po kështu, gabimet dhe fajet e paqortuara në kohën e duhur, duke u përsëritur e përsëritur, bëhen, gjithashtu, pjesë e personalitetit të fëmijës. Prandaj, veçanërisht gabimet në veshje të vajzave të vogla nuk duhen trajtuar me mirëkuptim, sepse shprehitë e fituara, me kohë kthehen në vese të pashlyeshme.

dh) Ndërkaq, fëmija nuk duhet dënuar shpesh duke u kthyer, kështu, në një person të dënueshëm.

e) Duke u sugjruar fëmijëve urdhra, ndalime dhe rregulla, njëkohësisht ata duhet të binden duke ua shpjeguar të vërtetat në një mënyrë të kuptueshme për ta.

ë) Fëmijëve u duhen mësuar rregullat e moralit dhe edukatës; veçanërisht familjet e pasura duhet t'i pengojnë fëmijët të sillen ashpër dhe me mendjemadhësi ndaj bashkëmoshatarëve. Mirëqenia dhe komoditetit i tepërt nxit egoizmin,

bëhet shkak për dembelizëm, kurse shtrëngimi i tepërt dhe shtypja bëhen shkak që fëmija të bëhet me karakter të dobët e të mefshtë. Prandaj, me një mënyrë të matur, duhen bërë përpjekje për t'i pajisur fëmijët me sjellje që do të bëheshin pretekst për t'i bërë ata të virtytshëm.

f) Duke ua kujtar fëmijëve dhuntitë dhe mirësitë e Zotit, duhen mësuar ata ta falenderojnë dhe lavdërojnë Zotin. Duke u dhënë shembuj ngajeta e Profetit, duhen bërë përpjekje për t'ua brumosur botën e brendshme në një frymë shpirtërore.

g) Duhen mësuar fëmijët me adhurime dhe shërbime fetare qysh në moshë të vogël duke ua sugjeruar vazhdimisht atyre përgjegjësinë e adhurimit dhe rëndësinë e shërbimit fetar.

Rritja dhe përgatitja e një brezi fisnik është ndjenja e lartë e të qenit njeri. Vështirësitë dhe lodhja të hequra për rritjen dhe përgatitjen e fëmijëve bëhen pretekst përfaljen e mëkateve. Në lidhje me edukimin e mirë të fëmijëve, i Dërguari i Allahut (s.a.s.) ka porositur kështu:

"Asnjë baba s'i ka lënë fëmijës së vet trashëgim më të dobishëm se morali i bukur!" (Tirmidhi, Birr, 33)

Prandaj, fëmijët duhet t'i përgatisim me pasionin për adhurim. Nuk duhet të kursejmë asgjë për t'i përgatitur ata shpirtërisht.

Në Kur'an, Zoti na urdhëron:

"Urdhëroje familjen për të falur namaz. Edhe ti vetë lidhu pas namazit me tërë qenien tënde!" (Taha, 132)

Sic thotë ajeti, t'u përftojmë fëmijëve vetëdijen e adhurimit dhe t'i mësojmë ata për adhurim.

Gjithashtu, duhet t'i ruajmë fëmijët nga kotësitë, nga bredhjet e panevojshme, nga kthimet vonë në shtëpi, nga shokët e këqinj, përgjithësisht, nga të gjitha negativitetet që do t'uа dobësonin botën moralo-shpirtërore.

Duhet të respektojmë drejtësinë mes fëmijëve për të mos i lënë shteg zilisë ndaj njëri-tjetrit. Kur t'u vijë mosha, nëse na e lejojnë mundësitë, duhet t'i martojmë. Ndërkaq, duke marrë nuse ose duke bërë dhëndër, më shumë se vlerat relative,

Në një kohë kur dëshirat egoistike janë idhujtarizuar, kur plagët e shoqërisë shihen me indiferentizëm, ç'lumturi për ata besimtarë që, duke i kapërcyer interesat dhe drojtjet vetiakë, e ndjejnë veten përgjegjës për ankthin e shoqërisë, që mundon të kujdesen për viktimat dhe fëmijët e vetmuar si për fëmijët e vet!

materiale e të përkohshme si pasuria dhe pozita, duhet të kërkojmë besimin, moralin e bukur dhe jetën shpirtërore. Sepse fundi i bashkëshortëve të pabashkuar nisur nga ndjenjat besimore e morale, bëhet ose një ndarje e hidhur, ose një ankth që vazhdon gjer në varr.

Në Kur'an thuhet:

"O ju që keni besuar! Mbrojeni veten dhe familjen nga zjarri, lëndja djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët!" (et-Tahrim, 6)

Profeti (s.a.s.) e ka interpretuar kështu urdhin hyjnor të këtij ajeti:

"Po t'i urdhëroni ata ta adhurojnë Allahun dhe t'i binden Atij, si dhe po t'i ndalon nga kundërshtimi ndaj Allahut dhe nga mëkatet, kjo do të thotë t'i mbroni ata!" (Alusi, Tefsir, XXVIII, 156)

Për t'u bërë të merituar të një brezi që do ta quanim "drita e syve", Zoti na mëson këtë lutje:

"Zoti ynë! Falna ne bashkëshorte dhe fëmijë që të na e zbradhin faqen dhe bëna ne

udhërrëfyes të njerëzve të devotshëm!" (el-Furkan, 74)

Nga ana tjetër, edhe familjet që nuk u ka dhënë Zot fëmijë, duhet të jetojnë me ndjenjën e pëlqimit ndaj Zosit dhe të meditojnë mbi urtësinë e ajetit:

"... Një gjë që s'ju pëlqen, shpesh herë mund të jetë e mbarë dhe e dobishme për ju. Gjithashtu, një gjë që ju pëlqen dhe e doni, shpesh herë mund të jetë e prapë dhe e keqe për ju. Allahu e di, ju s'mund ta dini!" (el-Bakara, 216)

Gjithashtu, familjet pa fëmijë, me sa të kenë mundësi, duke i kapur për dore fëmijët e varfër, veçanërisht jetimë, edhe duhet të kërkojnë ngushëllim për vete, edhe duhet të përpilen për t'i mbrojtur ata nga rënia në gjendjen e viktimate të shfrytëzuara nga shoqëria. Ata duhet të bëjnë për parim këtë porosi të Profetit (s.a.s.):

"Unë, me personin që e merr nën mbrojtje jetimin e vet apo të dikujt tjetër, do të jemi, në xhennet, ja, kështu, pranë e pranë!"

Malik bin Enesi (r.a.) që e përcjell këtë porosi të Profetit, bëri shenjë me gishtin tregues siç kishte bërë Profeti. (Muslim, Zuhd, 42)

Ky adhurim shoqëror është detyrë për të gjithë muslimanët. Muslimani, i cili karakterizohet nga një zemër vetmohuese, mendon për fëmijët e të tjerëve ashtu si për fëmijët e tij. Eshtë e padyshimtë se fëmijët e mirë të përgatitur në klimën e një familjeje shpirtërore, do të bëhen për prindërit e tyre sadaka me veprim të përhershëm. Eshtë, gjithashtu, e padyshimtë, se ata që marrin nën mbrojtje jetimët, do të fitojnë interesimin dhe konsideratën e të Dërguarit të Allahut!

Me të vërtetë, i Dërguari i Allahut, Profeti ynë, i pyeste shpesh sahabet, shokët e vet: "A ia fërkuat sot kokën ndonjë jetimi?"

Në një anketë të bërë ditët e fundit me fëmijët e vegjël që punojnë si lustraxhinx, thirrja e fëmijës 9-vjeçar, nxënës i klasës së tretë, A.G., "kini dhembshuri për ne", është e tillë që ta shtyjë çdo besimtar me ndjenja në një llogari ndërgjegjeje mbi këto përgjegjësi shoqërore.

Ky fëmijë lustraxhi, çdo fjalë e të cilil shpalos pafajshmërinë e tij, thotë:

"Unë dua të shkoj në xhennet. Atje ka zogj, flutura, lule ngjyra-ngaçna me aromë parfumi. Atje dua të ha mollë, portokall, banane dhe nga të gjitha frutat e tjera. Dua të kem bicikletën time, të lexoj përralla të bucura dhe jo të lustroj këpucë! Dua të ulem e të pushoj atje, të fle i qetë e i lumtur!

Dua të lexoj libra dhe, kur ta mbaroj shkollën, të bëhem mjek që t'i shëroj të sëmurët...

Por jashtë po bie borë dhe unë kam ftohtë!.."

Me ç'mënyrë të hidhur e të dhimbshme na e kujtojnë këto klithma të heshtura në gji të shoqërisë vuajtjen e fëmijëve të braktisur në vetmi në vorbullën e mjerimit dhe mungesës së mëshirës ballëpërballë me luftën për jetë, si dhe përgjegjësinë tonë ndaj tyre!

Ne kemi përgjegjësi para Zosit krahas plotësimit të kërkeseve të tyre materiale, edhe për edukimin e tyre fetar e moral. Sa shumë ka nevojë shoqëria jonë sot për njerëz të zemrës që, krahas plotësimit të urisë shpirtërore të këtyre të vetmuarve, t'u qetësojnë vuajtjet e zemrës dhe t'u tregojnë rrugën e xhennetit!

Të mos harrojmë se ata që s'i dëgjojnë klithmat për mëshirë që ngrihen lart nga brenda shoqërisë, janë udhëtarë të hutuar të jetës. Po qe se nuk e vëmë mëshirën dhe pasionin për shërbim mbi të gjitha dashuritë e vdekshme, i bëjmë një të keqe të madhe vetes!

Në një kohë kur dëshirat egoistike janë idhujtarizuar, kur plagët e shoqërisë shihen me indiferentizëm, ç'lumturi për ata besimtarë që, duke i kapërcyer interesat dhe drojtjet vetiakë, e ndjejnë veten përgjegjës për ankthin e shoqërisë, që munden të kujdesen për viktimat dhe fëmijët e vetmuar si përfëmijët e vet!

Zoti ynë na e mundësoftë të kemi një jetë familjare të devotshme dhe një zemër plot mëshirë dhe dhembshuri për të tjerët!

Amin, ashtu qoftë!

Përkthyes: Dr. Mithat Hoxha

Abetarja e Hafiz Ali Ulqinakut

Kjo vepër deri tani e panjohur prej studiuesve ka vlera të veçanta atdhetare, shkencore, gjuhësore dhe didaktike.

Shkrimi i shqipes, hartimi i teksteve mësimore shqipe, që më tepër hartimi i abetares shqipe për përdorim shkollor ishte një akt i lartë qytetarie dhe atdhetarie.

Analizë Abetarja e H. Ali Ulqinakut, e cituar nga studiues të ndryshëm në shkrime në gazeta, revista e libra, por e paparë, tashmë gjendet e plotë, e transkriptuar në alfabetin e sotëm të gjuhës shqipe nga studiuesi specialist Dr. Mehdi Polisi dhe e paraprirë nga një hyrje studimore përrëndësinë e kontributit të autorit, për veçoritë e shkronjave të alfabetit turko-osman e të gjuhës shqipe e për përbajtjen e saj.

Autorë të ndryshëm, studiues të çeshtjeve gjuhësore dhe didaktike sa e kanë përmendur, së shumti kanë botuar vetëm një pasqyrë të alfabetit të përdorur nga Hafiz Aliu dhe asgjë më shumë. Për Abetaren kanë shkruar studiuesit Lumo Skendo, Osman Myderrizi, Dr. Muhamed Piraku, Dr. Nail Draga, Dr. Faik Luli, Islam Dizdari, Nexhami Bushati, Tonin Çobani, Gjon Simoni, Prof. Dr. Jup Kastrati, Prof. Dr. Tomor Osmani, Prof. Dr. Shefik Osmani Prof. As. Dr. Njazi Kazazi, Prof. Dr. Musa Kraja, Dr. Ramiz Zekaj, Prof. As. Dr. Ludovik Shllaku, Sytki Malohoxha, Prof. Dr. Mahmud Hysa etj.

Pas shumë gjurmimesh arritëm ta gjejmë Abetaren në Drejtorenë e Përgjithshme të Arkivave në Tiranë. Ajo gjindet në fondin 25, Hafiz Ali Ulqinaku, dosja 3. Indikacionin bazë na e

dha i nipi i Hafiz Aliut, Abdullah Said Hafizi, banues në Lezhë. Sipas informacionit të tij të gjitha shkrimet e Hafiz Aliut ai i kishte depozituar në Arkivin e Shtetit, mes të cilave ndodhej edhe Abetarja. Falënderojmë punonjësit e Drejtorisë së Përgjithshme të Arkivave dhe posaçërisht Drejtorin, Zotëri Dr. Shaban Sinani, i cili na krijoi mundësinë që të gjurmohjmë në fondin e Hafiz Aliut dhe, mbasi e gjetëm abetaren, na lejoi që ta fotokopjojmë. Traskriptimin e saj në alfabetin e sotëm dhe përkthimin e atyre pjesëve që janë osmanisht dhe arabisht e bëri studiuesi i mirënjojur Dr. Mehdi Polisi.

Kjo vepër deri tani e panjohur prej studiuesve ka vlera të veçanta atdhetare, shkencore, gjuhësore dhe didaktike.

Vlerat atdhetare

Abetarja e Hafiz Aliut është një dokument me shumë rëndësi për gjuhën shqipe, për historikun e shkrimit të saj dhe të përdorimit të saj në shkollë, për edukimin dhe arsimin e fëmijëve shqiptarë. Hafiz Aliu duke qenë mësues në Shkodër dhe në Lezhë e ndjente nevojën e mësimit të shqipes në shkollë. Këtë ide ai e pat shprehur edhe më parë tek Mevludi dhe tek fjalorët e tij, Populli, gratë dhe fëmijët nuk kuptionin as gjuhën

zyrate të administratës, osmanishten, as arabishten si gjuhën që përdorej gjerësisht në ceremoninalin fetar në xhami. Prandaj ai shkroi Mevludin në gjuhën shqipe që populli dhe kryesish fëmijët dhe të rinjtë ta këndonin dhe ta mësonin shqip. Natyrisht autor i në atë kohë do të shkruante shqipen me alfabetin arab, osman. Kjo ishte praktika e ndjekur deri atëherë nga paraardhësit e tij. Por siç kemi pasur rastin të theksojmë më parë shkrimi i shqipes, hartimi i teksteve mësimore shqipe, aq më tepër hartimi i abetares shqipe për përdorim shkollor ishte një akt i lartë qytetarie dhe atdhetarie. Ai binte në kundërshtim me të gjithë traditën e urdhëruar nga pushtuesit osmanë, binte në kundërshtim me ligjet në fuqi, të cilët nuk lejonin fëmijët myslimanë të mësonin në gjuhën amtare. Shkrimi i shqipes e aq më tepër përdorimi i saj në shkollë, hartimi i librave shqip dhe i abetareve shqipe tregonte vullnetin e mirë dhe ndërgjegjen e lartë atdhetare të autorit. Në këtë mes duhet shënuar se Hafiz Aliu ishte hoxhë. Kjo tregon qartazi se intelektialët islamë, hoxhallarët tanë dashurinë për atdhe e kanë shprehur kudo, jo vetëm duke u prirë çetave të luftëtarëve kundër sulmeve grabitqare, por njëkohësisht kanë qenë përkrahës të diturisë në gjuhën shqipe dhe jo kundërshtarë të saj, si mundohet ta paraqesë ndokush. Hartimi i veprave të tilla si Abetarja, Fjalorët apo Mevludi në gjuhën shqipe më së pari tregon një qëndrim të lartë atdhetar të autorit.

Vlerat shkencore gjuhësore

Këtë problem e ka analizuar gjerësisht Dr. Mehdi Polisi në

Ai arrin një sukses të dukshëm në shkrimin e gjuhës shqipe me shkronjat e alfabetit të gjuhës arabe, turke-osmane ose persishte. Në këtë fushë ai dallon mirë veçoritë gjuhësore të këtij grupi gjuhësh semite dhe, përmes alfabetit të tyre, arrin të krijojë karaktere shkronjash të veçanta për të shprehur tingujt dhe veçoritë e tyre në gjuhën shqipe që është e një natyre krejt tjetër si gjuhë indoevropiane. Natyrisht në këtë fushë të vështirë edhe të tjerë kanë bërë shumë përpjekje, edhe Hafiz Aliu arriti të shkruajë e të batojë më parë Mevludin, por tek Abetarja ai ka arritur më të larta, koncepte më të qarta dhe kritere më të drejta shkencore. Mjaftojnë të gjitha pasqyrat e shkronjave të paraqitura në parathënie dhe sqarimet që ai i ka pa të arsyeshme, për të treguar qartësinë dhe saktësinë e dijeve gjuhësore të autorit.

studimin për abetaren "Një vepër e çmuar e Hafiz Ali Ulqinakut"⁽¹⁾. Gjithashtu edhe studiuesi i mirënjojohur Tahir Dizdari, kur analizon gjuhën e Mevludit të Hafiz Aliut⁽²⁾ trajton dukuritë gjuhësore të kësaj vepre, të cilat përgjithësisht vlejnë edhe për gjuhën e Abetares. Një punë të vyer ka bërë edhe orientalisti i njohur Osman Myderrizi duke analizuar Fjalorët e Hafiz Aliut. Ne do të theksojmë disa probleme specifike:

Hafiz Ali Ulqinaku në veprën "Abetarja e gjuhë shqipe" ka pasqyruar një nivel të lartë të formimit shkencor. Ai me kompetencën e një dijetari shkel në disa shtigje të vështira dhe përgjithësisht të parrahura apo të rrähura fare pak.

Ai arrin një sukses të dukshëm në shkrimin e gjuhës shqipe me shkronjat e alfabetit të gjuhës arabe, turke-osmane

ose persishte. Në këtë fushë ai dallon mirë veçoritë gjuhësore të këtij grupi gjuhësh semite dhe, përmes alfabetit të tyre, arrin të krijojë karaktere shkronjash të veçanta për të shprehur tingujt dhe veçoritë e tyre në gjuhën shqipe që është e një natyre krejt tjetër si gjuhë indoevropiane. Natyrisht në këtë fushë të vështirë edhe të tjerë kanë bërë shumë përpjekje, edhe Hafiz Aliu arriti të shkruajë e të batojë më parë Mevludin, por tek Abetarja ai ka arritur më të larta, koncepte më të qarta dhe kritere më të drejta shkencore. Mjaftojnë të gjitha pasqyrat e shkronjave të paraqitura në parathënie dhe sqarimet që ai i ka pa të arsyeshme, për të treguar qartësinë dhe saktësinë e dijeve gjuhësore të autorit.

Abetarja ishte një libër mësimor, përmes të cilit fëmijët do të përvetësonin drejt kriteret e shkrimit dhe të leximit të gjuhës shqipe dhe do të hidhnin themelët e mësimit të saj. Fëmijët shqiptarë deri në atë kohë nuk shkruanin gjuhën amtare, gjuhën shqipe, përrrethanat politike e shoqërore të kohës, por në të gjitha lagjet dhe në shumë fshatra kishte mejtepe (shkolla fillore) dhe shkolla të kategorive tjera më të larta ku mësohej gjuha arabe, turke-osmane dhe persishte. Shumica dërmuese e fëmijëve njihnni alfabetin arab, shumë i thjeshtë, një grafemë si për shkronjën e dorës ashtu edhe për të shtypit, si për shkronjën e madhe ashtu edhe të voglën, dinin përmendësh disa nga lutjet dhe suret e thjeshta të Kur'anit, dinin t'i lexonin dhe t'i shkruanin ato në origjinal, pra ishin të njohur me karakteret e shkronjave të alfabetit arab e një pjesë më e vogël edhe të

alfabetit turko-osman dhe të gjuhës persishte. Gjuha shqipe ishte e një natyre krejt tjetër, kishte ndryshime të theksuara në shqiptimin e tingujve dhe paraqiste vështirësi serioze në paraqitjen grafike të tingujve duke u bazuar në alfabetin arab. Këtë problem tek abetarja e zgjidhi drejt Hafiz Aliu. Ai krijoi në bazë të grafisë arabe, turko-osmane dhe në ndonjë rast edhe të gjuhës persishte karaktere të veçanta shkronjash për të shprehur me shkrim tingujt e gjuhës shqipe. Autori ka kriuar 15 shkronja të veçanta për tingujt zanorë dhe bashkëtingëllorë që nuk i ka gjuha arabe. Sikurse e thekson Dr. Mehdi Polisi këto janë: ë, o, y, c, ç, ll, rr, p, x, q, gj, nj, nd, ng, zh. Në këtë mënyrë ai arrin të na hartojë një alfabet të gjuhës shqipe me grafi arabe, por për çdo tingull jep një shkronjë korresponduese. Këtë problem e ka sqaruar në mënyrë shkencore Dr. Mehdi Polisi, i cili bën krahasimin mes alfabetit të

Mevludit dhe të atij të Abetares së H. Aliut duke u ndalur kryesishët në dy tri çeshjtje: në shkrimin e zanoreve o, u, y, dhe të bashkëtingëlloreve c, ç, x ose ng, nd, dhe nj. Zgjidhet që i ka bërë këtij problemi Hafiz Aliu në Abetare në krahasim me Mevludin, janë të drejta shkencërisht, lexuesi nuk ka asnjë arsyë të ngatërrrojë lexicin e shkronjave në Abetare, ashtu siç mund të njistë tek Mevludi, kur ky problem lihej në aftësitë gjuhësore të lexuesit.

Gjuha e përdorur në formimin e rrojjeve, të fjalëve, togfjalëve apo edhe të fjalive pasqyron një nivel mjaft të lartë shkrimi të shqipes. Jo vetëm grafia është e konsoliduar dhe shumë e qëndrueshme, por edhe përzgjedhja e fjalëve shqipe,

konceptet që ngérthejnë ato, lidhjet e tyre me njëra-tjetren dhe posaçërisht ndërtimi i fjalive është shumë i qartë, i kuptueshëm dhe u përgjigjet normave të gjuhës sonë shqipe. Gjuha e përdorur në tekst nga autorri tregon një formim të lartë të tij pavarësisht nga ndikimet dialektore të pashmangshme, ndoshta edhe të vetëdijshme të bëra nga autorri. Edhe në Abetare si tek Mevludi apo edhe në Fjalorët ai, Hafiz Ali Ulqinaku, ka ndikime mjaft të shpeshta të të folmes së Ulqinit. Këtë e kanë vënë re me kompetencë shkencore studiuesit e mirënjohur Osman Myderrizi, tek Fjalorët, Tahir Dizdari tek Mevludi dhe së fundi Dr. Mehdi Polisi tek Abetarja.

Shpjegimet e tingujve sipas vendit, ku ata formohen dhe karakterin e tyre si zanore të shkurtra, të mesme apo të gjata, bashkëtingëllore të zëshme apo të pazëshme, grykore, qellëzore, buzore etj., autorri i Abetares i ka bërë në mënyrë të qartë shkencore me kompetencën e një linguisti. Psh kur flet për *elifn* e gjuhës arabe dhe turko-osmane, Hafiz Aliu shpjegon se do të përdoret në gjuhën shqipe për zanoren **a**. Kur elifit i vihet një vizë e vogël vertikale përsipër, atij i jipet funksioni i një zgjatje të mesme, i cili gjithnjë në gjuhën shqipe do të lexohet si **ä** (me gjatësi të mesme), psh **aj** (= ai). Te fjalët që duhet të lexohet më i gjatë, përsipër elifit vendoset një shënjë e zgjatjes, në formën (~), për **shembull**, **shqipt a:r**.

Karakterin e disa zanoreve e përcakton në këtë mënyrë: zanorja **o** është e hapët, e prapme e rëndë; zanorja **u** është e mbyllët, e prapme e rëndë; zanorja **y** është e prapme, e lehtë

e mbyllët etj. Po kështu shumë interesante nga ana shkencore janë përcaktimet për shkronjën **k** dhe **ng**; **n** dhe **nj**; **q** dhe **gj** etj. Me shpjegimet dhe sqarimet që jep, autorri ka qenë i informuar për problemet shkencore gjuhësore jo vetëm në arabisht, osmanisht, persisht por edhe për gjuhën shqipe.

Shënojmë se do të ishte kënaqësi e veçantë për ne, në se në të ardhmen studiuesit tjerë do të thellohen më tej në çështjet e mirëfillta gjuhësore të Abetares së Hafiz Ali Ulqinakut.

Vlerat didaktike

Abetarja ka një strukturë të arsyetur, të natyrshme e të drejtë si libri më i parë e më i rëndësishëm për nxënësit e klasës së parë të shkollave fillore, si mjeti kryesor për mësimin e shkrimit-leximit.

Autori H. Ali Ulqinaku me hartimin e kësaj Abetareje vërteton se ka qenë në dijeni të abetareve shqipe e të huaja, gjë që del qartë nga krahasimi i saj me abetaret shqipe të përfshira në veprën shkencore me vlera të gjithanshme "Abetaret shqipe dhe trajktorja e tyre historiko-pedagogjike" të autorëve të njohur e të palodhur dhe specialistëve cilësorë për problemet e historisë së arsimit dhe të didaktikës në vendin tonë Prof. Dr. Shefik Osmani e Prof. Dr. Niazi Kazazi me redaktor Prof. Dr. Tomor Osmani e recensentë Prof. Dr. Pajazit Nushi e Kolë Xhumari.⁽³⁾

Abetarja fillon me një "Hyrje", në të cilën pasqyrohen të dhëna për shkrimin e shkronjave të gjuhës arabe e turko-osmane në gjuhën shqipe.

Autori jep shembuj të shumtë shkoqitës për shkrim zanoresh e bashkëtingëllorësh të ndryshme që i ndihmojnë nxënësit për të pasur të qartë përdorimin e tyre në shkrim, në lexim e në të folur.

Në vazhdim trajtohet kapitulli "Alfabeti i gjuhës shqipe", i cili paraqitet me tabela të ndryshme konkretizuese, duke dhënë radhazi tabelën e alfabetit të gjuhës shqipe, shkronjat e shtuara, të posaçme për gjuhën shqipe, shkronjat e përgjithshme,

vokalizuar me shenja të zanoreve dhe e vokalizuar me shkronja.

Ky kapitull, me anë të tabelave të veçanta për çdo temë është një material bazë, shumë i dobishëm, për të kuptuar e zbatuar veçoritë e shkronjave zanore e bashkëtingëllore, mënyrën e kombinimit të tyre në shkrim e lexim në përshtatje me kërkesat e gjuhës shqipe.

Këto probleme autori i ka

fjalorin, me tojet e fjalëve, me fjalitë dhe në fund ka disa tekste të lidhura. Gjithësejt janë 9 tema që trajtohen duke u rritur metodikisht shkalla e vështirësive. Tema e katërt dhe e gjashtë janë vazhdim e thellim i njëra-tjetrës duke futur mes tyre njojuritë për besimin, kështu që gjithësejt janë 10 njësi mësimore.

Problematika e kësaj pjese është e gjerë. Përfshin disa tema kryesore: Fjalë për organet e trupit, fjalë për tokën, fjalë për qiellin, fjalë për kohën, fjalë për besimin, përsëri fjalë për kohën, emra për kohën, emrat e muajve, fjalë për vendin dhe për nevojat e domosdoshme.

Autori synon që përmes formimit të aftësive në shkrim dhe lexim të japë edhe mjaft njouri nga fusha të ndryshme të dijes. Këto fillojnë me njojuritë nga natyra dhe pikërisht me atë pjesë të natyrës që është më e afërta, me trupin tonë, me trupin e njeriut, pastaj kalohet në njouri për tokën, duke u përqëndruar tek dijet e gjeografisë fizike, kalohet në njojuritë nga astronomia dhe meteorologjia, në dijet nga koha dhe dukuritë atmosferike dhe punët sipas stinëve, jepen dijet themelore të besimit islam, pjesët përbërëse të vtitit, stinët, muajt, javët, ditët etj. duke e vënë theksin tek emërtimet e tyre, kalohet tek gjeografia e përgjithshme, toka, kontinentet, popullsia etj, pastaj kalohet në njojuritë kryesore ekologjike lidhur me banesën, ushqimin, veshmbathjen etj. duke përfunduar me lutjet kryesore që duhet të dijë një fëmijë i klasës së parë. Po paraqesim në vija të të përgjithshme përbajtjen e këtyre temave që përfshihen në Abetare.

a	b	p	t	th	xh
ı	ب	پ	ت	ٿ	چ
ç	ć	h	d	dh	r
ج	ڇ	ڻ	ڏ	ڙ	ڻ
rr	z	x	zh	s	sh
ڙ	ڙ	ڙ	ڙ	س	ش
s	g	f	k	q	gi
ص	غ	ف	ق	ک	گ
ng (ň)	nd (n)	nj	l	ll	m
ڻ	ڻ	ڻ	ڻ	ڻ	ڻ

shkronjat plotësuese dhe zanoret me shkronja, shkronja të parme (të thjeshta) të shkurtra, shkronja të parme (të thjeshta) të gjata, fjala e përbërë (e formuar) e shkurtër dhe fjalë e përbërë (e formuar) e gjatë. Në dy tabelat e fundit jep idenë e rrrokjes zanore + bashkëtingëllore (ab, eb, etj) dhe të fjalës a:r, e:r, ni:r, u:r, shtu:r, kry:, në dy mënyrat e paraqitjes së tyre grafike: e

shtjelluar gjërësisht, i ka konkretizuar me variante të ndryshme drejtshkrimi e drejtshqiptimi për të formuar të nxënësit e vegjël e të rritur njojuritë, shkathtësitë dhe shprehitë e nevojshme të shkrim-leximit, si detyra e parë e domosdoshme dhe e rendësishme e abetares.

Në vazhdim autori H. Ali Ulqinaku trajton punën me

Autori synon që përmes formimit të aftësive në shkrim dhe lexim të japë edhe mjaft njoħuri nga fusha të ndryshme të dijes. Këto fillojnë me njoħuritë nga natyra duke përfunduar me lutjet kryesore që duhet tē dijē njé fēmijē i klasēs sē parë.

Në "Fjalë pér pjesët (organet) e trupit". Autori e fillon mësimin pér ushtrimin e përdorimit tē tingujve dhe shkronjave në fjalë, togje fjalësh dhe fjali duke dhënë njékohësish edhe njoħuri themelore që e sheh ai tē arsyeshme. E këtë e nis nga më e aférta, nga trupi i njeriut, nga trupi i vetë nxenësve. Që nē fillim tē ç'do teme autorii ka grumbulluar fjalë me renditje logjike duke i përshkallëzuar konceptet më themelore pér pjesët e trupit tē njeriut. Ata nuk janë fjalë dhe grupe fjalësh tē grumbulluara rastësisht. Autori duke bérë analizën logjike tē pjesëvë tē trupit, jep fjalët themelore, jep konceptet bazë që lidhen me se cilén pjesë, organ tē trupit tē njeriut. Fjalët lidhen njëra me tjetrën dhe përbëjnë kuptimet themelore tē konceptit kryesor. Temen "Fjalë pér pjesët (organet) e trupit e fillon me

fjalen kry⁽⁴⁾ që përbledh fjalët: **flak, ball, vetull, sy, hund, goj, gjuh, dham, dhmall, buz, vesh, tru:, faqe, fylqinj, qaf, arrç, fyt (hem gryk)** etj. Vini re renditjen logjike duke u nisur nga pamja e përgjithshme e kokës: **flak, ball, vetull, sy, hund, goj,** etj. Dhe brenda gojës: **gjuhë, dham, dhmall** etj. Kjo renditje e fjalëve jo vetëm logjikisht, por edhe nga ana shkencore dhe didaktike edhe sot eshtë qëndrueshme dhe e saktë, gjë që tregon qartë aftësitë didaktike dhe shkencore tē autorit. Pasi ka dhënë fjalët, emërtimet (koncepte) më themelore pér trupin e njeriut, autorii jep foljet më kryesore që lidhen me veprimet e organeve tē trupit, por që njékohësish edhe me punën e jetën e fēmijëve nē shkollë, si: **me shkru, me vizatu, ms shatit, me bvet, me dit, me ndej, me kap, me gjet.** Pas foljeve që i jep nē paskajore autorii fillon me fjalitë tē thjeshta, si: **Dora kap. Syni sheh. Duhet me shkru me vizatu.** Prej tyre kalohet nē fjali më tē zgjeruara, si: **Aj ni:r qi shkrun e kndan pyr gjith vend paq ban. Aj qi z'din strapac hjek.**

Duke synuar tē japë numrorët nji dhe dy autorii formon edhe njé fjali nē formën e njé fjale tē urtë me përbajtje morale duke i këshilluar fēmijët që tē flasin pak dhe tē dëgjojnë shumë. Dëgjo dy herë e fol njé herë. Pér këtë jep ushtrimin e menduar shumë bukur: **Gjuhë nji, ve:sh dy-nji fal, dy ndigja.**

Kjo temë mbylljet me lidhjet farefisnore më tē aférta duke vënë nē përdorim përemrat më tē njoħur pronorë, nē rastin konkret tē përdorur para emrave: **em villa, eme motér, em bir, eme bi.**

Si përfundim themi se autorii

në këtë temë ka dhënë 42 emra, 8 folje, numërorët dhe përemrat pronorë. Formon fjali tē thjeshta dhe pastaj kalon nē fjali tē përbëra. Tē gjitha këto lidhen me problemet e mësimit, tē shkollës dhe tē edukimit moral. Me interes eshtë ideja se i dituri bën tē mira, ndërsa i padituri heq e vuan.

Në pjesën "Fjalë pér tokën" ka emra që kanë tē bëjnë me tokën, me elemente tē saj, me dukuri që lidhen me tokën, me genie tē gjalla që jetojnë nē tē, etj. Tē tillé janë emrat **gu:r, dhe:, pluhyn, ran, balt, kyrqe, mal, kodyr, rrpin, teposht, pyrpjet, rrafsh, fushë, cerdhe, livadh, njomsin, bar, zjerm, rrug, udh, dru, gjeth, buk,** etj. Si nē temen e parë autorii nuk bën njé rreshtim fjalësh pa kriter, duke iu përshtatur nevojave tē shkrimit apo tē këndimit, përkundrazi nē dhënien e njoħurive pér konceptet më kryesore gjeografike pér tokën ai i rendit fjalët sipas njé rendi logjik që tē lidhura ngusht me njëra tjetrën japin njé sistem konceptesh apo njé koncept më tē gjerë, më përgjithësues. Vini re grupin e fjalëve:

1. që lidhet me përbërësit e tokës: **gur, dhe, pluhyn, ran, balt, kyrqe** etj.,

2. me formën e pamjes sē tokës: **mal, kodyr, rrpin, teposht, pyrpjet, rrafsh, fush, livadh,**

3. me bimët nē tokë: **njomsin, bar, dru, gjeth** etj.

4. me ujin: **uj, vi, lum, det, prru, liqe.**

Autori nē këtë temë ka përdorur 32 emra, 3 ndajfolje: **teposht, pyrpjet, rrafsh.** Këta tē

fundit, ndajfoljet, lidhen ngusht nga ana kuptimore me emrat që kanë pranë, si: mal, kodyr, rrpine, që mund të shfrytëzohen për të krijuar pozicione të tyre si dhe për t'i përdorur emrat në fjalë të ndryshme.

Kjo pjesë përfshin edhe folje me paskajore **me mif, me çà, me gje:t, me kthy, me ngri, me rrje:dh, m'u njit, me i:k** Më poshtë autorri formon fjalë të thjeshta duke vënë në lidhje e marëdhënie emrat me foljet, si: **Toka sillet. She:u rrjeth. Rana me:t.** Kjo temë përfundon me fjalinë e zgjeraur, por që njëkohësisht është dhe një fjalë e urtë por që lidhet me tematikën e fjalëve në përdorim: **Guri ny vend rand isht, gjithkush e di.**

Sikur shihet autorri i Abetares njojuritë nga Dituria e natyrës i ka dhënë shumë të thjeshta, të qarta e të renditura logjikisht. Shkalla e vështirësive është rritur nga tema në temë.

Në pjesën **"Fjalë për qiellin"** njojuritë nga natyra gërshtohen me elementet themelore të astronomisë. Ka fjalë që paraqesin një fjalor të bollshëm për qiellin dhe dukuritë që kanë të bëjnë me të, si: **qijell, dijell, han, yll, mot, erë, re, borë, akull, shi, breshen, vetim, rrfe, mjegull, e:r, si** dhe folje që tregojnë e sqarojnë dukuritë në fjalë, si: **me fry erë, me bumullu, me vetu, me shkrep, me pikrru.** Më poshtë vazhdohet me fjalë të thjeshta: **Er fryn. Qijelli sat bumullan. Shi:u pikrran pike pike.** Lige:ni bahet prej shiut tuj ik. Breshyn u kap.

Theksojmë se në ndonjë rast nën ndikimin e gjuhës turko-ottomane renditja e fjalëve nuk përputhet me natyrën e

ndërtimit të fjalive në gjuhën shqipe. Psh: Er fry., Breshyn u kap.

Pjesa **"Fjalë për kohën"** përmban fjalët e nevojshme që shpjegojnë përcaktime të shumta për temën, si: **vjet, muj, jav, djell, dit, nat, ças (sot), natje, mramje, ve:r, vjesht, dimyn, prendve:r, fresk, ftoft, xet, terr, drit, von, he:ret, etj.** Këto fjalë, të vendosura radhazi, paraqesin koncepte për kohën me emra për periudha, për njësi, për matjen, për zgjatjen e saj, për stinët, për dukuritë atmosferike, etj.

Kjo temë ka një shkallë më të lartë vështirësie, konceptet janë vërtetë të thjeshta, por disi më abstrakte, më përgjithësuese, që lidhen jo me një send konkret dhe të prekshëm për fëmijët, si koncepti: **vjet, muj, jav, ver, vjesht, dimyr, prendver, me dukuri atmosferike, si: fresk, ftoft, xet, terr, drit, von, heret.**

Sapo paraqet tri folje me

ardh, me kalue, me fluturue që lidhen logjikisht me fjalën vjetët, kështu që edhe mund të kuptohen si një fjalë e përbërë me tre kallëzues, menjëherë autorri fillon me fjalitë: **Vjetyt fare shpejt vin. Vjen, kalan, shkan ntrinija.** Koha si zak fluturan. Punyn e mramjes ny natje mas le. Ças pyr ças mas rri. Dimyn, ve:r knda, shkruj. Papuna trok t'ban. Sikur shihet në këtë temë numri i fjalive është shtuar, gjithashtu edhe niveli i tyre, mendimi që ata shprehin është më përgjithësues, më abstrakt. Shumë interesante është fjalia e ndërtuar me tre kallëzues: **Vjen, kalan, shkan rinia** (në tekstu ntrinija). Të gjitha këto fjalë lidhen me punën, me kohën dhe me shfrytëzimin e saj. Këshillat morale që jepen, janë me shumë vlerë për edukimin e fëmijëve dhe pasqyrojnë vlerat mësimore dhe edukative të mësimit, ashtu siç e konceptonte vlerën e diturisë Hafiz Aliu.

1. Dr. Mehdi Polisi, Një vepër e çmuar e Hafiz Ali Ulqinaut, shih "Hafiz Ali Ulqinaku, jeta dhe veprat" fq.
2. Faik Luli, Islam Dizdari, Mevludet në gjuhën shqipe, vepër e cituar, fq. 109-118
3. Faik Luli, Dr. Honoris Causa, "Mësuesi i Popullit", "Abetaret shqipe dhe trajektorja e tyre historiko-pedagogjike" - Një vepër shkencore me vlera të gjithanshme, në gazeten "Mësuesi", Tiranë, 29 mars 2001, fq.3 Islam Dizdari, "Abetaret shqipe dhe ..." (Recension) më gazeten "Shkodra", viti III, nr. 37, e një 3 mars 2001, fq.9-10. Abetaret shqipe dhe ..." në gazeten "Drita e dijes", e përmuanjshme shoqërore, kulturore, informative. Klubi kulturor "Drita", Nr. 24, Prill 2001, fq. 4-5.
4. Në shkrimin e fjalëve të marra nga Abetaria do të ruhet drejtshkrimi i tekstit të autorit sipas transkriptimit në alfabetin e sotëm bërë nga Dr. Mehdi Polisi.

Havle Binti Tha'lebe

(radijallahu anha)

që ia njoftoi ankesën Allahut

Havle Binti Thalebe (r. anha), një zonjë sahabë që e jetoi jetën fetare me singjeritet, që kurrë nuk bëri lëshim në besim! Një zonjë e cila mundi t'i a njoftojë Allahut dhe të Dërguarit të Tij ankesën ndaj të shoqit në lidhje me shprehjen e tij për ndarje, një zonjë e lumtur që iu pranua lutja! Një zonjë e cila njihet për ndjeshmërinë e treguar në çështjen e besimit dhe përpjekjet për të jetuar sipas kritereve fetare. Një zonjë fatmire për të cilën Allahu i Lartë zbriti katër ajetet e para të sures Muxhadele!

Ajo ishte medinase, anëtare e fisit Hazrekh. Pas hixhretit, ia dha besën Profetit (s.a.v.). I ati quhej *Thalebe Ibni Ethrem*. U martua me djalin e xhaxhait, Evs *Ibni Samit el-Ensari*. Patën një fëmijë me emrin *Rebi*.

Evs *Ibni Samit* (r.a.) është vëllai i sahabes së njobur Ubade *Ibni Samit* (r.a.). Ka marrë pjesë në disa fushata të tjera veç Bedrit dhe Uhudit.

Havle Binti Thalebe (r. anha) ishte shumë e ndjeshme në çështjet fetare. Ajo përpiquej ta vinte në jetë besimin. Në vitet e pleqërisë pati një ngatërrresë me të shoqin dhe priti vendimin e Allahut dhe të të Dërguarit të Tij. Ajo s'i a hapi çështjen askujt.

Por mbajti qëndrim ndaj të shoqit dhe ankesën ia paraqiti vetëm Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Ajo kërkoi që shqetësimit të saj t'i gjenin zgjidhje Allahu dhe i Dërguari i Tij. Ngashërimi dhe këmbëngulja e saj ishin shembulli më i qartë i ndjeshmërisë besimore të saj. Ajo na e përcjell kështu ngjarjen që i pati ndodhur:

"Evs Ibni Samit qe plakur shumë. Nuk dinte ç'bënte, nuk kuptonte ç'thoshte. Një ditë, ndërsa ishte shumë i mërzitur, më tha me zemërim: "Ti bëhu për mua si shpina e nënës sime!" Dhe pastaj doli nga shtëpia e iku.

Më vonë, u kthye në shtëpi i penduar. Ai deshi të kishte marrëdhënie me mua. Unë i thashë: "Jo! Ti the një fjalë shumë të rëndë! S'e di se si do të përfundojë kjo punë!" Pastaj shtova: "Shko te i Dërguari i Allahut dhe pyete për atë që bëre!" "Jo, - m'u përgjigj ai. - Unë kam turp ta pyes të Dërguarin e Allahut për këtë gjë! Shko ti e këshillohu me të Dërguarin e Allahut!"

Shprehjet si ajo që përdori Evs *Ibni Samiti*, pranoheshin mes arabëve si kërkesa dhe deklarime ndarjesh ose, siç themi ndryshe, divorcessh. Duke mbajtur parasysh mundësinë që kjo mënyrë divorci e periudhës

Havle Binti Thalebe (r. anha) ishte shumë e ndjeshme në çështjet fetare. Ajo përpiquej ta vinte në jetë besimin. Në vitet e pleqërisë pati një ngatërrresë me të shoqin dhe priti vendimin e Allahut dhe të të Dërguarit të Tij. Ajo s'i a hapi çështjen askujt. Por mbajti qëndrim ndaj të shoqit dhe ankesën ia paraqiti vetëm Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Ajo kërkoi që shqetësimit të saj t'i gjenin zgjidhje Allahu dhe i Dërguari i Tij.

pagane paraislame të vazhdonte të ishte e vlefshme edhe në Islam, Havle Binti Thalebe (r. anha) i tha të shoqit se s'do të mund të bashkëjetonin gjersa për ta të vendosnin Allahu dhe i Dërguari i Tij. Pastaj u ngrit dhe shkoi te Profeti. Kur arriti, e gjeti atë te shtëpia e Hz. Aishesë. Kërkoi leje, hyri brenda dhe ia parashtroi çështjen hapur:

"O i Dërguari i Allahut! Siç e di, im shoq, Evsi, është ati i fëmijëve të mi dhe biri i xhaxhait tim. Për shkak të pleqërisë së

thellë, më tha një fjalë shumë të rëndë në një gjendje pak të pa eku ilibruar e të papërshtatshme: "Ti më je si shpina e nënës sime!"

Havle Binti Thalebe nuk foli për ndarje, vetëm ia parashtri çështjen Profetit duke ia përcjellë fjalët e të-shoqit. Por nuk u ngrit të shkonte. Ajo filloj të ngashërehej e të qante duke u lutar: "O Zot! Ti ma di hallin! Falna neve një rrugë shpëtimi!"

Nëna jonë, Hz. Aishe (r. anha), u dëshpërua shumë për Havlen (r. anha). Duke marrë pjesë në hidhërimin e saj, Hz. Aisheja filloj të qante e të lutej bashkë me të. Ndërsa dëshpërimi dhe hidhërimi sundonin në atë mjedis, ato vunë re se pamja dhe qëndrimi i të Dërguarit të Allahut ndryshuan përnjëherësh. Në fytyrën e Profetit filluan të duken shenjat që dukeshin kur i vinte vahji, zbulesa hyjnore. Sa e vuri re këtë gjë, Hz. Aisheja (r. anha) tha duke u përpjekur ta qetësonte Havlen:

"O Havle! Allahu e di, sigurisht që po vjen vahji! Gjithsesi, duhet të jetë për ty!"

Kurse Havleja vazhdonte të lutej duke derdhur lot: "O Allah, falna më të dobishmen për ne, sepse unë kërkova nga i Dërguari Yt vetëm atë që është më e dobishme!"

Pas një copë herë, Profeti erdhi në vete. Gjendja e vahjit i kishte kaluar. Ai filloj të buzëqeshte dhe tha: "O Havle! Allahu zbriti ajet për ty dhe për të!" Dhe i lexoi ajetet e zbritura. Dëshpërimi ndër zemra u kthye

në gëzim. Atmosfera e shqetësuar dhe e dëshpëruar u shpërnda. U formua një mjedis i nrohtë plot gëzim e hare. Ajetet e zbritura shpreheshin kështu:

"Allahu i ka dëgjuar fjalët e gruas që ka biseduar me ty për të shoqin dhe që i është ankuar Allahut. Allahu i dëgjon se ç'bisedoni, sepse Allahu dëgjon dhe di!"

Gratë e atyre që bëjnë dhihar (që deklarojnë marrëdhënie gjinore) nuk janë nënët e tyre. Nënët e tyre janë vetëm gratë që i kanë lindur. Pa dyshim, ata thonë fjalë të gënjeshtërtë e të shëmtuara. Me të vërtetë, Allahu është falës!

Ata që kërkojnë të ndahen nga gratë me dhihar dhe pastaj kthejnë mendje, para se të hyjnë në marrëdhënie me to, duhet të lirojnë një skillav. Kjo këshillohet për ju. Allahu e di se ç'bëni!

Ai që s'gjen dot mundësi për këtë, para se të hyjë në marrëdhënie me të shoqen, duhet të agjerojë tre muaj. Ai që s'ka mundësi as për këtë, të ushqejë gjashtëdhjetë të varfër. Ky lehtësim ju bëhet ngaqë u besoni Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Këto janë vendimet e Allahut. Për qafirët (mohuesit) ka një ndëshkim të dhimbshëm!

Ata që kundërshtojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij, do të poshtërohen siç u poshtëruan paraardhësit e tyre. Ne kemi zbritur ajete krejt të qarta. Për qafirët ka një ndëshkim poshtërues!

Atë ditë, Allahu do t'i ringjallë të gjithë dhe do t'i njoftojë se ç'kanë bërë. Ndërsa ata do t'i kenë harruar bëmat e tyre, Allahu do t'ua numërojë një për një! Allahu është dëshmitar për çdo gjë!" (Kur'ani, Muxhadele: 1-6)

Me këto ajete të shenjta që pati mirësinë t'i zbresë, Allahu i Lartë bëri të ditur se ajo traditë e vjetër ishte një pandehmë e gabuar, se, me fjalë të tillë, gruaja nuk do të mund të quhej nënë për të shoqin!

Ndërkaq, për ata që shpreheshin kështu, Allahu caktoi një dënim që ishte në favor të të varfërve. Dënimin e ndau në tre lloje dhe kryerjen e njërit prej këtyre tre lloj dënimesh sipas mundësive të secilit, e quajti detyrë fetare. Allahu shpjegoi se vetëm në këtë mënyrë do të falet robi që bie në një mëkat të tillë.

Pasi i këndoi këto ajete plot mesazhe hyjnore, Profeti (a.s.) iu drejtua Havles (r. anha):

"Thuaji atij të lirojë një skillav!"

"Ç'skillav, o i Dërguari i Allahut! Betohem në Allahun se ai nuk ka ndonjë skillav për t'i dhënë lirinë!" - Iu përgjigj Havleja. Pastaj, dialogu mes tyre vazhdoi kështu:

"Atëherë, të agjerojë tre muaj një pas një!"

"Vallahi, ai eshtë shumë plak!
Nuk ka fuqi për këtë!"

"Mirë, le të ushqejë
gjashtëdhjetë të varfër!"

"O i Dërguari i Allahut! Ai s'e
ka as këtë mundësi!"

Atëherë, Profeti i Mëshirës i
tha kështu:

"Po të japim një sepet hurma
sa ç'jep një pemë!"

"Edhe unë do të shtoj po aq
dhe do t'i shpërndaj!" - I tha
Havleja.

Profeti mbeti i kënaqur nga
kjo fjalë e saj dhe shtoi:

"Shko, jepja atij t'i shpërndajë
dhe përpiku për të mirën e birit
të xhaxhait tënd, të burrit tënd!"

Ç'ndjeshmëri! Ç'dashuri!
Ç'pasion besimi! Ç'sjellje e
singertë! Ç'shembull i bukur! Ta
njoħeħ vleren tēnde te Allahut
dhe te i Dërguari i Tij! Ta
vazhdosh jetën duke i
respektuar kriteret fetare! Tē
përpinqesh për tē mos rënë nē
mēkat edhe mes burrit dhe
gruas! Tē jetosh me dashuri dhe
përkujdesje! Allahu ynë, na e
mundeso edhe neve një jetë tē
tillë plot ndjeshmëri dhe hijeshi!

Havle Binti Thaleben (r. anha)
e respektorin tē gjithë sahabet.
Ajetet e zbritura për tē kishin
bërë tē njoħur vleren e saj nē
lartesinë e Allahut! Prandaj ata
nuk linin asgjë mangut nē
sherbimin dhe respektin ndaj saj.
Ngjarja si mē poshtë e ndodhur
nē periudhën e kalifatit tē Hz.
Omerit (r.a.) ishte shembulli mē
i qartë i kësaj.

Ndërsa ishte kalif, Hz. Omeri
kishte dalë nē rrugë me Xharud
Ibni Mualla-në, kryetarin e fisit
Abdulkajs. Në rrugë ata u takuan
me Havle Binti Thaleben. Ajo
ishte plakur. Hz. Omeri e
përsħendeti. Havleja ia pranoi
përsħendetjen dhe i dha këto
këshilla:

"Për shumë kohë tē patëm
njoħur ty si "Omeri i vogël".
Pastaj u rrite e u bëre "djaloshi
Omer". Pastaj erdhì dita tē tē
thoshim "emiri i besimtarëve".
Kije frikë Allahun dhe interesohu
për punët e njerëzve, sepse për
njeriun që e ka frikë Allahun,
largësitë bëhen tē afërt. Kush
frikësohet nga vdekja, frikësohet
edhe nga humbja e mundësisë!"

I prekur nga këto fjalë, Hz.
Omeri filloj tē lotojë. Shoku i vet,
Xharudi, u dëshpërua. Si
ndodhе që një grua tē mund t'i
drejtohej kalifit me fjalë tē tilla?
Zemra s'ia pranoi që ajo ta
mérziste kalifin dhe ta bënte tē
priste nē rrugë. Ai nuk e duroi
dot që ajo tē sillej kaq lirshëm
ndaj kalifit! Duke iu kthyer gruas
sē panjohur për tē, i tha tē
zemërim:

"Moj grua! E shqetësove
emirin e besimtarëve! E bëre tē
priste nē rrugë!"

Kurse kalifi Omer i tha shokut
se ishte i kënaqur nga këshillat
e asaj zonje. Madje shtoi sikur
tē deshte që ajo tē vazhdonte
t'i fliste:

"Lëre tē thotë ç'të dëshirojë!
A e di ti se kush eshtë kjo grua?"

"Jo, - i tha Xharudi, - nuk e
njoħ!"

Dhe Hz. Omeri ia bëri tē
njoħur atë zonjë shokut tē vet
me këto fjalë:

"Kjo eshtë Havleja që Allahu
i Lartë ia dëgjoi ankesen nga
Arshi i Lartë dhe i dha vlerë.
Vallahi, edhe sikur tē donte tē
mē mbante këtu gjersa tē errej,
nuk do tē desha tē largohesha
vetēm se për namaz! Pastaj do
tē ktheħesha e do tē vazhdoja
ta dëgjoja!"

Në këtë ményrë ia bëri tē
njoħur kalifi Omer shokut vleren
e saj nē lartesinë e Allahut.
Għihasstu, me këto fjalë i tregoi
shokut ai për veten e vet se me
ç'tħesħtesi e ç'bukuri i ishte
nēnħtruar Allahut! Ai ia bëri tē
qartë shokut se Omeri duhet t'ia
vinte veshin mē shumë kësaj
gruaje, zèrin e tē cilës e kishte
dëgjuar Allahu vetē përtej sħtat
qieje!

Ç'ndjeshmëri e lartë
besimore kjo! Ç'kuptim i lartë
mbi vlerat! Sa shembull i bukur
vällazerie! Ç'vlerësim për vällain
musliman!

Zoti na e mundësoftë tē
għiżi tħalli që tē kemi një
ndjeshmëri besimi si tē Havle
Binti Thalebes (r. anha), që tē
kemi mundësi t'ia njoftojmë
ankesat tona Atij dhe tē fitojmë
faljen e Tij! Amin, asħtu goftel!

Pērkħyঃ Dr. Mithat Hoxha

Tradita e ixhazetit tek muslimanët

Termi *ixhazet* në pedagogjinë Islamë është përgjithësuar si një licencë ose leje për të dhënë mësim, andaj më kuptimplotë bëhet kur e mendojmë si një certifikatë të dhënë nga një profesor i institucioneve përkatëse në të cilat një student ka ndjekur kursin e mësimit të dhënë nga ky profesor

Në kuptimin terminologjik fjala *ixhazet* në gjuhën arabe vjen nga rrënja e foljes *exheze*, e cila siç e jep edhe Ibn Manzur'i në librin e tij *Lisan el-Arab* me reference në origjinën etimologjike, do të thotë "mbështetem" si psh.: mbështetem në një jastëk. Nevevi'u në punimin e tij *Et-Takrib li-Ma'rifeti Sunen el-Beshir en-Nedhir* shpjegon se kjo folje përdoret duke iu referuar ujtit që hyn në fushë gjatë një thatësire. Së fundi, El-Fejruzabadi'u në *El-Kamus el-Muhit*, këtë fjalë e shpjegon si premtim, leje ose autorizim.

Nga ana teknike, Ibn Manzur'i shpjegon se emri *ixhazet* u referohet autoriteteteve në të cilat studenti bazohet për njojuritë e tij në një shkencë të veçantë. El-Neveviu shpjegon se kur një student kërkon nga profesori i tij t'i japë një *ixhazet*, ai kërkon përbushjen e një kënaqësie për etjen e tij të madhe për njohuri, ndërsa El-Feyruzabadi duke e bazuar këtë në aspekt të arsimimit, e shpjegon si një leje që i jepet dikujt për mësim.

Termi *ixhazet* në pedagogjinë islamë është përgjithësuar si një licencë ose leje për të dhënë mësim, andaj më kuptimplotë bëhet kur e mendojmë si një certifikatë të dhënë nga një profesor i

institucioneve përkatëse në të cilat një student ka ndjekur kursin e mësimit të dhënë nga ky profesor dhe duke i plotësuar kështu të gjitha kërkesat nga ana e tij. Me këtë ky student është kualifikuar të japë mësim në të njëjtin subjekt.

Ky *ixhazet* jepet nga një person i ditur (*el-muxhiz*, d.m.th. *alim* ose Profesor) i cili me të jep lejen e transmetimit ose të kalimit nga ky profesor të gjitha diturive që ai ka transmetuar. Në përgjithësi, ky *ixhazet* i përbën titujt e librave ose të përbledhjeve dhe subjekteve për transmetimin e të cilave jepet një leje. Ky transmetim nga mësuesi duhet të bëhet në përgjithësi ose në detaje. Zinxhiri i transmetimit shkon deri në një nyjë mbarimi te një autor ose një libër, te Profeti Muhamed (s.a.v.s.) ose dikush tjetër.

Tradita e *ixhazetit* ka një histori të gjatë dhe është e zhvilluar te muslimanët së paku qysh në shekullin e tretë hixhri (shekullin IX gregorian). Është kjo një traditë origjinale e zhvilluar nga muslimanët nën ndikimin e burimeve themelore të Islamit, Kur'anit dhe Hadithit. Në shekullin IV hixhri ajo kaloi në një aplikim universal në procedurat akademike për të gjitha vendet muslime dhe gjithashtu pati një ndikim të

rëndësishëm në jetën akademike të kristianëve europiane. Tradita e *ixhazetit* vazhdoi të përdorej për shekuj me radhë deri në fillim të shekullit XX, madje ajo ka mbiqetuar deri në ditët tona duke u përdorë në shumë vende të botës myslimanë, si në Persi dhe në Arabi.

Ixhazetet e ndryshme në shkencat islame tregojnë një unitet fetar, kulturor dhe arsimor të muslimanëve në të kaluarën, pa dallime gjeografike. Në çdo pjesë të këtyre vendeve muslimane tradita e *ixhazetit* ka qenë pak a shumë e njëjtë me pak dallime të vogla në mënyrën e praktikimit. Por, jo vetëm kaq. Ne në të shohim një unitet linguistik (gjuhësor), sepse të gjitha *ixhazetet* janë të

Ixhazetet e ndryshme në shkencat islame tregojnë një unitet fetar, kulturor dhe arsimor të muslimanëve në të kaluarën, pa dallime gjeografike.

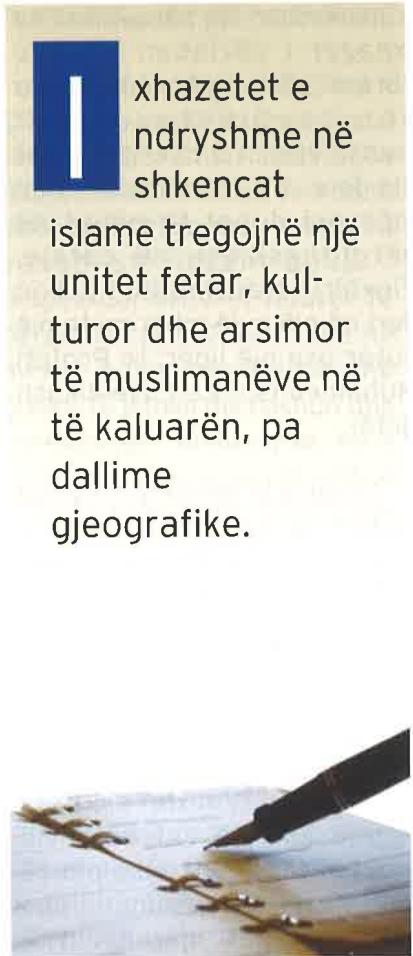
shkruara në arabish, e cila asobote ka qenë *lingua franca* në botën islame. Madje termi *ixhaze* (dhe emrat e tjera të ndryshëm të përdorur si *ixhazet-name*) kanë mbetur të njëjtë pothuajse në gjithë botën muslimane, por termi *licentia docendi* që ka qenë forma e hershme e certifikatës në Europën kristiane, për dallim prej botës muslimane, është ndryshuar pothuajse gjatë gjithë historisë në lidhje me sistemin e universiteteve, si certifikatë, diplomë, gradim, etj.

Ixhazetet reflektojnë pikëpamjen e botës muslimane dhe gjithashtu vlerat e saj etike. Ato nuk janë thjesht dokumente që tregojnë kualifikimin e studentit, më saktë, ato përbajnë lavdërimin e Zotit, Profetit të tij dhe diturisë, si dhe thëniet rreth rëndësise së diturisë dhe

vlerave etike si përulja, dashuria dhe respekti për diturinë dhe shkollarët.

Të gjitha *ixhazetet* përbajnë zinxhir të transmetuesve për subjektet, tregojnë për burimin e diturisë dhe përfundojnë me shkollarët e së kaluarës. Ndonjëherë, në veçanti në subjektet e Kur'anit dhe të Hadithit, zinxhiri shkon deri te Profeti ose te Allahu i Madhëruar. Kjo haptazi tregon ndikimin e madh të metodologjisë së hadithit mbi traditën e *ixhazetit*. Si shtesë e cila ka një rëndësi të veçantë në këtë rast mund të thuhet edhe kjo: profesori është më i rëndësishëm se instituti, sepse ai është që e lëshon apo vërteton *ixhazetin*, gjë që është në kundërshtim me praktikën në Perëndim. Sidoqoftë, kjo nuk do të thotë se procedura dhe kërkesat për të vërtetuar një *ixhazet* ishin arbitrale: së

حمد لله رب العالمين و سنه في الكتاب
 والسنّة وفي شرعيات المعلوم و عقليات شرائع
 ادبها على ما اجازه الارشام المطعّم
 بالعلم والدروس فجزء من الله
 و درس نبي ابن الحسين صاحب وفقه السنّة
 الديني على ما اجازه رب الارض العالم و اذ اذقر
 الورى و اهم من من ارتوى عليه الرحمن سري
 به سمعت الله اولاً ثم بخطبكم و تعلّمه و اذفنته
 بعد رسم صاحب الامر من شرعياته و اذفنته
 من طلاقه من حكمه بحسب احكامها تعميم و اذفنة
 و اذ كل اصحابه

paku dokumentet e *ixhazeteve* dhe informimi historik tregojnë, se profesorët ishin të ndërgjegjshëm për detyrat dhe për përgjegjësinë e tyre, si dhe për cilësinë edukative dhe standardin akademik që janë ruajtur në një nivel të lartë. Posaçërisht informata për transmetuesit dhe diturinë që ata e transmetuan janë një burim me vlerë për hulumtuesit modernë.

Së fundi, muslimanët në Ballkan kanë qenë pjesë e kësaj tradite dhe ata kanë dhënë kontribut të çmuar me themelimin e medreseve të

I **xhazetet reflektojnë pikëpamjen e botës muslimane dhe gjithashtu vlerat e saj etike. Ato nuk janë thjesht dokumente që tregojnë kualifikimin e studentit, më saktë, ato përbajnjë lavdërimin e Zotit, Profetit të tij. Mund të thuhet edhe kjo: profesori është më i rëndësishëm se instituti, sepse ai është që e lëshon apo vërteton **ixhazetin**, gjë që është në kundërshtim me praktikën në Perëndim.**

qendrave të tjera të studimit dhe me përgatitjen e shumë shkollarëve.

Dr. Mesut Idriz
09.09.2003
Kuala Lumpur, Malajzi

فَيَقُولُ الْفَقِيرُ إِلَى اللَّهِ الْغَيْرِ تُحَبِّدُ الرَّحْمَنُ سَرِي
يَنْسِيْمَ اللَّهُ أَكْرَمَ اللَّهُ بِلَطْفَهِ الْجَمِيلِ
أَنَّ الْعِلْمَ افْسَنَ مَا صَرَفَتْ فِيهِ نَفَاسُ الْأَعْمَارِ
وَرَكِبَتْ فِي تَحْصِيلِهَا الْبَرَاءِ وَالْعَفَارَ قَالَ اللَّهُ
فَلَمَّا جَاءَ وَزَاقَ لِفْتَيَةً أَتَانَا غَدَانِ الْقَدْلَيْنِ
مِنْ سِفَرِنَا هَذَا نَصِيْبًا إِلَى قُولَهَ تَعَلَّا قَالَ اللَّهُمَّ
هَلْ أَتَبْعَكُ عَلَى أَنْ تَعْلَمَ مَا عَلَمْتَ رِشْدًا
وَقَالَ قَلْلًا هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ
لَا يَعْلَمُونَ وَقَالَ عَلَى إِنَّمَا يَخْسِيَ اللَّهُ مِنْ عِلْمِهِ
الْكَلَامَ وَقَالَ يَسْوِلُ اللَّهُ مَعَهُ اللَّهُ تَعَالَى بِعَلِيِّ وَسِلْوَهِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَبِهِ
لِتَعْذِيْلِهِ الَّذِي أَنْتَ دُوِيْهُ الْعِلْمُ فِي صَلَوَاتِ
الْعَلَمَاءِ وَجَعَلَ ثَمَارَاهَا اِنْفَارِ حُكْمَ الْعِلْمِ
الْفَرَاءِ وَالْإِلَامِ عَلَى سُوْلَتِهِ الَّذِي فَرَّاهُمْ
وَبَعْضُ الْأَنْبِيَا مَتَبَاهِمُ وَعَلَى الدِّوْصِبَةِ
وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ وَنَجَّوْهُ اِمْتَاهِمْ وَ
وَسِلْكُوا سَبِيلَهُمْ وَبَعْدَ فَيَقُولُ

Një shembull nga Ballkani

Faqja e parë dhe faqja e fundit *ixhazetit* të Mulla Idris Fahmi bin el-Haxh Salih el-Mojancaviut dhënë nga Profesori Abdurrahman Sari bin Sejfullah el-Uskübi'u në vitin 1306 hixtri (1886).

RAMAZANI I NDERUAR

Muaji i ramazanit është një kohë e zgjedhur fitimi përtë merituar moralin e bukur, bashkë me agjérimin, edhe me anë të namazit, sadakasë dhe luftës në vetvete. Ai përmban një vlerë të veçantë edhe me përjetimin e një jete kur'anore plot frysëzim e begati. Muaji i ramazanit është si një lloj ure vlerash dhe virtytesh e zgjatur nga përkohshmëria në përhershëmëri! Dërguari i Allahut (s.a.v.) i ka shprehur kështu në ditën e fundit të një muaji shaban vlerën e muajit të ramazanit dhe rrugët e përfitimit nga begatia e tij:

"O njerëz! Mbi ju ka hedhur hijen e tij një muaj i madh e i bekuar. Ai është muaji që mban brenda natën më të dobishme se një mijë muaj! Eshtë muaji, agjérimin e të cilit Allahu i Lartë e bëri detyrim dhe adhurimin në netët e të cilit e bëri thevab, mirësi. Kush tregon në këtë muaj afërsi ndaj Allahut me anë të një veprimi të dobishëm, është si të kryente një farz në muajt e tjerë. Dhe kush në këtë muaj kryen një veprim farz, është si të kryente shtatëdhjetë veprime farz në muajt e tjerë. Ky është muaji i durimit, kurse shpërblimi i durimit është xhenneti. Ky është muaji i marrjes pjesë në hallet dhe shqetësimet e të tjerëve. Ky është muaji kur furnizimi i besimtarit shtohet!"

Kush i jep iftar një personi të agjëruar në këtë muaj, kjo bëhet pretekst që atij t'i falen mëkatet, që të shpëtojë nga

ndëshkimi i xhehennemit dhe, duke mos iu pakësuar asgjë nga shpërblimi i vet, që të meritojë mirësinë e një dite agjërimi!"

Pas këtyre fjalëve, sahabet, shokët e tij, i thanë:

"O i Dërguari i Allahut! Ne të gjithë nuk kemi aq të ngrëna sa të ushqejmë një të agjëruar!"

I Dërguari i Allahut tha:

"Kush i jep mundësi një personi të agjëruar ta hapë agjérimin me një hurmë ose me ujë të pijshëm ose me një gojë qumësht, Allahu ia jep këtë mirësi!"

Pastaj vazhdoi kështu:

"Ky është një muaj i tillë që e ka fillimin mëshirë, mesin, falje, fundin, shpëtim nga ndëshkimi i xhehennemit. Kush në këtë muaj u bën lehtësira njerëzve që ka nën urdhër dhe ua lehtëson barrën, Allahu ia fal mëkatet dhe e çliron nga ndëshkimi i xhehennemit. Gjatë këtij muaji respektoni më shumë katër gjëra të veçanta të rëndësishme. Dy prej tyre janë për të fituar pëlqimin e Allahut, kurse dy të tjerat janë gjëra nga të cilat nuk është mbeten larg kurrë. Gjërat me të cilat do të fitoni pëlqimin e Zotit, janë thënia e shpeshtë e Fjalës së Njësisë dhe pendesa kurse dy gjërat nga të cilat kurrë s'do të shkëputeni dot, janë t'i kërkoni Allahut xhennetin dhe të mbështeten te. Ai nga zjarri i xhehennemit. Kush i jep dikujt që agjëron ujë për të hapur agjérimin, Allahu ka për t'i

Sinqeriteti dhe kërkesa e zemrës sonë për shërbim janë vetëm rezultat i mëshirës si shfaqje e një besimi të kthyer në shije e kënaqësi. Mëshira si dëshmitar në këtë botë i qenies tonë njeri, është një element hyjnor që na afron me zemër te Allahu. Kurse adhurimi që, duke na e mësuar dhe praktikuar neve më mirë mëshirën, na e ushqen më mirë atë, është agjërimi.

dhënë të pijë nga hauzi im! Madje, ai nuk do të ndjejë kurrë më etje gjersa të hyjë në xhennet!" (Ibni Hudhejme, Sahih, Bejrut, 1975, III, 191-192; Ali el-Muttaki, Kenzu'l-Ummal, Bejrut, 1985, VIII, 477/23714)

Në veprën e tij, Divani Kebir, poeti i madh Xhelaleddin Rumi i mbiquajtur Mevlana, thotë kështu: "Erdhi ramazani, prandaj hiq dorë prej të ngrënave lëndore që të zbresin nga qielli të mira shpirtërore. Ky është muaji kur shtrohet sofa e zemrës. Eshtë muaji kur zemra shpëton nga gabimet e trupit. Eshtë muaji kur zemrat mbushen me dashuri dhe besim!"

Gjersa zemrat të mos largohen nga kënaqësitë e

Eshtë e domosdosh-me që, duke u edukuar me anë të agjërimit, nefsi ose fryma apo egoja jonë të ngjitet cilësisht nga egoizmi në altruizëm, në mënyrë që gjoksi të na mbushet me ndjenja mëshire, dora jonë e ndihmës të zgjatet drejt të dobtëve dhe të mjerëve dhe zemra të marrë pjesë në hallet e tyre e të zërë vend atje ku ndodhen të vuajturit.

përkohshme, nuk i arrijnë dot kënaqësitë e përhershme. Ashtu si fëmijët që, gjersa të mos ndahen nga gjiri, nuk janë në gjendje t'i shijojnë ushqimet e zakonshme dhe kënaqësitë e jetës. Agjërimi eshtë adhurimi i cili duke na larguar në një pjesë të caktuar të ditës edhe nga disa gjendje, na e kujton edhe se sa duhet të largohemi nga haramet dhe gjërat e dyshimta. Në hadithin profetik thuhet: "... Për atë që agjeron, ka dy gëzime: i pari, çasti kur hap agjërimin dhe tjetri, koha kur takohet me Zotin e vet..." (Muslim, Sijam, 164)

Njerëzit e afërt të Zotit kanë thënë kështu: "Për njeriun e

zakonshëm të ngarkuar me përgjegjësi fetare, agjërimi është ndërprerja, nga zbardhja e drithës gjer në perëndimin e diellit e ngrënies-pirjes (ushqyerjes) dhe e marrëdhënieve seksuale që janë gjërat më të dëshiuara. Ky është agjërimi i besimtarit të shtresës së popullit (avam). Agjërimi i parësise shpirtërore (havas) është ndenja larg prej çdo gëje të ndaluar. Kurse agjërimi i pjesës më të shquar të parësise shpirtërore (ehassul havas) është heqja dorë prej çdkujt dhe çdo gjëje tjetër veç Allahut. (Bursevi, Ruhul Bejan, İstanbul, 1969, I, 289)

Ashtu siç shfaqet qortimi hyjnor "paçin turp" për ata që e falin namazin joseriozisht dhe me indiferentizëm (el-Maun, 4), ashtu dhe që agjërimi të mund të mbahet në mënyrë të pranueshme në lartësinë e Allahut, është kusht që të mbahet me ndjenjë dhe përshtiptshmëri. Në hadithin profetik thuhet: "Sa shumë të agjëruar ka që nga agjërimi s'u mbetet gjë tjetër veçse një urie të thjeshtë! Dhe sa shumë falës të namazeve të natës (teravi dhe tehexhxhud) ka që nga namazi s'u mbetet tjetër veç pagjumësisë!" (Ibni Maxhe, Sijam, 21) Namazi nuk duhet të

kthehet në mjet tretjeje ushqimi duke e falur shpejt dhe agjërimi nuk duhet të kthehet vetëm në një lloj urie dhe diete. Agjërimi dhe namazi mund të kryhen në një mënyrë të përkryer vetëm si rezultat i një harmonie shpirtërore ku, krahas trupit, merr pjesë edhe zemra. Që agjërimi të bëhet i pranueshëm në lartësinë e Allahut, duhet që, përvèç urisë së stomakut, të mbrohen organet e tjera, si gjuha, sytë, veshët nga mëkatet. (Nesai, Sijam, 43)

Ramazani është i rëndësishëm edhe për sa i përket namazit të teravive dhe zgjimit në syfyr në të zbardhur. I Dërguari i Allahut (s.a.v.) ka porositur kështu:

"Allahu (xh.xh.) e ka bërë agjërimin e ramazanit farz për ju. Edhe unë e bëra sunnet për ju qëndrimin në këmbë, domethënë, namazin e teravive në netët e ramazanit. Po qe se një njeri e mban agjërimin e ramazanit me një zemër besimtare dhe shpresën për të marrë mirësinë e tij dhe fal namazin e teravive (sipas rrëgullave dhe me përshtiptshmëri), shpëton nga mëkatet duke u bërë si atë ditë kur ka lindur nëne!" (Ibni Maxhe, salat, 173)

Ramazani i nderuar është një kohë adhurimi. Kështu, sipas rrëfimit të Hz. Aishesë (r. anha) i Dërguari i Allahut (s.a.v.), gjatë muajit të ramazanit përpiquej të bënte më shumë adhurim se në kohët e tjera. Kurse në dhjetë ditët e fundit të ramazanit bënte adhurim më shumë se në ditët e tjera të tij. (Muslim, Itikaf, 8; Ibni Maxhe, Sijam, 57)

Muaji i ramazanit është si një

tokë e begatë edhe për adhurime të tjera. Për shembull, për umren e ramazanit, i Dërguari i Allahut ka thënë: "Umreja e bërë në muajin e ramazanit quhet haxh i plotë ose zë vendin e një haxhi të bërë me mual!" (Buhari, Umre, 4; Muslim, Haxh, 221)

Një tjetër emër i muajit të ramazanit është "muaji i durimit". Durimi është qendra e rëndesës e moralit të bukur, gjysma e besimit, çelësi i mirëqenies dhe lumturisë. Në hadithin profetik porositet: "Asnjëri prej jush të mos thotë fjalë të shëmtuar kur të jetë i agjëruar dhe të mos grindet me askënd. Po qe se dikush e fyeni ose e godet, t'i thotë: "Unë jam i agjëruar!" (Buhari, Savm, 9)

Pjesëmarrja në shqetësimet e besimtarëve merr një rëndësi akoma më të madhe në muajin e ramazanit. Ramazani është muaji që forcon ndjenjat e vëllazërimit. Vëllazëria në Islam është si dy duart që lajnë njëratjetren!

Agjërimi i mbajtur në muajin e ramazanit, në të njëjtën kohë, me stërvitjet me anë të urisë dhe privacioneve të ndryshme, e bën njeriun t'i njohë vlerat e mirësive dhe dhuntive dhe ia forcon ndjenjën e falenderimit. Duke e bërë njeriun të mendojë mbi gjendjet e nevojtarëve, ia zgjon ndjenjat e dhënies, faljes dhe dhurimit. Në këtë muaj, edhe në dhurimet nafile jepet shpërblimi i adhurimeve farz. Ibni Abbasi (r.a.) thotë:

"I Dërguari i Allahut ishte më bujari i njerëzve. Kurse në muajin e ramazanit, Bujaria e tij shtohej edhe më shumë. Sepse Xhebraili (a.s.) vinte çdo

vjet në ramazan, rrinin bashkë gjer në fund të muajit dhe Profeti ia këndonte Kur'anin. Ja, në këto ditë, i Dërguari i Allahut bëhej më bujar se era që fyrn!" (Muslim, Fedail, 50)

Ramazani është një shkollë devocioni (takva), kurse bajrami, dëshmia e tij shpirtërore. Bajramet nuk janë ditë pushimi, por ditë të përmendjes së Allahut, ditë falenderimi, ditë të vizitës te të afërmit dhe i pajtimit me ta duke ua falur gabimet dhe të metat, ditë të adhurimeve shoqërore. Netët e bajrameve janë plot me shfaqje shpirtërore që mund t'i kuptojnë dhe ndjejnë shpirrat delikatë. Në hadithin profetik porositet:

"Zemra e atyre që i gdhijnë netët e bajramit të ramazanit dhe kurbanit me adhurim duke e shpresuar mirësinë dhe shpërblimin e tyre nga Allahu, atë ditë kur të gjitha zemrat do të vdesin, nuk kanë për të vdekur!" (Ibni Maxhe, Sijam, 68)

Zoti ynë, duke e shpërndarë klimën shpirtërore të ramazanit në tërë përbajtjen e jetës sonë, na e mundësoftë të gjithëve të bëjmë një jetë të begatë!

Amin, ashtu qoftë!

Te personi që mban agjërim, nisin ngadhnimet moralo-shpirtërore të shpirtit të çliruar nga shqetësimet e shkaktuara prej nefsit (frymës, egos), shpirrat njiten në qiejt e paqes. Mëshira që na mëson agjërimi dhe që na jep jetë brenda saj, është një hapësirë qellore e gjerë, e tillë ku është fshehur enigma e shumë e shumë botëve!

Përkthyes: Mithat Hoxha

MBLEDHJA VI E ORGANIZATËS SË KËSHILLIT ISLAMIK TË EURAZISË

Mbledhja e gjashtë e Organizatës së Këshillit Islamik të Eurazisë e përbërë prej rreth 70 përfaqësuesve të popujve turq dhe muslimanë të republikave turke dhe të vendeve të Ballkanit dhe Kaukazit, u zhvillua në Stamboll më 5-9 shtator 2005. Në mbledhje u diskutuan problemet në lidhje me çështjet e fesë, identitetit dhe kulturës në popujt e Eurazisë.

Në mbledhjen ku kryetari i Bashkësisë Islame të Kosovës, Naim Tërnava, u zgjodh nënkyrjetar i Këshillit Fetar të Eurazisë, u arrit marrëveshje e njëzëshme mbi çështjet si më poshtë.

Identiteti është mjeti dhe rruga me anë të të cilit një bashkësi njerëzore e bën të njohur dhe e përfaqëson veten. Kurse identiteti musliman tregon se kush janë njerëzit që u besojnë mësimave të Islamit dhe që e bëjnë të njohur veten si anëtarë të Islamit. Ky është një mbiidentitet përfshirës dhe njësues që nuk i përjashton identitetet gjeografike, etnike ose kombëtare dhe që e hedh poshtë dallimin gjinor-seksual.

Islami është feja e paqes, e cila ngre lart mirësinë, bukurinë dhe virtutin

Kryministri Rexhep Tajip Erdoan (Recep Tayip Erdoğan) tha se "problemët me të cilat përballet sot bota islamë, mund

të zgjidhen vetëm nën udhëzimin e arsyes, me dituri dhe përvojë, në një truall demokratik dhe liberal".

Problemët që përjetojnë muslimanët në botë dhe në zonën tonë, janë të shumëllojshme. Ndërkaq, problemi i përbashkët është dobësimi, shpërbërja,

madje, humbja e identitetit. Mjedisi kulturor ku është zhvilluar identiteti, po ndryshon me shpejtësi, kurse përfytyrimi i muslimanëve mbi të ardhmen po dobësohet çdo ditë.

Akuzat të cilat, veçanërisht në mjetet perëndimore të informacionit masiv, kanë përsnim jo ngjarjet dhe personat, por drejtpërdrejt Islamin dhe identitetin musliman, përpjekjet për barazimin e Islamit me dhunën dhe terrorin, gjithnjë e më shumë po i bën të gjithë muslimanët objekt të një identifikimi që përfaqëson dhunën. Ngjarjet që nxisin dhe ndezin konfliktin mes qytetërimeve në botën e ditëve të sotme, ndërhyrjet dhe zbatimet mbi botën muslimane, e shndërrojnë identifikimin në paraqitje të potencialit të dhunës. Kështu, një projektim identiteti antiislam, në shumicën e rasteve me anë të strategjive të përjashtimit dhe poshterimit ndaj shtresave muslimane, po e nxit dhe ndez dhunën globale, si rezultat, të gjitha këto po

pengojnë daljen në shesh, mësimin, përvetësimin dhe kumtimin e fytyrës së vërtetë dhe mesazhit të Islamit.

Islami nuk mund të jetë burimi i dhunës dhe terrorist

Kryetari i Departamentit të Punëve Fatare të Republikës së Turqisë, Prof. Dr. Ali Bardakolu (Bardakoğlu), duke deklaruar se Islami nuk është burim dhune dhe terrori, theksoi se për ushtrimin e dhunës dhe terroristit ndaj njerëzve të pafajshëm nuk mund të paraqitet dhe pranohet asnjë lloj justifikimi. Nga ana tjetër, është vënë re hapur se lidhja që është përpjekur të ngrihet mes lëvizjeve shoqërore të përdhunshme dhe një feje

çfarëdo, ka qenë gjithmonë çorientuese dhe mashtruese. Pa asnjë dyshim, kjo lloj lidhjeje është krejt e papranueshme si për Islamin, ashtu dhe përfshirët e tjera. Problemët themelore që i shtyjnë njerëzit në dhunë, mund të ushqehen nga elementë të ndryshëm. Në vend që të kërkohet burimi i vërtetë i dhunës te ndonjë fe, duhet bërë një analizë e thellë e gjendjes së varfërisë dhe mangësive ekzistuese në zonën gjeografike të dhunës. Nuk mund të ngrihet lidhje esenciale mes një feje çfarëdo dhe terroristit. Për nga esenca, edhe Islami është një fe që ka si përparësi jetesën në paqe për vete e për të tjerët. Qytetërimet e ngritura nga

musilimanët gjatë gjithë historisë kanë treguar shumë herë me radhë shembujt më të mirë të identifikimit ose se ecuria e tyre historike nuk është përjetuar në formën e proceseve agresive të një pjese njerëzish kundër të tjerëve. Kjo tregon se një realitet i tillë nuk ka qenë eksperiencë e rastësishme e një periudhe të caktuar historike, por rrjedhojë e vazhdueshme e parimeve themelore të Islamit.

Problemi i botës islamë: përfaqësimi

Kryekëshilltari i Kryeministratit,

ambasadori Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu, deklaroi se "problemi më i madh me të cilin përballet sot bota islamë, është problemi i përfaqësimit".

Duket sheshit se, si në të gjithë botën, edhe në zonën tonë, Islami përjeton probleme serioze përfaqësimi në rrafshet fetare dhe moralo-etiike. Ndërkaq, ne e kemi të pamundur ta kapërcejmë problemin e përfaqësimit duke ua hedhur përgjegjësinë strukturave jashtë nesh. Këshilli Islamik Euraziatik para shtrroi domosdoshmérinë e realizimit të një vetëkritike brenda popujve dhe bashkësive anëtare të Këshillit. Kërkimi i një dinjiteti që do ta përfaqësonë sot shoqerinë islamë në rrafsh dituror, njerëzor dhe moralo-etiik, bart rrezikun e lëshimit të vendit të vet marrëdhënieve politike dhe me karakter interesit. Kjo e bën të domosdoshme, krahas ndjeshmérise në përfaqësim,

përpjekjen e çdo individi për t'u bërë një besimtar i mirë. Urdhri hyjnor për ta urdhëruar të mirën dhe penguar të keqen është një parim që sot duhet të zbatohet në çdo nivel.

Në zonën e Eurazisë, musilimanët jetojnë ose si një shtet i pavarur, ose si pakica kombëtare brenda një statusi ligjor të caktuar. Si rezultat i natyrshëm i kësaj shumëllojshmërie, edhe problemet e jetuara kanë fituar dalluese shumëllojshmëri. Ndërkaq, pa u përkufizuar hapur dhe qartë pengesat që u qëndrojnë para musilimanëve për ta vazhduar ekzistencën e tyre zonale, si dhe pikat tensionuese që prodhohen nga këto pengesa, është e pamundur të pritet që problemet e pranishme të kapërcehen. Në këtë kuadër, Këshilli VI Islamik i Eurazisë ndjen nevojën e theksimit të domosdoshmérise së zotërimit në kuptim të plotë të inventarit të problemeve të musilimanëve të Eurazisë në kontekstin e identitetit dhe kulturës. Në këtë kontekst, përgjeten dhe përcaktimin e pasurive të patundshme vakfnore të humbura në Trakinë Perëndimore dhe Ballkan, duhet të përfitohet nga arkivat e Republikës Turke.

Duhet të luftojmë kundër forcave të së keqes

Dr. Mustafa Çeriç, Reisul Ulema i Bosnjë-Hercegovinës, duke tërhequr vëmendjen mbi faktin se perëndimorët kanë ndërmarrë veprimitari të ndryshme bindëse për t'ua ndërruar fenë musilimanëve, tha se "kundër forcave të jashtme duhet të luftojmë së bashku".

Në Eurazi, disa pakica muslimane i nënshtrohen një kundërpropagande fetare të dendur, u kufizohet dhe cënohet liria e besimit dhe e adhurimit. Veprimitaritë misionare shpërdoruese prozelitiste të realizuara nën emrin e lirisë së fesë, janë krejtësisht të

praprunder.

Në bashkësitetë muslimane të Eurazisë duhet të bëhen përpjekje për forcimin dhe fuqizimin e institucioneve që zhvillojnë shërbime fetare të shëndosha dhe duhen filluar veprimitaritë mësimore-edukative që do të sigurojnë mundësi për shtimin si të sasisë së njohurive, ashtu dhe të përvjoes fetare-shpirtërore. Në këtë çështje duhet vënë në veprim përvoja e Eurazisë.

Duke u pajisur Këshilli Islamik i Eurazisë me sekretari dhe organ kontrolli të përhershëm, struktura institucionale e tij duhet të fuqizohet edhe më shumë dhe duhet sjellë në gjendje funksionale. Këshilli Islamik i Eurazisë duhet të shkojë drejt bashkëpunimit me Organizatën e Konferencës Islamike dhe organizata të tjera ndërkombëtare. Duhen kryer veprimet e duhura nënstrukturore që Këshilli Islamik i Eurazisë të fitojë cilësi ndërkombëtare dhe në mbedhjen tjetër duhen trajtuar propozimet në këtë drejtim.

Këshilli Islamik i Eurazisë duhet të ftojë në strukturën e saj pjesëmarrës me atribut përfaqësuesi ose vëzhguesi nga bota tjetër islamë dhe, veçanërisht, nga bashkësitetë muslimane në pakicë të Europës.

Duhet të bëhen veprimitari të posaçme me objekt familjen, vajzat, gratë, të rinjtë dhe fëmijët, të cilët kanë një vend me rëndësi tejet të madhe për mbrojtjen dhe zhvillimin e besimit dhe kulturës fetare. Duhet të përgatiten broshura të "serisë së familjes" që të përmbajnë parimet e parashtuara nga feja islamë në fushat e besimit, adhurimit dhe moralit, në jetën shoqërore dhe marrëdhëniet ndërnjerëzore.

Përkthyte: Mithat Hoxha